

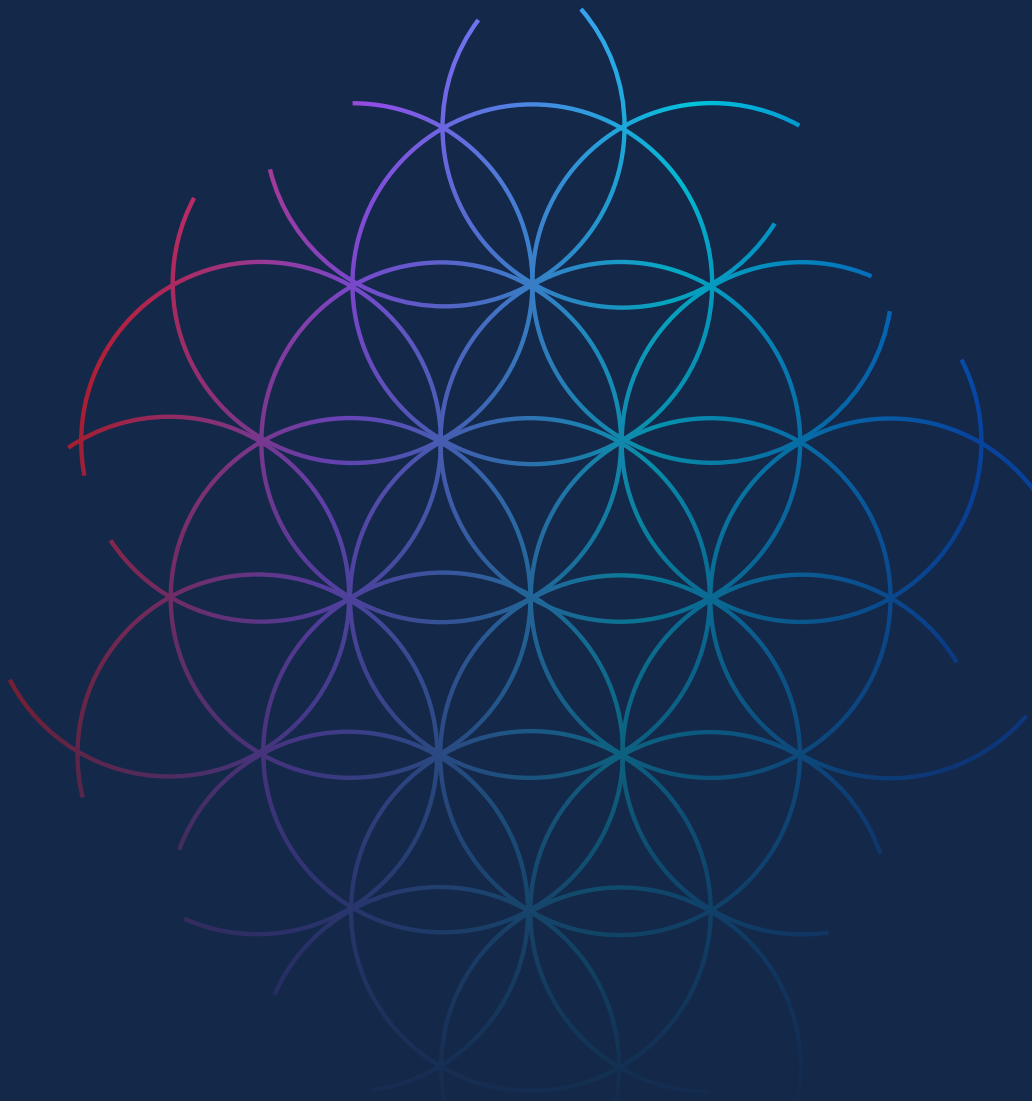
KULTURSKOLERELATERT FORSKNING I NORDEN

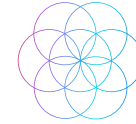
- EN ÖVERSIKT

RAPPORT

NORSK KULTURSKOLERÅD
STATENS KULTURRÅD, SVERIGE
2019

Anders Rønningen (red.)
Cecilia Jeppsson
Adriana Di Lorenzo Tillborg
Hanna Backer Johnsen
Finn Holst

KULTURSKOLERELATERT FORSKNING I NORDEN

- EN OVERSIKT

Arbeidet med denne rapporten er støttet av *Norsk kulturskoleråd* og *Kulturrådet i Sverige* gjennom *Kulturskolecentrum*, *Svenska kulturfonden i Finland* samt de deltakende forskerne gjennom ekstra tidsressurser de har satt til rådighet.

Anders Rønningen har hatt prosjektlederoppgaven og vært redaktør som en del av sin stilling som FoU-leder i Norsk kulturskoleråd.

Cecilia Jeppsson og Adriana Di Lorenzo Tillborg har fått noen tidsressurser finansiert gjennom prosjektet (Norsk kulturskoleråd og Kulturrådet i Sverige).

Svenska kulturfonden i Finland har finansiert Hanna Backer Johnsens bidrag gjennom et forskerstipendium i 2018–2019.

Finn Holst har sjenerøst bidratt med egen forskningstid til dette arbeidet.

© Norsk kulturskoleråd, Statens kulturråd – Kulturskolecentrum og forfatterne

Utgitt digitalt av Norsk kulturskoleråd, april 2019

Kan lastes ned fra: [kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt](https://www.kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt)

Korrekturbistand: Egil Hofslı, Sven-Erik Holgersen, Jenny Lıfström Ellverson og Ingrid Skare

Design og layout: <https://www.daffydesign.no/>

Om arbeidsgruppen/forfatterne

ANDERS RØNNINGEN er FoU-leder i Norsk kulturskoleråd og førsteamanuensis i musikkpedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge. Han har særlig arbeidet med flerkulturelle perspektiv i sin forskning, ikke minst gjennom doktorgradsarbeidet som behandlet pedagogiske tekster for musikkfaget i den norske ungdomsskolen. Siden 2015 har han vært rådgiver i Norsk kulturskoleråd, og fra august 2017 FoU-leder. Han har et særlig fokus på sosiale perspektiv i musikk- og kunstundervisning samt på arbeidet med kulturskolen som inkluderende kraft i lokalsamfunnet.

CECILIA JEPSSON är doktorand vid Högskolan för Scen och Musik, Göteborgs universitet. Avhandlingens fokus är den svenska kulturskolan och koncentreras kring frågor om vilka grupper av barn som kulturskolan når respektive ikke når. Hon har ett spesielt interesse for å kombinere ulike metoder og perspektiv i forskningen. Cecilia är utbildad instrumental- och ensemblelärare och har en 25-årig bakgrunn som lærare i kulturskola i blant annet klarinett, saxofon og ensemble. Hon har også studert psykologi og arbeidspsykologi og interesserer sig for kulturskolan på ett institutionellt plan.

ADRIANA DI LORENZO TILLBORG är doktorand i musikpedagogik vid Musikhögskolan i Malmö, Lunds universitet. Hennes avhandlingsprosjekt har fokus på policyprosesser og diskurser gällande inkludering av barn og unga i Sveriges kulturskolor. Två grupper som hon særskilt fokuserer på är barn og unga med normbrytande funksjonalitet samt barn og unga på flykt. Adriana är utbildad musiker og musiklärare og har en masterexamen i musikpedagogik vid Musikhögskolan i Malmö. Före doktorandstudierna jobbade hon i ca 11 år som kulturskolelärare i violin og ensemble.

HANNA BACKER JOHNSEN är doktorand vid Sibelius-Akademien, Konstuniversitetet i Helsingfors. I avhandlingen undersøker hon sociala innovasjoner på det musikpedagogiska fältet. Særskilt fokus riktas på barn og familjer som ikke tidligere - og av ulike orsaker- deltagit i den grunnleggende kunstundervisningen i musikk i Finland. Hanna har studert musikkvitenskap og har en magisterexamen från Åbo Akademi. Innan doktorandstudierna arbetade hon över tio år som musikkadministratör.

FINN HOLST er ph.d og ekst. lektor ved DPU (Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse /Aarhus Universitet). Hans forskningsområder er profesjonalisering, utvikling af undervisningsformer samt samarbejde musikkole-folkeskole og uddannelserne hertil. En særlig interesse er undersøgelser af betydningen af aktiv deltagelse i musikk for den enkelte og for samfundet. Han underviser på kandidatuddannelsen (master) i musikkdidaktik på DPU, og i musikkpædagogik (bachelor og master) på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium.

Anbefaling

Kulturskolen i Norden har trolig aldri blitt forsket så mye på og skrevet så mye om, som den blir i dag. Vi kjenner til en rekke relevante prosjekt som er i gang i de nordiske landene, men der det ennå ikke fins ferdigstilte vitenskapelige publikasjoner tilgjengelig. Stadig mer forskning deles også i åpne publikasjoner, slik at praksisfeltet i økende grad kan få tilgang til denne forskningen.

Prosjektgruppen anbefaler derfor at kartleggingsarbeidet som presenteres i denne rapporten benyttes som grunnlag og utgangspunkt for å opprette en «levende» og mer brukervennlig, søkbar database med fulltekst der det er mulig. Der bør også nye forskningsarbeider legges til etter hvert som de publiseres. Dette vil bidra til at

- *praksisfeltet lettere kan søke og finne relevant forskning og benytte dette i forskningsbasert utviklingsarbeid.*
- *forskere enklere kan manøvrere i et komplekst og tverrfaglig felt med kulturskolen som omdreiningpunkt.*

Er det noe vi har oversett?

Selv om vi har bestrebet oss på å gjøre dette arbeidet så grundig som mulig, vil det være tekstressurser som er oversett, feilaktig prioritert bort eller referert feil. Kjenner du til forskningslitteratur om kulturskole i Norden fra før 2019 som skulle vært med i denne oversikten, eller finner unøyaktigheter, setter vi pris på om du melder dette til oss – via forskning@kulturskoleradet.no – slik at det kan rettes opp i en oppdatert versjon eller på andre måter gjøres tilgjengelig og kjent.

INNHOLDSFORTEGNELSE

<i>Om arbeidsgruppen/forfatterne</i>	4
<i>Anbefaling</i>	5
<i>Er det noe vi har oversett?</i>	5
INNLEDNING	8
Målgrupper og leserveiledning.....	8
METODE	9
Søkemetoder.....	9
Søk i databaser og på nett.....	9
Personlig henvendelse til relevante forskere i feltet.....	10
Bruk av litteraturlister fra relevante tekster.....	10
Strategi for å finne relevant litteratur utenfor musikkområdet.....	10
Utvalg	11
Koding	12
RESULTATER	
PUBLIKASJONSFORMAT	13
Om master- og doktorgradsarbeider	14
LAND	14
FORSKNING MED FAGFOKUS	14
Masteroppgaver	16
PROFESJONSRELATERT	16
DIDAKTIK/METODIK	18
Overgripande musikkdidaktik	18
Blåsinstrument	20
Stråkinstrument	20
Ensemble, sang og kör	20
Øvrige musikinstrument	21
Øvrige musikkdidaktiske interesseområden	21
Øvrige ämnesdidaktiske ämnen: Dans, drama/teater och visuell konst.....	22
HISTORISKE PERSPEKTIV	23
Sverige	23
Norge og Danmark	23
Finland	24
SAMARBEJDE KULTURSKOLE – GRUNDSKOLE	25
Musik.....	25
Samarbejde og potentialer	25
Samarbejde og professionskompetence	27
Samarbejde og musikkäroeruddannelse	27
Samarbejde og ledelse	27
Generelt og övrige fag.....	28
Masteroppgaver, masterspecialer	28

EL SISTEMA	31
Sverige	31
Norge	32
Danmark	32
Finland	33
POLICY OCH POLITIK	34
Sverige	35
Norge.....	37
Danmark	39
Finland	39
Studier som berör flera nordiske länder.....	40
STRUKTUR OCH LEDARSKAP	41
Sverige	41
Masteroppgaver	42
Norge.....	43
Danmark	44
Finland	45
Studier som berör flera nordiske länder.....	44
DEMOKRATI OCH INKLUDERING	47
Sverige	47
Norge.....	49
Danmark	50
Finland	51
Studier som berör flera nordiske länder	52
ELEV- OCH FÖRÄLDRAPERSPEKTIV	53
Sverige	53
Musik	53
Generellt.....	53
Masteroppgaver	54
Norge.....	54
Musik	54
Masteroppgaver	54
Danmark	55
Musik och konst	55
Masteroppgaver	55
Finland	55
Musik.....	55
Dans	57
Visuell konst.....	57
Generellt.....	58
Masteroppgaver	59
KOMPLETT ALFABETISK REFERANSELISTE	60

INNLEDNING

Kulturskolefeltet har i lang tid ønsket en oversikt over forskning på kulturskole. Norsk kulturskoleråd ønsket å legge til rette for en kunnskapsoversikt (review) over kulturskolerelatert forskning i Norge, det vil si en systematisert fortegnelse over all forskningslitteratur der kulturskole er forskningsobjekt samt fagrelevant forskning der kulturskole er eksplisitt omtalt. Formålet skulle være å få en oversikt over kulturskolen som forskningsfelt og gjøre eksisterende forskning kjent og lettere tilgjengelig for både forskere og praksisfeltet.

Prosjektet ble igangsatt av Norsk kulturskoleråd sent i 2017, og endret seg noe gjennom året 2018 da det ble klart at det ville være mer hensiktsmessig å se på kulturskoleforskning i et *nordisk* perspektiv. Samme år lyktes å samle en arbeidsgruppe med representanter også fra Sverige, Finland og Danmark. Det nyopprettede svenske *Kulturskolecentrum* (sorterer under Kulturrådet i Sverige), hadde sammenfallende interesser om en slik kunnskapsoversikt, og har bidratt økonomisk til prosjektet.

Prosjektgruppen har definert oppgaven som ligger bak denne rapporten til å være følgende:

Å fremskaffe, kartlegge, systematisere, og tilgjengeliggjøre forskningslitteratur fra hele Norden der kulturskole er forskningsobjekt eller der kulturskole er eksplisitt adressert.

Vi har tatt med fagfelleverderte artikler og alle vitenskapelige publikasjoner, doktorgradsavhandlinger, forskningsrapporter samt masteroppgaver og fagartikler. Vi har vært mest opptatt av nyere forskning, men har i prinsippet ikke satt noen grense bakover i tid for hva som er relevant.

Rapporten forholder seg til Sverige, Norge, Danmark og Finland, og er skrevet på norsk, svensk og dansk. Referanser på finsk har oversettelse av tittelen til engelsk eller svensk i hard parentes i litteraturlisten.

Målgrupper og leserveiledning

Målgruppen for dette arbeidet er

- kulturskolerådene og beslutningstakere i kulturskolefeltet i Norden.
- forskere og utdanningstilbydere i Norden.
- ledere, administratorer og lærere i praksisfeltet i Norden.

Denne rapporten gir ikke innsikt i hvilke akkumulerte resultater forskningen har fremskaffet for kulturskoleområdet. Å gi en oversikt over resultatene ville forutsatt en langt dypere gjennomgang samt en vurdering av forskningens validitet. Intensjonen med dette prosjektet har først og fremst vært å kartlegge hvilke tema som er berørt samt hva som er gjort, slik at beslutningstakere, forskere og praksisfeltet får oversikt over feltet. Rapporten gjør det imidlertid lettere for leseren selv å oppsøke den relevante forskningen og der søke eventuelle konkrete resultater. Det er mulig å lese hele rapporten, men det er også tenkt at man etter behov kan gå rett inn i de temabaserte kapitlene. Rapporten med de tilhørende litteraturlister kan også brukes som ren katalog over referanser.

METODE

Målet har vært å fremskaffe, kartlegge, systematisere og tilgjengeliggjøre forskningslitteratur fra hele Norden, der kulturskole er forskningsobjekt eller der kulturskole er eksplisitt adressert.

Søkemetoder

Idet kulturskolerelatert forskning er et forholdsvis nylig etablert område, og litteraturen som eksisterer kommer fra forskjellige kunstfaglige felt, har vi måttet følge flere spor i søkningen.

Søk i databaser og på nett

Vi har gjort overlappende søk på nøkkelord i både nasjonale (Finland, Sverige, Norge og Danmark) og internasjonale databaser, i enkelte institusjoners databaser. I tillegg er det gjort åpne nettsøk. Alle søk er gjort i året 2018. Følgende søkeord som identifiserer skoleformen kulturskole er brukt i alle land:

- kulturskol*
- musikkol*
- kulturskul*
- musikkiskol*
- dramaskol*
- musikinstitut*
- «grundläggande konstundervisning»
- «visual art* education»
- «basic education in the arts + research»
- «schools for performing art*»
- «taiteen perusopetus»
- «musiikkikoulu»
- «musiikkiopisto»
- «taidekoulu»
- «tanssikoulu»

Enkelte av disse søkene har favnet bredt, og har dermed vært kombinert med fag/emner:

- musikk / musikk / musiikki
- dans / tanssi
- drama / draama
- teater / teatteri
- sirkus / sirkus
- bild / kuvataide
- visuell kultur / visuelle kunstfag
- arkitektur / arkitehtuuri
- slöjd / käsityö
- ordkunst / sanataide
- kunst / taide
- undervisning (ämnesnamn/fagemner i kombination, for eksempel «dans-/danseundervisning»)
- didaktik (ämnesnamn/fagemner i kombination, for eksempel «dans-/dancedidaktik(k)»)
- pedagogik (ämnesnamn/fagemner i kombination, for eksempel «dans-/dansepedagogik(k)»)

Følgende databaser er brukt:

- <http://swepub.kb.se>
- <http://uppsok.libris.kb.se/sru/uppsok>
- <https://www.uppsatser.se/>
- <http://www.ub.gu.se/sok/>
- www.oria.no
- <http://library.au.dk/>
- helda.helsinki.fi
- uniarts.finna.fi
- finna.fi
- melinda.kansalliskirjasto.fi
- <https://scholar.google.com/>

Flere av disse databasene er overlappende.

Vi har funnet relevant materiale på større forsknings- og utviklingsprosjekters nettsteder:

- <http://www.artsequal.fi/en/publications>
- <https://www.lastenkulttuuri.fi/sv/bra-att-veta-om-barnkultur/forskning-och-statistik/>
- <http://www.artsedu.fi/fi/etusivu>

Det har også vært gjort generelle nettsøk.

Personlig henvendelse til relevante forskere i feltet

Forskning der kulturskole er omdreiningspunkt er et forholdsvis nytt felt. Det er ennå ganske få forskere som beskjeftiger seg spesielt med kulturskole. Vi har derfor tatt kontakt via e-post til forskere i Norden som vi kjenner til at har bedrevet kulturskolerelatert forskning, og bedt om litteraturlister fra deres egen forskning og tips om relevant forskningslitteratur de kjenner til. Der det har vært liten respons per e-post, har vi i enkelte tilfeller også fulgt opp med telefonsamtaler.

Det har også vært gjort henvendelse i *Nettverk for kulturskolerelatert forskning*¹ via deres facebook-side, der vi har bedt forskere om å rapportere inn egne relevante publikasjoner.

Bruk av litteraturlister fra relevante tekster

Vi har gått gjennom litteraturlister i artikler/avhandlinger for å spore henvisninger til materiale som kunne være relevant å ta med.

Strategi for å finne relevant litteratur utenfor musikkområdet

Da alle de involverte i arbeidsgruppen har primær bakgrunn fra det musikkpedagogiske feltet, og fordi vi også kjenner til at det er innenfor det musikkpedagogiske fagmiljø er gjort mest kulturskolerelatert forskning, fant vi at det var behov for en strategi for å spore opp kulturskoleforskning fra andre kulturskolefag enn musikk.

¹ Det nordiske *Nettverk for kulturskolerelatert forskning* er et interessenettverk for forskere som er interessert i kulturskolen. Det arrangeres forskningskonferanse annethvert år og det eksisterer en mailingliste og en facebookgruppe.

Vi kjenner til at fagmiljøene innenfor de andre kulturskolefagene generelt har en svakere tilknytning til kulturskole. Dette er naturlig, siden kulturskolefeltet historisk springer ut av de kommunale musikkskolene, der musikk fortsatt utgjør mesteparten av aktivitetsporteføljen. Profesjonsutdanningene for andre kunstfag er mer spredt og mindre fokusert rundt kulturskolen enn hva tilfellet er for musikk, og samarbeidet mellom kulturskolens praksisfelt og utdannings- og forskningsmiljøene i universitets- og høgskolesektoren er derfor noe svakere.

Derfor har vi sett det som en viktig oppgave med denne oversikten å legge til rette for å samle forskning også rundt de andre fagene. På den måten kan vi bidra til å samle både forsknings- og praksismiljøer innen de mindre kulturskolefagene. Vi har lagt stor vekt på å spore opp den forskning som er gjort ut i fra andre kulturskolefag. Vi har i enda større grad enn for musikkfeltet tatt kontakt med sentrale fagforskere for å sikre at alt er kommet med. Likevel må vi gå ut ifra at det fins relevante arbeider som ikke har latt seg spore opp.

Vi vil særlig oppfordre til økt forskningsfokus på kulturskole innenfor disse kunstfagene, og om å melde inn forskning på kulturskole fra andre kulturskolefag enn musikk, dersom vi har oversett noe.

Utvalg

Resultatene fra de søk som ble gjort ble deretter silt gjennom de kriterier for relevans og nivå som lå til grunn for prosjektet og som arbeidsgruppen har blitt enige om. Avgrensningen er gjort til *forskningslitteratur fra hele Norden der kulturskole er forskningsobjekt eller der kulturskole er eksplisitt adressert*. Det har vært vanskelig å føre en helt konsekvent linje, men vi har bestrebet oss på å gjøre gode vurderinger. I tilfeller der tekstens relevans i forhold til kriteriene har vært tvilsom, er det gjort en særskilt vurdering. I disse tilfellene har et minstekriterium vært at begrepet «kulturskole» eller tilsvarende i alle fall skulle være eksplisitt nevnt i teksten.

En noe mer sjenerøs bedømming har vært brukt der fagperspektivene (ämnesvalget) ikke tilhører musikkfaget. Siden vi har sett at disse fagemnene i senere tid gis økende rom i kulturskolen samt at det er økt vekt på utvikling mot større kunstfaglig bredde, anser vi det som viktig å inkludere forskning om for eksempel dans, drama og visuelle kunstfag – selv om kulturskole bare i veldig liten grad berøres i mange av disse forskningsarbeidene.

Også musikkterapi og annen virksomhet rettet mot mennesker med funksjonsnedsettinger har i senere tid vokst innenfor kulturskolenes praksisfelt. Likevel nevnes kulturskolen sjelden eksplisitt i musikkterapeutisk forskning. Dette kan ha gjort at en del slike publikasjoner ikke har blitt fanget opp i våre søk, eller er utelatt fordi ikke kulturskolen er eksplisitt adressert i denne forskningen.

Da det finske kulturskolesystemet skiller seg en del fra de øvrige nordiske landene², har også litteraturutvalget fra Finland vært gjort noe romsligere i forhold til kravet om at kulturskole skal være forskningsobjekt eller eksplisitt adressert i forskningen.

² For en innføring i det finske systemet, se https://www.oph.fi/utbildning_och_examina/grundlaggande_konstundervisning https://www.oph.fi/download/125106_Meddelande_16_2008.pdf

Følgende publikasjonstyper har vært inkludert:

Vitenskapelige artikler, doktorgradsavhandlinger, bøker basert på forskning, bokkapitler, antologier, publiserte konferansebidrag, vitenskapelige rapporter samt også i noen grad fagartikler, policydokument og statlige utredninger. Det er ikke gjort vurderinger av verken vitenskapelighet eller forskningsmessig kvalitet for denne rapporten. Vi har også valgt å ta med masteroppgaver – når disse har vært sporet opp av våre søk, er allment tilgjengelige eller nevnt som referanser i annen forskning.

Koding

Selve kodingen er foretatt ut fra forfatterens egne stikkord og fra abstrakter. Arbeidsgruppa har også generell kjennskap til mange av tekstene, og har derfor kunnet konsultere hverandre i tvilstilfeller eller der det ikke fantes gode abstrakter. I mange tilfeller er også fulltekstdokumentet konsultert.

Ut ifra tidligere kjennskap til det kulturskolerelaterte forskningsfeltet, ble et antall kategorier for koding foreslått tidlig i søkeprosessen. Kategoriene ble valgt med formål å være meningsfulle for tiltenkte lesere, og for vår tolkning av dette forskningsfeltet ut i fra tidligere kjennskap.

Disse var: «land», «publikasjonstype», «fag/ämne», «metodikk/didaktikk (med presisering av fag og eventuelt instrument)», «struktur og lederskap», «policy og politikk», «demokrati og inkludering» samt «samarbeid grunnskole og kulturskole».

Gjennom hva en kan kalle en abduktiv metode har vi latt det stadig voksende materialet prege og informere kodingen og kategoriene. Etter å ha fått nærmere kjennskap med materialet ble kategoriene «historisk», «profesjonsrelatert», «elevperspektiv», og «El Sistema» lagt til.

Kategoriseringene har vært flittig diskutert i arbeidsgruppen, for å tilstrebe likhet i kodingen. Vi har sett disse kategoriene som provisoriske gjennom prosessen, og oppfattet dem å være problematiske å definere med nøyaktighet, men likevel også funksjonelle. Under kategoriseringsprosessen har vi hatt et åpent *annet-felt*, for å skrive stikkord for tekster som vi ikke har kunnet skrive inn under de etablerte kategoriene. Formålet med dette var å se om det skulle oppstå kategorier som vi burde etablere.

Resultatet av denne delen av prosessen ble riktignok ikke alltid nye kategorier. De fleste ord ble siden ordnet inn under allerede eksisterende kategorier. Noen eksempler på slike nøkkelord er: «kjønn/genus», «migrasjon», «mobbing», «normbrytende funksjonalitet» og «musikkterapi» som nå inngår i demokrati og inkludering, «notelesning» som inngår i metodikk/didaktikk, «orkesterklasser» som inngår i samarbeid med grunnskole og «regi» som inngår i drama.

Ingen av kategoriene, foruten «publikasjonsformat», er gjensidig utelukkende. Derfor vil mange referanser finnes igjen i flere kategorier. En del referanser som ikke har falt direkte inn under våre kategorier, eller som kun tilhører de store kategoriene (især fag/ämne eller profesjonsrelatert) er ikke behandlet eksplisitt, da dette ville sprengte rammene for dette prosjektet. De finnes imidlertid i dedikerte referanselister, som vi antar kan være til hjelp for lesere med spesielle interesser mot disse kategoriene.

RESULTATER

Vi har inkludert 570 referanser i denne oversikten. De er ordnet alfabetisk i en fullstendig referanseliste til slutt i rapporten. Alle litteraturhenvisninger i tekst samt inkluderte arbeider som ikke er kommentert spesielt under noen kategori, er å finne der. I tillegg til dette har vi laget separate referanselister for følgende tema:

- -Publikasjonsformat: Doktorgradsarbeider
- -Publikasjonsformat: Master
- -Fag/ämne: Musikk
- -Fag/ämne: Dans og sirkus
- -Fag/ämne: Drama
- -Fag/ämne: Visuell kunst / sløyd / kunst og håndverk
- -Fag/ämne: Skapende skriving / ordkunst
- -Fag/ämne: Ikke fagspesifikt / generelt
- -Tema: Policy / politikk
- -Tema: Struktur og lederskap
- -Tema: Demokrati og inkludering
- -Tema: Kulturskolen i samarbeid med grunnskole
- -Tema: Historiske perspektiver
- -Tema: Profesjonsrelatert
- -Tema: El Sistema
- -Tema: Elev- og foreldreperspektiv

Disse listene fins i en separat pdf-fil på nettstedet til kulturskoleradet her:

<https://kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt>

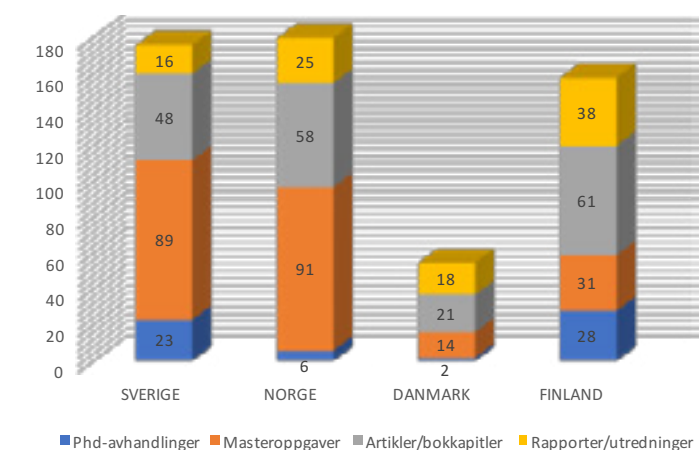
Av plasshensyn er de ikke tatt inn i denne rapporten.

De ulike kategoriene i denne rapporten legger opp til ulike presentasjonsformer. Noen kombinasjoner av kategorier er også spesielt interessante å se på. For noen kategorier vil forskningsvolum og kvantitet være interessant, men de er for store til å kommenteres nærmere. I andre kategorier vil det være mulig å gå dypere inn i materialet og forsøke å utlegge de ulike fokus som berøres gjennom forskningen. Vi har også måttet balansere arbeidsmengde og grundighet med hva vi antar er forsknings- og praksisfeltets behov og ønsker av en slik kunnskapsoversikt. Siden forfatterne i denne rapporten også har forskjellig befatning med de forskjellige kulturskolesystem og forskningstradisjoner i de forskjellige land er det naturlig at fremstillingen i de enkelte kapitler har stor variasjon. Dette har i arbeidsgruppen vært erfart en stor ressurs mer enn en svakhet, men det kan ha gått ut over den indre sammenhengen i denne rapporten.

PUBLIKASJONSFORMAT

Materialet vi har samlet fordeler seg slik på publikasjonsformat og land:

Figur 1: (Ca) antall tekster inkludert i denne rapporten

Om master- og doktorgradsarbeider

Nesten halvparten av referansene vi har funnet er masteroppgaver. Vi har inkludert disse, selv om masteroppgaver normalt ikke regnes som forskningslitteratur. Vi begrunner dette med at mengden masteroppgaver som er skrevet om kulturskole kan si noe om tilveksten av forskning innenfor dette forskningsområdet. Avgrensningen mellom masteravhandlinger og oppgaver på lavere nivåer har vist seg komplisert, siden de forskjellige landene og lærestedene benytter – og har benyttet – ulike utdanningssystemer og benevnelser. Oppgaver som er skrevet innenfor rammen for svensk yrkeseksamen på avansert nivå inkluderes i vår oversikt, i tillegg til alle de oppgaver som benevnes som «master». Den danske motsvarigheten til dette kalles «kandidat speciale», og er inkludert på lik linje som den finske «pro gradu». Tilgjengeligheten både til disse oppgavene og masteroppgaver varierer. Vi har bare inkludert oppgaver som forholdsvis enkelt lot seg spore gjennom de søk vi har gjort, og som oppleves relevante i forhold til våre utvalgsriterier.

Hva gjelder ph.d.-avhandlinger har vi valgt å bruke fellesbetegnelsen doktorgradsarbeid/doktoravhandling, som betegner alle type avhandlinger på samme nivå som ph.d, uavhengig av hva universitet og høyskoler benevner det som.

LAND

Vi har søkt etter relevant litteratur for Norge, Sverige, Danmark og Finland. Det ble vurdert også å inkludere Island, og det er gjort tilfeldige søk for dette, men utelukkende på engelsk og skandinaviske språk, siden vi ikke hadde islandsk representasjon i arbeidsgruppen. Vi presiserer derfor at denne rapporten forholder seg til Norge, Sverige, Finland og Danmark.

Kodingen på land ble gjort både med tanke på fordeling av oppfølgingsansvar arbeidsgruppedlemmene imellom samt fordi det kunne være interessant å se om tematikk er tillagt forskjellig vekt i forskjellige land. «Land» er blitt en underkategori i flere av de tematiske kapitlene. Vi har for øvrig ikke gjort noen systematisk sammenlikning av tematikken eller volumet for de fire land. Dette fordi både kulturskolesystemene og -situasjonene er så ulike.

FORSKNING MED FAGFOKUS

I denne kodingen har vi identifisert hvorvidt kilden har et kunstfaglig fokus. Vi har inkludert de arbeidene der datagrunnlaget eller hovedtemaet for forskningen lar seg identifisere under et kulturskolefag. Vi har brukt følgende kategorier svarende til kulturskolefagene i Norge: musikk, drama, dans, visuell kunst (dels med underkategorier sløyd, håndverk, video og bilde og liknende) skapende skrive/ordkunst og sirkus.

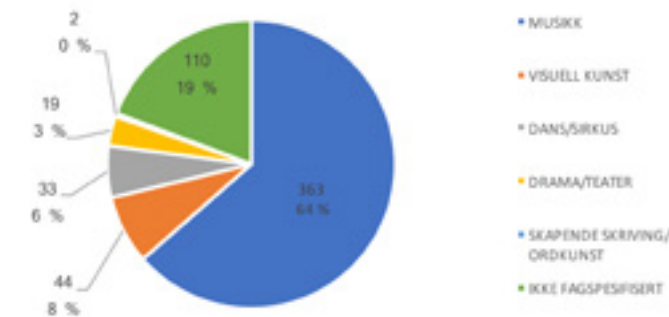
Noen tekster forholder seg til flere kulturskolefag, eller har et flerkunstfaglig eller tverrfaglig fokus. De er kodet enten som «alle» (der det legges vekt på mange kulturskolefag i samme rapport) eller som det eller de fagene som er lagt mest vekt på. Derfor er antallet referanser under de ulike fag summert noe høyere enn det totale antall referanser, fordi noen referanser er registrert under flere enkeltfag. Hensikten er uansett bare å si noe om hvilke fag som er berørt, og gi en oversikt som kan være til nytte for dem som spesielt søker etter fagrelevant kulturskoleforskning innenfor ett kulturskolefag, som de her vil finne i dedikerte referanselister.

Mange kilder forholder seg ikke til fag i det hele tatt, men omhandler organisatoriske, generelt pedagogiske eller tematiske forhold i kulturskole. De er kodet under «fag/ämne»-kategorien til «ikke fagspesifikt / generelt».

Det var en klar forventning om at blant disse referansene ville et stort flertall handle om musikk, eller være skrevet med en musikkfaglig inngang. Musikk er det desidert største kulturskolefaget uavhengig av regnemåte. I Norge utgjør det i 2018 omlag 60% dersom en regner i antall elevplasser.³

Følgende figur viser fordelingen i alle referansene:

Figur 2: Fagfokus i absolutte tall og prosent

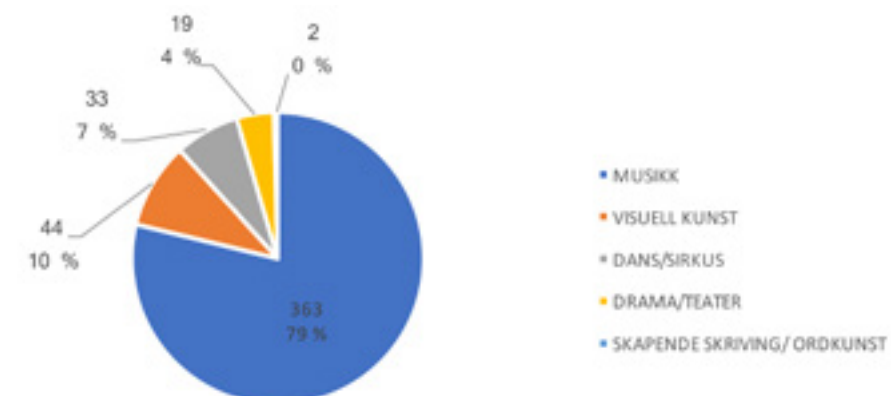

I tillegg til musikkfagets store overvekt i kulturskoleforskningen er det plausibelt å anta at det også er en overvekt av musikkpedagogiske forskere som interesserer seg for kulturskolen generelt. Dette kan vi se av at mange av tekstene som vi ikke har kategorisert som musikkfaglige likevel er skrevet av musikkpedagogiske forskere eller publisert i musikkpedagogiske publikasjoner.

Det er vanskelig å tallfeste dette helt presist. Vi kjenner materialet tilstrekkelig til å kunne si at også en stor del av den forskningen i vår oversikt som omhandler ikke-kunstfaglige tema (for eksempel ledelse eller policy) er produsert av forskere innenfor musikkpedagogikk. Vi kan derfor anta at det forskningsmessige *blikket* på kulturskole generelt, er enda mer musikkpedagogisk farget enn det som kommer fram i oversikten ovenfor.

Dersom en ser bort fra referansene uten fagfokus er fordelingen som vist i diagrammet som følger her. Dette anskueliggjør balansen i den kulturskolefaglige litteraturen vi har sporet opp.

Figur 3: Fagfokus i absolutte tall og prosent (kun fag)

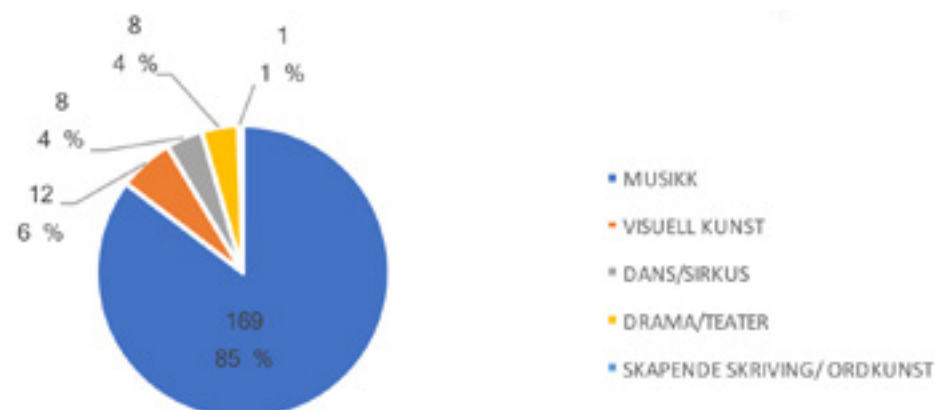

³ I Norge finnes det årlig oppdatert statistikk for kulturskoleområdet der fagfordelingen kan vises. Se <https://gsi.udir.no/>

Masteroppgaver

En interessant øvelse kan være å se hvordan fagfordelingen forholder seg innenfor masteravhandlingene. En hypotese kunne være at fordelingen innen masteroppgavene predikerer forskningsvolum og -tematikk i tiden framover. Ved å studere masteroppgavene spesielt kan en altså finne hvilke tema som er mest behandlet, og som det er naturlig å anta vil gjenfinnes i ny forskning på høyere nivåer senere. Diagrammet taler for seg selv hva gjelder faglig balanse i masteroppgavene:

Figur 4: Fagfokus i masteroppgaver i absolutte tall og prosent (kun fag):

En strategisk og målrettet innsats for å øke kulturskoleforskningen med andre fagfokus enn musikk vil være nødvendig dersom kulturskolene skal styrke posisjonen for disse fagene. Det vil også på sikt kunne bygge forsknings- og fagmiljø som sikrer utdanninger og utvikling innenfor flere kunstpedagogiske felt.

For komplett referanseliste for de enkelte kulturskolefag, se <https://kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt>

PROFESJONSRELATERT

Forståelsen av hva som er *profesjonsrelatert*, kan variere. Vi har i vår koding forstått dette til å dreie seg om arbeid som har minst ett av følgende to kjennetegn:

1. Forskning som handler om kulturskolens profesjoner, der profesjonsidentitet ofte er i sentrum. Ofte handler dette om hvordan kulturskolelærere forstår seg selv og sin profesjon.

Eksempler på dette er doktorgradsarbeidene til

- Broman-Kananen (2005), som skriver om hvordan det er å være lærer i musikk læringsinstitusjonenes brytningstid.
- Tivenius (2008), som gjør en typologisk studie av musikk lærere i kommunal musikk skole.
- Angelo (2012b), som tar for seg profesjonsforståelser i instrument pedagogiske praksiser
- Jordhus-Lier (2018), som gjør en diskursanalyse omkring musikk læreres profesjonsforståelse i norsk kulturskole.

2. Forskning der profesjon er tema i et videre perspektiv. Eksempler på dette er spørsmål om hvordan studenter forberedes til profesjonen kulturskole lærer, studier av lærer praksiser, profesjonsutvikling eller hvordan institusjonelle profesjons praksiser skapes.

Eksempler på dette er doktorgradsarbeidene til

- Holst (2013b), som ser på både grunnskolefeltet, musikk skolefeltet og lærer utdanningen samt drøfter profesjonsviten og lærer kompetanse.
- Björk (2016), som ser på relasjonelle faktorer mellom den profesjonelle musikk læreren og eleven.
- Jonsson Widèn (2016), som skriver om bildelæreres profesjonelle utvikling i ulike skoleformer i møte med samtidskunst.

Av de doktoravhandlingene vi har kategorisert fins 23 stykk under kategorien *profesjonsrelatert*. Totalt fant vi hele 165 arbeider som kunne kategoriseres under denne kategorien. Vi ser at materialet fordeler seg på ulike fag og tematikker.

Innenfor våre rammer var det ikke mulig å arbeide seg gjennom hele materialet i den dybden som er nødvendig for å kunne gi en grundig innholdsoversikt. Vi konstaterer at relativt mye av kulturskoleforskningen i de nordiske land lar seg plassere under kategorien *profesjonsrelatert*, og henviser for videre studier til den dedikerte litteraturlisten for denne kategorien.

<https://kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt>

DIDAKTIK/METODIK

Texterna som behandlar olika didaktiska eller metodiska perspektiv har nedan kategoriserats baserat på ämne och instrumentgrupp eftersom en sådan indelning uppfattats som den mest relevanta. Andelen svenska och norska texter är stor bland de didaktiska texterna då vi hittat 39 svenska och 37 norska texter i kategorin medan 15 är danska och 11 finska. Det finns också en tydlig dominans av texter med musikperspektiv jämfört med texter om drama/teater, visuell konst, dans eller andra ämnen. Då kategorin domineras av masteruppsatser förklaras de stora skillnaderna i antal förslagsvis av det faktum att vi funnit betydligt fler masteruppsatser med musikinriktning totalt i Sverige och Norge än i Finland och Danmark. Av alla masteruppsatser i översikten har 32 procent ett didaktiskt fokus. Man kan också urskilja en tendens att det är just i masteruppsatserna som man kan se en särskild fokusering på enskilda instrument medan annan forskning oftast tar ett vidare perspektiv på de didaktiska frågorna.

Vi har delat in avsnittet i rubrikerna: övergripande musikdidaktik, blåsinstrument, stråkinstrument, övriga musikinstrument, ensemble sång och kör, övriga musikdidaktiska intresseområden och övriga ämnesdidaktiska ämnen (dans, visuell konst och teater).

Övergripande musikdidaktik

West och Rostwall (2001) har studerat situationer i instrumentalundervisning i kulturskolekontext på mikronivå och analyserat dem ur ett institutionellt perspektiv med fokus på interaktion. De fann att undervisningen var kraftigt lärarstyrd med ett särskilt fokus på själva notbilden. Författarna förhöll sig kritiskt till att eleverna ofta hade ett väldigt lågt inflytande i interaktionerna och i undervisningens innehåll vilket författarna menade försämrade elevernas möjligheter till lärande.

R. Andersson (2005) har undersökt vilka slags pedagogiska filosofiska utgångspunkter som kan tänkas ligga till grund för de didaktiska val som instrumentallärare i kulturskola gör, det vill säga var lärarna får sina pedagogiska idéer ifrån. Utgångspunkterna i lic-avhandlingen är byggda på didaktiska frågor som handlar om vad som fokuseras i undervisningen, hur undervisningen utformas och vad som ses som syftet med undervisningen. Andersson fann att instrumentallärares sätt att undervisa i stor utsträckning influerats av hur de i sin tur blivit undervisade av sina lärare under uppväxten. Även Lyngseth (2018) skärskådar den epistemologiska grunden för instrumentaldidaktik. En masteruppsats med ett liknande intresse är Carlssons (2006).

Blix (2018) har undersökt läroböcker för nybörjarundervisning på musikinstrument. Analysen utgick från ett kritiskt perspektiv och Blix fann att innehållet i böckerna i stor utsträckning handlade om övnings- och kontrolluppgifter vilka i låg grad uppmuntrade till kritisk och kreativ reflektion.

Iломäki (2012) har intagit ett övergripande perspektiv på lärande i finska musik- och kulturskolor och analyserat hur förutsättningar för lärande har förändrats. Iломäki diskuterar i artikeln hur traditionella och snäva lärandemål har förlorat legitimitet utifrån att mera öppna, dialogisk baserade och kreativa förhållningssätt till lärande vunnit insteg. M. Anttila (2004) har i sin bok analyserat relationen mellan uttalade mål och själva praktiken i musikundervisning i finska grundskolor på lägre respektive högre nivå.

Holst (2013b) har intresserat sig för ett helhetsperspektiv på musikundervisning i grundskolan, i musik- eller kulturskolan liksom i högre musikutbildningar (2013b). Högre musikutbildning består av dels professionshögskolor med en inriktning mot undervisning i grundskolor och dels av konservatorier med en inriktning mot undervisning i musik- och kulturskolor. Holst har studerat vad som händer på ett institutionellt och didaktiskt plan då olika kontexter möts och hur detta kan antas hänga samman med olika slags högskoleutbildningar i musik i Danmark (Holst, 2013b). I Holsts forskning har just dimensionen där grundskoleundervisning och kulturskoleundervisning möts – ”det tredje rummet” – fokuserats (Holst, 2011b, 2016, 2017a, 2017b, 2018b) Holst har identifierat en utvecklingspotential med didaktiska implikationer utifrån verksamhet i just denna skärningspunkt. Han ser en särskild potential då samarbetet sker som ett partnerskap mellan de olika institutionerna så att de institutionella särdragen som hör samman med respektive kontext beaktas. Ett problem som Holst identifierat i det danska kulturskolesystemet handlar om att det till stor del saknats allmän musikundervisning som mellanled mellan den obligatoriska musikundervisning och den frivilliga mera exklusiva musikundervisningen (2017b) Då många projekt utvecklats inom ramen för satsningen *Åben skole* (2018b) har på senare tid många fler barn fått ta del av musik- och konstundervisning. Enligt Holst uppfattas det som mycket värdefullt för barnen (2018a), och representerar ett helt nytt arbetssätt för Köpenhamns kommun (Holst, 2017a)

Vi har funnit flera masteruppsatser som undersöker didaktiska perspektiv på ett övergripande sätt. Begreppet *community music*, och relaterade didaktiska och metodologiska strategier har stått i centrum i Boeskovs masteruppsats (2015) som analyserade musikundervisning i fängelser. Arapidise (2012) undersöker hur undervisningsstrategier kan främja eller hämma elevernas förmåga att självständigt skapa en särskiljande uttrycksförmåga. Hur relationer mellan lärare och student/elev och dialogisk kompetens utvecklas i instrumentalundervisning har undersökts i två masteruppsatser; av Lannerö (2012) och av Brorsson Trell (2013). Frostenson (2016) har utfört ”learning study” för att belysa didaktiska aspekter av egen undervisningspraktik. Hellström (2011) har undersökt undervisningens upplägg och genomförande i kulturskola i jämförelse med undervisning i studieförbund, medan A. K. Andersson (2015) har undersökt didaktiska aspekter i den undervisning som ges i musikpedagogen Felix Sauls privata konservatorium.

Också flera andra studier analyserar didaktik på övergripande nivå. Det gäller Josefssons masteruppsats (2018), som undersökte hur instrumentallärare i kulturskola ser på begreppet förväntningar och hur förväntningar på elever kan påverka undervisningen. Muotka och Tagesson (2011) har fördjupat sig i hur svenska musklärare i kulturskolor skapar informella kursplaner utifrån musikpedagogiska traditioner då den svenska kulturskoleundervisningen inte regleras av några centrala styrdokument. Olofssons och Wibergs masteruppsats (2009) handlar om hur instrumentallärare förbereder elever för framträdanden, och Schades kandidat speciale (2010) diskuterar fenomenet konserter ur didaktiska perspektiv. Ericssons master (2013) fokuserade instrumentalelevens övande.

Johannesen (2003) har belyst instrumentalundervisningens innehåll i norska kulturskolor på ett övergripande plan medan Johnsen (1995) tittat på hur kulturskoleundervisning kunde förnyas utifrån didaktiska verktyg. Kines (2012) har undersökt streamingmedier som pedagogiskt verktyg i instrumentalundervisning och Tveiten (2016) har undersökt feedback och hur instrumentallärare i kulturskola använder sig av verbala och ickeverbala sätt att utvärdera och bekräfta elever.

Utveckling av metoder för gruppundervisning har varit i fokus i några, främst norska, masteruppsatser. Thastum (2018) har undersökt instrumentalundervisning med särskilt fokus på enskild- respektive gruppundervisning och Elvhaug (2008) har belyst vilka erfarenheter instrumentallärare har av grupp- respektive enskild undervisning. Koren (1979) liksom Uddu (1977) har fokuserat gruppundervisning i piano. G. Holst (2013) har i en dansk rapport belyst didaktiska perspektiv på gruppundervisning där eleverna spelar samma instrument. I såväl masteruppsats som bokkapitel har Fjeldstad undersökt didaktiska aspekter av fiolundervisning i grupp inom El Sistema-verksamhet i Norge (Fjeldstad, 2017a, 2017b).

Blåsinstrument

Angelo har i såväl doktorsavhandling (2012b) som artikel (2016a) undersökt skärningspunkten mellan en instrumentallärares professionsförståelse och didaktiska implikationer. En hornlärares undervisningsstrategier står i centrum med speciellt fokus på makt, identitet och kunskapsutveckling.

Två svenska masteruppsatser intresserar sig för tvärflöjten – Melander (2017) som fokuserat på undervisningsmaterial och Seger (2018) som undersökt vad som kan ligga bakom elevers val att spela tvärflöjt. Martinsson (2014) fokuserade instrumenten oboe och fagott och den alltmera sällsynt förekommande undervisningen på dessa instrument i de svenska kulturskolorna medan Hübinette och Jönssons (2015) studie lyftar hur träblåsundervisning som kombinerar elevinriktning och innehålls-inriktning med ensemblespel kan resultera i en levande ”träblåsundervisning som lyfter i motvind”.

Mässingsinstrumenten har stått i centrum för några masteruppsatser. Lindberg (2017) har skrivit om elevers syn på instrumentet trumpet medan Bermingrud (2017) och Alstad (2011) studerat hur pedagoger i mässingsinstrument lär ut noter respektive blåsteknik. Gravningsmyhr (2018) har undersökt hur undervisning i trumpet kan förverkligas i barnehagen/förskolan.

Stråkinstrument

Fjeldstad har i såväl masteruppsats som bokkapitel (2017a, 2017b) undersökt didaktiska aspekter av fiolundervisning i grupp i Norge. Villkor för lärande genom gruppundervisning respektive enskild undervisning ingick i undersökningen. Barantseva (2017) har undersökt undervisningsböcker för fiol.

Förutom fiol har även cello och viola stått i centrum för masteruppsatser. Larsson (2011) har fördjupat sig i faktorer som motiverar elever att spela cello medan F. Andersson (2014) kartlagt olika slags didaktiska val vad gäller i rekrytering till och undervisning i viola.

Ensemble, sång och kör

När det gäller körsång har Zadig skrivit såväl en lic-uppsats som en doktorsavhandling (2011, 2017). Texterna handlar om hur körsångare medvetet och omedvetet samarbetar i flerstämmig körsång för att hålla sig till sina respektive stämmor. Zadig har utvecklat en forskningsmetod som bygger på inspelning och analys av enskilda röster. Resultatet illustrerar hur de respektive körsångarna påverkar varandra både formellt och in formellt.

Sång har stått i centrum för några masteruppsatser som till exempel Melhus (2012) och Herjuaunes (2016). Sistnämnda undersökte sångundervisning i relation till gehörsträning. Poulsens masterprojekt (2017) hade ett fokus som liknar Zadigs (2011, 2017) och undersökte hur den enskilda rösten förhöll sig till körklngen som helhet. Trudslev (2014) har koncentrerat sin master kring amatörsång.

Vartiainen (2010) har i en rapport från doktorsarbete undersökt didaktik för att leda och dirigera orkestrar i högre musikutbildning. Dirigerings teknik och instuderings teknik undersöktes såväl som interaktionen mellan deltagare.

Ensembleundervisning har vidare stått i centrum för tre masteruppsatser i vårt urval. Solheims (2013) uppsats behandlade instrumental- och blåsorkesterundervisning Solheim, 2013, medan Petersen (2007) fokuserade kammarmusicerande i kulturskola och Fiskum (2015) samspel och ensembleledning.

Övriga musikinstrument

Didaktik för pianoundervisning när det gäller barn med inlärningssvårigheter stod i centrum för Hasus doktorsavhandling (2017). Hasu betonade hur inlärningen visade sig vara avhängig av elevernas motivation och av i vilken grad undervisningen anpassades efter individuella svårigheter. Junttu (2010) har i rapportform bidragit med en ”portfölj” innehållande förslag på metoder för att förnya didaktiken för pianoundervisning på lägre nivåer med hjälp av internet och otraditionella metoder. Didaktik för pianoundervisning stod i centrum också för Leikvolls masteruppsats och doktorsavhandling (2009, 2017) där såväl kvantitativa som kvalitativa metoder användes för att undersöka olika metoder för notinlärning på nybörjarnivå. Leikvoll (2017) relaterar notinlärning till barns kognitiva utveckling och jämför med barnens utveckling av läs- och skrivförmåga.

Angelo (2016b) har undersökt hur olika slags instrumentallärare förhåller sig till musklärares expertis och mandat att avgöra vilket slags undervisning som ska genomföras. I undersökningen refererade Angelo till några av sina tidigare studier där en jazz-pedagog, en lärare med en kombinationstjänst på landsbygden, en hornlärare och en lärare i Gamelan-musik hade stått i centrum för studierna. (Se även ovan under ”Blåsinstrument” och kategorin om profession om Angelos forskning.)

Flera masteruppsatser, som till exempel Hems (2002) handlar om didaktik för pianoundervisning. A. Persson (2016) undersökte hur lärare i kulturskola använde kreativt skapande i sin pianoundervisning. Nilssons (2017) studie syftade till att ringa in elevers motivation till att spela piano. Holter (2018) undersökte olika böcker för pianoundervisning och Lunde (2018) undersökte hur Suzukimetoden fungerade för pianoundervisning.

När det gäller slagverk har vi hittat tre didaktiskt inriktade masteruppsatser. Novas (2005) liksom Odland (2008) har skrivit om slagverksmetodik i norska kulturskolor medan Dahlstedt (2017) diskuterar notbaserad kontra gehörbaserad slagverksundervisning.

Vidare har några masteruppsatser skrivits med gitarren i fokus. Tranøys (2013) masteruppsats handlar om gitarrundervisning i kulturskolan liksom Fullus (2015) som belyser förutsättningar för lärande i gitarr på kulturskola. Anderson (2012) har tagit fram en progressiv lärobok för gitarrundervisning och Øien (2007) har undersökt internetbaserad gitarrundervisning. När det gäller elgitarr har vi funnit en masteruppsats av Gunnarsson (2016) som undersökt hur elgitarrlärare i kulturskola förhåller sig till noter i sin undervisning.

Övriga musikdidaktiska intresseområden

När det gäller musikdidaktiskt inriktade texter återfinns i detta stycke intresseområden som snarare har en specifik inriktning än speciella musikinstrument i centrum.

I Király (2016) avhandling undersøkes hur gehörstråning kan underlättas med hjälp av digitala verktyg. Metoden som utprovades bygger på moderniserad Kodály-metod inklusive solfége. Hur digitala verktyg kan användas i undervisningen av barn med funktionsnedsättningar undersöktes hos Kuvås (2017) och Hagström (2014). Kivijärvi och Kaikkunen (2013) skriver om didaktik utifrån musikskolan *Resonaari*, finsk musikskola som specialiserat sig på undervisning för individer med normbrytande funktionalitet. Digitala verktyg stod också i centrum hos Partti (2013) som undersökte arbete med komposition på högstadiet. Vidare har Brändström och Högberg (1998) skrivit ett bokkapitel som handlar om ett kompositionsprojekt där Piteå musikhögskola och kommunala musikskolan i Luleå samarbetat.

Unkari-Virtanen och Vainio (2013) har i en artikel skrivit om didaktik för att undervisa i musikhistoria. Vidare har Coban (2013) skrivit en masteruppsats som återgav hur flerkulturella instrumentallärares bakgrund påverkat deras repertoarval och undervisning. Samuelsson (2013) har i sin masteruppsats undersökt hur rytmik kan användas i instrumentalundervisning.

Slutligen har några masteruppsatser skrivits om improvisation och jazzensemble. Westergaard (2011) handlar om jazzensemledidaktik. Fahlén (2018) fördjupade sig i hur musikpedagoger upplevde improvisation och arbete med improvisation i sin undervisning. Björkegren (2012) koncentrerade sig på hur lärare med klassisk inriktning förhöll sig till improvisation i undervisningen medan Nyland (1987) diskuterade hur improvisation kan användas i musikskoleundervisning.

Övriga ämnesdidaktiska ämnen: Dans, drama/teater och visuell konst

Vi har kategoriserat några studier inom dans, visuell konst och teater som didaktiskt inriktade. Frischs (2010) doktorsavhandling handlar om barns tecknande i formella och informella kontexter. Studien är en kvalitativ komparativ studie som undersöker hur några barn upplever sitt tecknande och vilka mål de såg i aktiviteten. En annan studie som vi kategoriserat som didaktisk är Snellmans (2018) explorativa posthumanistiskt inramade studie med en titel som talar om "ekon ur den mörka, dunkla skogen". Studien rör sig kring hur nutida konst kan presenteras didaktiskt och hur konsten kan uppfattas affektivt av elever. Ulrichsen (2017) har undersökt hur det öppna projektrummet *Tenthous* i Oslo inkluderande organisatoriska modell innebär didaktiska utmaningar inom visuell konst då den generella skolkontexten möter kulturskolans organisering. Nielsen (2009) har skrivit ett bokkapitel om dansdidaktik och Johansson (2017) har tagit fram metodik för dansundervisning av barn med funktionsnedsättningar.

När det gäller masteruppsatser inom teater har Landell (2018) bidragit med en studie om teaterlärararbetet som rör sig i spänningsfältet mellan professionsforskning och didaktik. Teaterläraren förväntas, enligt studiens resultat, ta en pedagogisk arbetsledarroll som leder arbetet framåt men också bidrar till processens konstnärliga dimensioner. Slutligen har Fopp (2013) skrivit om hur personregi används i barn- och ungdomsteaterverksamhet. Fopp diskuterar i studien de utmaningar som ligger i att bidra till barns och ungdomars utveckling av sina uttrycksätt i teater.

HISTORISKE PERSPEKTIV

I denne kategorien har vi plassert arbeider som gir historiske perspektiv på enten spesifikke kulturskoler eller hvor forutsetninger for musikk eller kulturskoler – lokalt, regionalt eller nasjonalt – er undersøkt. Mye litteratur nevner selvfølgelig historiske bakgrunnsfaktorer for musikk- eller kulturskolers fremvekst eller påpeker historiske hendelser. Men dersom dette ikke har vært selve forskningsobjektet, er det ikke tatt med her.

Sverige

I et bredt musikkpedagogisk perspektiv har Gustafsson (2000) studert det musikkpedagogiske feltets fremvekst med fokus på årene 1900–1965. Han skriver generelt om ulike forutsetninger for det musikkpedagogiske feltets framvekst, og musikkskolene som en del av dette.

T. Persson har skrevet en doktoravhandling og senere også en forskningsartikkel (2001, 2002) hvor han behandler kulturskolefeltets fremvekst i Sverige. Han ser spesielt på fire kommuner: *Mörbylånga*, *Tranås*, *Kiruna* og *Borås*, og fokuserer «det turbulente 90-tallet». I et bokkapittel har T. Persson (2005) også skrevet om musikkskolene i et historisk perspektiv, og drøfter musikkskolene som både samtidig og tidløs utdanning.

B. Lindberg og Olofsson (2009) ser på tidsperioden 1940–2000, og på historiske forutsetninger for hvordan popmusikk ble en viktig del av musikkundervisningen i Sverige. I et vitenskapelig konferanse-papir drøfter forfatterne spesielt utviklingen i Växjö og Hagströms musikskolas betydning for Sverige.

Et nærmere fokus på Växjö og utviklingen der fins også hos B. Lindberg (2010) og i en rapport fra Agevall, et al. (2013). Thorgersen (2009) fokuserer den samme faktoren i musikkskoleutviklingen i sin doktoravhandling som handler om Hagströms musikskola, og denne institusjonens betydning for utviklingen av en mer demokratisk musikkutdanning i Sverige. Thorgersen viser hvordan Hagström hjalp til med å øke tilgangen til musikkopplæring gjennom sin geografiske utbredelse og ved å senke prisene for å delta på musikkurs.

Noen svenske masteroppgaver har også historiske perspektiver. A. K. Andersson (2015) ser på en forløper til kulturskolen, når hun studerer undervisning i barnegrupper ved Stockholms private konservatorium mellom 1930 og 1942, og musikkpedagogen Felix Saul. Göranson (2013) skriver om hvordan Uppsala kulturskole ble formet. Oppgaven ser Uppsala kulturskole i sammenheng med nasjonale strømninger, og viser hvordan kulturskolen var en del av større nasjonale og lokale bevegelser.

Norge og Danmark

I Norge og Danmark fins lite kulturskolerelatert forskning med historiske perspektiv. Jørgensen (2004) som i en artikkel gir en oversikt over det musikkpedagogiske forskningsfeltet i Skandinavia, underbygger dette, idet historiske perspektiv ikke er nevnt som tema i den forskningslitteraturen han har gjennomgått.

Kulturskolefeltets framvekst er som nevnt adressert og kommentert av flere, uten at det er gjort til hovedsak eller underbygges av vitenskapelig forskning. Waagen (2011) har for eksempel mange historiske referanser. Hun forteller om kulturskolens utvikling i et historisk perspektiv, men det er først og fremst som kontekst for å forstå skoleslaget og ikke som forskningsobjekt. Waagen (2012) behandler «100 år med musikkundervisning i Trondheim», og er en musikkhistorisk oversikt hvor musikk- og kulturskolen inngår som et viktig element.

Stakkeland (2017) har skrevet en rapport hvor de historiske forutsetningene for utviklingen av undervisningstilbudet innen musikk i Vest-Agder. Her fokuserer han spesielt på kulturskolene. Rapporten inneholder både et historisk tilbakeblikk og en nåtidsbeskrivelse.

Noen masteroppgaver bør også nevnes: Førdes hovedfagsoppgave fra 1988 (Førde, 1988), har et overbyggende nasjonalt perspektiv, der han ser på de kommunale musikk skolene i Norge fra start-en og fram til 1988. Berg-Lennertzen (1998) skriver om hvordan Namsos kommunale musikk skole ble utviklet fra skole til ressurs senter i perioden fra 1982 til oppgaven ble skrevet. H. Johannesen (2011) skriver om musikkfaget i den færøyske folkeskolen i perioden 1962 og frem til oppgaven ble levert. Rasmussen (2014) undersøker i et kandidatspeciale de danske musikk skolenes utvikling i spenningsfeltet mellom musikkpolitikk og dannelsen.

Finland

I Finland har Kuha (2017) undersøkt den tidlige historien til musikk instituttene i Finland, og tar for seg perioden fra 1882 til 1969 i sitt doktorgrads arbeid.

Heimonen har også arbeidet med historiske perspektiv med et særlig fokus på de juridiske og legale reguleringene som bestemmende for den historiske utviklingen. I (Heimonen, 2004a) skriver hun om utviklingen av de finske musikk skolene, og det juridiske perspektivet fins også i andre arbeider: Om frivillig musikkundervisning i Sverige (Heimonen, 2004b) og i samarbeid med Hebert om Norge og Finland (Hebert & Heimonen, 2013).

For øvrig er det historiske perspektivet bakenforliggende i flere finske arbeider der opplærings-systemet slik det fremstår i dag eller nødvendige endringer for fremtiden utforskes. Dette finner vi hos Väkevä (2006), Korpela et al. (2010) og Laes et al. (2018).

SAMARBEJDE KULTURSKOLE – GRUNDSKOLE

Dette afsnit er er i tre dele, om samarbejde specielt i musik, om samarbejde generelt og i kulturskolens øvrige fag og om tilgængelige masteropgaver om samarbejde mellem grundskole og kulturskole. Der er ikke foretaget en opdeling mellem lande. Det første afsnit om samarbejde i faget musik, som er meget omfattende, er opdelt tematisk på grundlag af en kodningsproces. Det fremstår som interessant at potentialer ved samarbejder er fremtrædende i behandlingerne. Samtidig optræder der en række udfordringer med hensyn til professionsforståelser og -kompetencer, uddannelse og ledelse. Det skal desuden nævnes at det er påfaldende, at der er fundet markant få publikationer om kulturskolens øvrige fag.

Musik

Samarbejde og potentialer

I Norge udgav Dalin et al (1981) en omfattende evalueringsrapport af Samordnet Musikforsøg (SMF) i Trondheim, Bjung og Sandnes fra 1974 til 1981. SMF havde til formål at samordne den almene og den specialiserede musikopplæring fra børnehaver, grundskole, gymnasium op til højskole-, konservatorie- og universitetsniveau gennem at udvikle et tæt samarbejde mellem musikkolen og grundskolen. Rapporten sammenfatter tre hovedkomponenter: 1. Den integrerede musikkole som udgøres af et samarbejde mellem musikkolen, grundskolen og det frivillige musikliv; 2. Åbent optag som skal muliggøre deltagelse for alle dvs. uden optagelsesprøve og med et minimalt elevkontingent; 3. Gruppeundervisning i vokal- og instrumentalundervisning for forskellige instrumenter.

I Sverige undersøgte Stålhammar (1995) interaksjonen i en klasserumssituation i rammen af et samarbejde mellom grundskole og musikkole, og hvordan man kan utvikle en undervisning der kan stimulere og interessere alle kategorier av elever og skape situationer, hvor de kan berige undervisningen i en vekselvirkning. Samarbejdet ledte til en utvikling med et pædagogisk positionsskift fra en overvejende instruktivistisk og reproducerende tilgang til en mere eksperimenterende, aktivt deltagende, fællesskabsorienteret og producerende tilgang som sætter elevernes viden og erfaringer i spil.

I Danmark gennemførte Holst (2008) evaluering af "Musik for Alle" - et samarbejdsprojekt mellem folkeskole og musikkole i Horsens Kommune 2001 til 2008 på tre socialt stærkt belastede skoler i kommunen. Evalueringen viste, at det i kraft af samarbejdet mellem musikkolelærere og folkeskolemusiklærere lykkedes at skabe øget kvalitet i undervisningen. Imidlertid fremstod en meget stærk polarisering mellem kompetenceprofilerne og en dermed manglende fælles forståelse som barrierer for samarbejdsprocessen.

Som opfølgning på projektet "Musik for Alle" (Holst, 2008) fulgte Holst i årene 2008-2011 et udviklingsprojekt "Musik, Sprog og Integration" (Holst, 2011a) på en skole i Horsens i et stærkt belastet område med en stor andel af familier med ikke-dansk etnisk herkomst. Ud over elevernes udvikling af personlige, sociale og faglige kompetencer arbejdede projektet med sproglig udvikling og integration. Gennem det treårige projekt blev der udviklet viden om, hvilke kompetencer og arbejdsformer hos musiklærere og musikpædagoger, der kan skabe de ønskede resultater. Et konkret resultat af følgeforskningen var udarbejdelse af en (musik)didaktisk systematik for gensidige samarbejdsformer.

En kortlægning af samarbejde mellem grundskole og musikskole i Danmark (Holst, 2013a) viser at så godt som alle musikskoler har et samarbejde med grundskoler. Få grundskoler har meget samarbejde med musikskoler og mange har lidt eller intet samarbejde. Det bekræfter et billede af en tendens til et musikalsk A-hold og et B-hold blandt grundskoler. Siden 1990 er musik- og kulturskolerne i Danmark forpligtet til at samarbejde med grundskolerne, men grundskolerne er ikke forpligtet til at samarbejde med musikskolerne og der peges på nødvendigheden af en gensidig forpligtelse. Kortlægningen peger på at det gensidige samarbejde har et vigtigt potentiale i forhold til at etablere en musikkultur på skolernes musikalske B-hold. Forpligtelsen til et gensidigt samarbejde indføres senere samme år efter rapportens udgivelse. I det aktuelle samarbejde mellem grundskole og musikskole i Danmark viser det sig (Holst, 2016) at samarbejdet bidrager til udvikling af nye praksisformer for deltagelse i musikalske fællesskaber. Samarbejdet bidrager hermed til kobling og åbning mellem de to institutionelle specialiseringer, som et tredje felt.

I Norge undersøgte Brøske (2017) samarbejdet mellem kulturskole og grundskole i en virksomhedsteoretisk ramme. Undersøgelsen peger på at de forskellige historiske traditioner, undervisningstilgange og reguleringer bidrager til såvel muligheder som udfordringer i samarbejdet. Der argumenteres for, at gensidigt samarbejde med langsigtede mål og intentioner kan lede til betydelig ekspansiv læring mellem institutionerne.

Samarbejdet i musik mellem folkeskole og musik- og kulturskole er i Danmark (Finn Holst, 2017c) inde i en stærk udvikling på området ensemble- og orkesterklasser, hvor nye projekter løbende bliver etableret. Særligt interessant er udvikling af læringsarenaer og undervisningsformer i samarbejdsfeltet som et tredje felt, der åbner for nytænkning som overskrider såvel folkeskolens- som musikskolens traditionelle undervisningspraksis.

Samarbejde i det tværinstitutionelle tredje rum mellem musikskole og folkeskole i Danmark udgør ifølge Holst (2018c) et aktuelt udviklingsrum for læringsarenaer og nye undervisningsformer, med udvikling af fleksible undervisningsformer, som understøtter elevernes motivation. For en bæredygtig udvikling af disse potentialer peger Holst på et nødvendigt tværgående samarbejde mellem undervisning, uddannelse og forskning. Det tværinstitutionelle samarbejde forstås således på to niveauer - 1) mellem musikskole og grundskole (samt dagsinstitution) og 2) mellem undervisning, uddannelse og forskning.

I 'Spilstarten - for ligestillet tilgængelighed til instrumentalundervisning' (finsk tekst), undersøgte Nikkanen (2018) spørgsmål om tilgængelighed gennem projektet Soittostartti (Spelstarten). Projektet blev gennemført i et samarbejde mellem grundskole og en privat musikskole, hvor musikskolelærere kunne komme til grundskolen og undervise efter skoletid.

Holst (2018a) har i Danmark gennemført følgeforskning af et projekt i Københavns Kommune 2014-2018, som er placeret i feltet mellem grundskolen (mødet med alle børn) og musikskolens breddeopgave i den frivillige musikundervisning. Formålet med projektet er at udvikle strategier for, hvordan mange flere børn og unge kan deltage i frivillig musikundervisning. I pilotprojektet er der udviklet strategier til at møde alle børn i første række i grundskolen samt en række undervisningstilbud som er forskellige fra den traditionelle instrumentundervisning i musikskolen. Det er et særkende at projekterne bygger på musikalske fællesskaber med

musikken og musiceren i centrum, som skaber stor betydning og værdi for børnene. Værdien bliver tydelig gennem børnenes glæde ved musikken og fællesskabet, som skaber særlige muligheder for musikalsk oplevelse, fællesskab, motivation og læring.

Med talentudvikling som formål har der været et samarbejdsprojekt i Oslo mellem Majorstuen skole, Norges musikkhøgskole, Barratt Due Musikk institut, Oslo Musikk- og Kulturskole og Oslo Kommune. Projektet blev fulgt fra starten i 2011, indtil det blev fuldt udviklet i efteråret 2016. G. Johansen (2018) skriver i slutrapporten, der ser på hele projektet, at det ser ud til at være meget succesfuldt, og at eleverne har opnået høj musikalsk kompetence. Han identificerer alligevel nogle udfordringer, der bør videreudvikles, herunder forskellene mellem grundskolen og konservatoriets kulturer.

Samarbejde og professionskompetence

Angelo (Angelo, 2012a, 2012b) diskuterer og problematiserer, hvordan en instrumentalpædagog i en samordnet musiklærerstilling (grundskole – kulturskole) i Norge opfatter sit professionsmandat, og hvilken kompetence og legitimitet de fagprofessionelle bør have i en samordnet kunst- og kulturuddannelse.

Emstad og Angelo (2017) undersøger et samarbejde mellem kulturskole og grundskole i Norge, hvor musikskolen har overtaget ansvaret for musikundervisningen på 1. til 4. klassetrin i grundskolen, hvor en begrundelse har været at eleverne i grundskolen fik musikundervisning af lærere uden formel uddannelse i faget. Undersøgelsen påpeger, at en ekstern samarbejdsmodel, hvor kulturskolen har en gæsterolle i form af salg af tjenester, er skrøbelig i mødet med kulturelle og økonomiske barrierer.

Westby (2017b) beskriver en række udfordringer, som musiklærere oplever imellem undervisning i grundskolen og kulturskolen i Norge. Selv om faget hedder det samme i begge skoleformer, er der store forskelle i læreplaner, krav og lovgrundlag. Med et didaktisk fokus diskuterer Westby, hvordan musiklærere fra kulturskolen kan ses som ressourcelærere i grundskolen.

Musikoplæring og -undervisning foregår i de norske kommuner både i grundskole, kulturskole, videregående skole, i fritidslivet og i uformelle kontekster. Med udgangspunkt i den nye rammeplan for kulturskoler fra 2016 drøfter Westby (2017a) konsekvenserne for forventninger til kulturskolelæreren og hvilke kompetencer, der er behov for hos den professionelle kulturskolelærer på fremtidens arbejdsmarked.

Samarbejde og musiklæreruddannelse

Studier af samarbejdsprojektet OASE (Norge) mellem grundskole, kulturskole og musiklæreruddannelse (Kalsnes, 2012a, 2012b) er gennemført med henblik på at høste erfaringer med betydning for kulturskolens og musiklæreruddannelsens videre udvikling. Studiene fokuserer på studenternes udvikling af musiklæreridentitet og professionsforståelse i feltet mellem undervisning i grundskole og kulturskole og udøvelse og formidling af musik til børn og unge.

En undersøgelse af professionsviden og lærerkompetence i grundskole og musikskole viser en stærk og tiltagende polarisering i uddannelserne i Danmark mellem en pædagogisk vægtning (læreruddannelse) og en musikfaglig vægtning (konservatorie) med uhensigtsmæssige konsekvenser for det undervisningsfaglige niveau i praksis i grundskolen og musikskolen. Holst (2013b) argumenterer i sin doktorgradsavhandling for at samarbejde mellem musiklærere i grundskole og musikskole kan balancere og udvikle feltet i praksis samt bidrage til professionsudvikling og udvikling af ny teori på området.

Samarbejde og ledelse

Angelo og Emstad (2017) undersøger diskursive konstruktioner af skolekoncepter (school-concepts) blandt skoleledere i samarbejde mellem kulturskoler og grundskoler i tre kommuner i Norge. Artiklen sammenfatter tre undersøgelser i et metaperspektiv og identificerer tre skolekoncepter: den lokal-kulturorienterede skole, den professionelle skole og den ungdomskulturorienterede skole.

Med udgangspunkt i et casestudie om samarbejde mellem grundskole og kulturskole i Norge, diskuterer Emstad og Angelo (2015b), hvordan processer på skoleejer- og skoleledelsesniveau indgår som en central faktor i udvikling af kvalitet i skolen. Forfatterne peger på tre særligt betydningsfulde kategorier som diskuteres i et teoretisk perspektiv som bidrag til skoleledelsesfeltet.

En norsk undersøgelse (Emstad & Angelo, 2018) af samarbejde mellem kulturskoleledere og grundskoleledere, som kunne udspringe af mangel på kvalificerede musiklærere i grundskolen, peger imidlertid på en bagvedliggende overbevisning om værdien af musik og kunst som drivkraft. Fælles værdier og gensidige fordele ved samarbejdet fremstår som den centrale basis for et effektivt samarbejde.

Waagen (2015) peger på at en styrket samarbejde mellem grundskole og kulturskole (Norge) indebærer en ny ledelsesudfordring, hvilket yderligere fastslås i den norske rammeplan for kulturskoler fra 2014, som fremhæver at samarbejdet bør foregå både på elevniveau, på lærerniveau og på lederniveau. Det kræver en ny koordination på ledelsesniveau og et tæt strategisk samarbejde mellem skoleformerne.

Generelt og øvrige fag

I 'Børnekulturcentre skaber engagement' (finsk tekst) undersøger Martin (2017) børns kulturelle deltagelse i Finland. Undersøgelsen er en del af forskningsprojektet ArtsEqual ved Kunstuniversitetet i Helsinki. Undersøgelsen påviser at centrene, i samarbejde med skoler, kan nå de børn og familier, hvis situation og økonomiske baggrund forhindrer børnene i kulturel deltagelse.

I rammen af det finske ArtsEqual¹ projekt diskuterer E. Anttila et al. (2017) muligheder for at sikre lighed og kulturelle rettigheder for alle børn og unge gennem samarbejde mellem grundskole og udbydere af undervisning i kunst og kultur. Undervisning i kunst og kultur tilbydes i grundskole, kunst- og kulturskoler, børnekulturcentre, museer, kunstinstitutioner og biblioteker. Af disse er det kun i grundskolen at man når alle børn og unge. Selv om skolerne tager et vigtigt ansvar for at sikre kulturel og social ligestilling og inklusion, er der ikke tilstrækkelige ressourcer her til at sikre

høj kvalitet, forskellige kunstformer og kulturel undervisning med henblik på at sikre elevernes kulturelle rettigheder. Kvaliteten, bredden og tilgængeligheden af undervisning og uddannelse i kunst og kultur kan forbedres gennem at styrke samarbejde mellem skoler og udbydere af undervisning i kunst og kultur. Gennem tvær-sektorielt samarbejde vil skoler være i stand til at sikre at lighed og kulturelle rettigheder realiseres.

Projektet "Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler kortlægning, dokumentation og modelbeskrivelser" (Mogensen, 2016) blev søsat som modelprojekt af det danske Kompetencecenter for Børn, Unge og Billedkunst og opprioriteret som fokusområde i kølvandet på skolereformen og lanceringen af den åbne skole i 2014. Målet for undersøgelsen har været at finde konkrete eksempler på samarbejds- og organiseringsformer, der bygger oven på gode lokale undervisningsforløb, og som forhåbentlig kan inspirere andre kommuner, skoler og billedskoler, der kan spejle sig geografisk, organisatorisk eller mentalt i modellerne, til at prøve noget lignende.

Jonsson Widén (2016) behandler i sin phd-afhandling billedkunstlæreres professionelle udvikling i forskellige skoleformer i Sverige. Afhandlingen er baseret på to casestudier med billedkunstlærere fra fire forskellige skoleformer: den obligatoriske grundskole, gymnasium (upper secondary school), folkehøjskole og kulturskole. Studiet belyser spændinger mellem kunstverden og uddannelsesfelt, og peger på, at det forudsætter dialog og interaktion på lige vilkår for at reducere disse spændinger. Studiet peger på en mangel på procedurer og ressourcer for en formel professionsudvikling og behovet for at udvikle en fælles videnbase, som omfatter både teoretisk og praktisk viden på området.

M. Andersson (2014) behandler i sin phd-afhandling om fortællingen muligheder for, hvordan mening skabes i elevernes multimodale narrativer, som er opstået i æstetiske læreprocesser. Studiet undersøger, hvordan undervisere og lærere anvender æstetiske læreprocesser og multimodale narrativer i en praksisbaseret virkelighed baseret på fire projekter som er gennemført i samarbejde mellem den obligatoriske grundskole og kulturskole i en kommune i det nordlige Sverige. Elevernes multimodale fortællinger viser, at de skaber mening gennem at blande fiktion med en for dem genkendelig verden, hvor de fiktive karakterer lever et liv som de kan identificere sig med.

Masteropgaver, masterspecialer

M. Aadnøy (2014) har i sin masteropgave i *skoleledelse* undersøgt kulturskolelederens erfaringer i forbindelse med Kulturskoletimen (tilbud i grundskolen i kulturskolefag) i et hverdagsperspektiv, et samfundsperspektiv og et fremtidsperspektiv med henblik på at forstå, hvad der sker i skæringspunktet mellem kulturskole og grundskole. Kulturskoletimen gav anledning til at fremvise, hvilke kompetencer kulturskolen har, og hvilke muligheder skoleformerne har sammen. Det førte til et tættere samarbejde mellem kulturskole og grundskole/SFO, og det gav mulighed for at kulturskolen kunne nå ud til alle gennem skolesystemet.

Lauridsen (2015) undersøger samarbejde mellem musikskole og grundskole i rammen af "Den Åbne Skole", indført med den danske skolereform i 2014. Specialet behandler skolereformen fra 2014 med fokus på den åbne skole, musikfagets generelle betingelser og et historisk perspektiv

¹ For en forklaring på Arts Equal, se www.artsequal.fi, eller også under denne rapportens kapitel om Demokrati och inkludering.

på musikskolens og folkeskolens traditionelle roller, og på grundlag heraf de to institutioners nye indbyrdes position i forhold til det gensidigt forpligtende samarbejde og de deraf følgende udfordringer og muligheder.

Højrup (2016) behandler i sin kandidatspeciale (masteropgave) det obligatoriske samarbejde mellem musikskole og grundskole i Danmark. Gennem interviews med lærere og ledere fra musikskolen og folkeskolen, og observation af samarbejdet i praksis, sætter specialet fokus på, hvordan samarbejdet tager form, samt hvilke udfordringer og muligheder, der kan identificeres i det på pædagogisk, institutionelt og politisk niveau. Specialet viser, hvordan de to institutioner, musikskolen og folkeskolen samt deres uddannelsesinstitutioner fremhæver og værdsætter vidt forskellige undervisningstilgange og hvordan samarbejdet ofte antager en asymmetrisk form, som vanskeliggør samarbejdets potentialer.

Boll (2015) undersøger i sit kandidatspeciale (masteropgave) muligheden for at etablere skole-orkester og bidrage til at udvikle en orkestertradition i et samarbejde mellem grundskole og musikskole i Danmark. Gennem at etablere skoleorkestre kan man give alle børn mulighed for at lære et instrument og opleve at spille i et fællesskab, og skabe en ny samarbejdskultur hvor de to typer lærere indgår i et gensidigt berigende samarbejde.

Sandh (2008) har undersøgt samarbejde mellem kulturskolen og andre skoleformer i Sverige. Det empiriske materiale indeholder en undersøgelse foretaget af den daværende SMOK (nu Kulturskolestyrelsen) og sendt til alle landets kulturskoleledere. Resultatet viser, at 96 procent af kulturskolerne har en form for samarbejde med førskole, grundskolen og gymnasiet. Resultaterne viser at den mest almindelige form for samarbejde på ledelsesniveau er fælles forvaltning. Karlsson (2011) diskuterer en svensk undersøgelse om eventuel fusion mellem skoler, og samarbejde mellem grundskolen og musik/kulturskolerne i Degerfors og Karlskoga. Data blev indsamlet fra ni lærere på den kommunale musikskole.

EL SISTEMA

El Sistema är en kör- och orkesterskola med ursprung i mitten av 1970-talet i Venezuela och har även spridits till andra delar av världen. El Sistema verkar enligt hemsidan för integration, demokrati, jämlikhet och mångfald framförallt där "behoven är som störst".²

Sverige

El Sistema-verksamhet finns i ett 30-tal kommuner i Sverige. När det gäller El Sistemats implementering i Sverige kan man konstatera att karaktären av utövande av klassisk konstmusik i orkester med barn och ungdomar med social utveckling som övergripande mål är något som i stort sett har följt med från Venezuela till Sverige och att man även i den svenska verksamheten arbetar för inkludering och för att bryta det segregationsmönster som är typiska för svenska storstadsregioner (Bergman & Lindgren, 2014a). Själva organisationsformen är komplex då El Sistema kan sägas vara en självständig organisation med egna målsättningar, delvis egen finansiering och egen hemsida, samtidigt som verksamheten i de flesta fall övergripande är organiserat inom kulturskolornas ram.

Svensk El Sistema-verksamhet beskrivs omfatta motstridiga ideal och diskurser (Lindgren & Bergman, 2014; Lindgren, Bergman, & Sæther, 2016). Enligt Lindgren och Bergman (2014) försöker El Sistema omfatta både en bildningsdiskurs med strävan mot hög musikalisk kvalitet och en kreativ diskurs med en lekbetonad och anti-auktoritär relation mellan vuxna och barn. Bergman och Lindgren konstaterar att programmet bygger på att det finns en social maktstruktur som man kan klättra inom vilket de ser som motsägelsefullt då programmet har ambitioner att verka för demokratiska mål (2014). Å andra sidan menar Lindgren och Bergman (2014) att man också kan se det som att verksamheten utmanar rådande diskurser om undervisning och därigenom bidrar till pluralism.

Bergman och Lindgren (2014b) har även analyserat El Sistema som ett potentiellt *community music-projekt* och som ett folkbildningsprojekt. De argumenterar också för ett kritiskt perspektiv på El Sistema och tillämpar det i artikeln.

I en annan text diskuterar Bergman och Lindgren (2016) möjligheter och hinder för inkludering genom El Sistema och eventuell påverkan på barnens psykiska och fysiska hälsa. Vidare identifierade författarna Bergman, Lindgren och Sæther (2016) två skilda antagonistiska diskurser för att verka för integration – den universalistiska respektive den separatistiska. Författarna har ett kritiskt perspektiv på såväl den universalistiska diskursen som betonar likheter mellan individer och kulturer som på den separatistiska som betonar mångfald. I syfte att nå en konstruktiv dialog då kritik förmedlas till verksamma på fältet har Bergman och Lindgren (2017) reflekterat över och arbetat fram strategier för att medvetet skifta mellan ett insider (*emic*) och outsider (*etic*) perspektiv på praktiken.

Förutom Göteborgs är Malmös El Sistema-verksamhet inkluderad i studier av Lindgren, Bergman och Sæther (2016) och Sæther, Bergman och Lindgren (2017). I studierna undersöktes hur social inkludering konstrueras inom El Sistema och i vilken grad barnen erbjuds möjligheter att utveckla *agency*, med andra ord handlingsutrymme i sitt eget musicerande.

² <http://www.elsistema.se/>

Kuuse (2018) har anlagt ett kritiskt perspektiv och framhållit El Sistemas disciplinerande funktion. Hon har identifierat liberal retorik som tar för givet att musikundervisning alltid är något positivt och danande för alla barn. Kuuse har utforskat utvecklandet av barns *agens* som en potentiell väg bort från eventuella negativa verkningar av dessa liberala grundantaganden. Vidare har Kuuse, Lindgren och Skåreus (2016) undersökt El Sistemas känslomässigt präglade marknadsföring.

Några svenska masteruppsatser undersöker El Sistema. Nyman (2015); Pettersson (2014) och Fransson (2014) är sådana som undersökt El Sistema-verksamheter i Stockholm, Göteborg respektive Malmö ur olika perspektiv och med olika frågeställningar.

Norge

Vi har inte funnit särskilt mycket norsk forskning som explicit adresserar El Sistema. Ett doktorandprojekt handlar om samarbetsprojekt mellan grundskola och kulturskola (Lundh, 2017). I artikeln diskuteras projektet i relation till El Sistema. Lundh presenterar preliminära resultat från det pågående doktorandprojektet. De visar på fina resultat när det gäller elevers kollektiva och personliga välmående.

I samma antologi där Lundhs text återfinns finns också Fjeldstads (2017a) text som undersöker och jämför gruppundervisning i fiolundervisning dels i El Sistema-verksamhet och dels i annan kulturskoleundervisning. Här står lärarnas beskrivningar av didaktiska aspekter i fokus. Ystanes Fjeldstad har också skrivit en masteruppsats på ett liknande tema (2017b).

Hela denna antologin från IRIS-forsk (Angelo, Rønningen och Rønning, 2017) är sprungen ur ett utvecklingsprojekt (IRIS-projektet) där El Sistema-aktiviteter var viktiga. Detta adresseras i Rønnings artikel i antologin (Rønning, 2017).

I två artiklar av Emstad och Angelo (2017, 2018) analyserades organisations- och ledarskapsaspekter av samarbete mellan grundskola och kulturskola inom ramen för El Sistema.

Danmark

Dansk forskning som rör orkesterklassverksamheter som inbegriper samarbeten mellan kulturskolor och grundskolor har inte en fokusering specifikt på El Sistema på det sätt man kan urskilja i Sverige. Forskning som fokuserar just El Sistema förekommer i Danmark men minst lika vanlig är forskning kring klassorkesterprojekt i mera allmänna ordalag.

Holst och Chemi (2016) har med bidrag från masterstudenterna Møgelbjerg Johansen, Holm och Sødergaard undersökt en rad El Sistema-inspirerade projekt i Danmark där grundskolor och kulturskolor samarbetat. Holst beskriver det "tredje rummet" (2011a, 2016, 2017b, 2017c) som den gemensamma arena där de båda inblandade institutionernas villkor och intressen kan och bör sammanstråla för att skapa optimala förutsättningar för lyckade samarbeten. Møgelbjerg och

Johansens (2016) masteruppsats handlar om ett El Sistema-inspirerat projekt där hon undersöker hur projekten kan bidra till ökad inkludering och integration i det danska samhället.

Holst (2018c) berättar om den danska reformen "Den Åbne Skole" som innebar att alla danska skolor blev ålagda att inleda samarbeten med musikskolor i syfte att erbjuda kultur- och musikundervisning till alla barn. Reformen har enligt Holst öppnat upp nya möjligheter till kulturutövande för många barn som annars inte tar del av kulturskolornas verksamhet (Holst, 2017a, 2017b, 2017c). Holst (2018c) beskriver till exempel klassorkesterprojekt som kommit till stånd inom "Den Åbne Skole". Även Bolls (2015) masteruppsats beskriver ett sådant "Den Åbne Skole"-projekt.

I Köpenhamn kommun har många projekt kommit till stånd i samarbete mellan grundskolor och kulturskolor under parollen "Mere Musik till Byens Børn". Holst (2017b, 2018a) beskriver hur barn som annars inte deltar i frivillig musikundervisning visar stor uppskattning över att få tillgång till musik. Barnen i studien uttrycker att deltagande i verksamheten också tillfört andra värden som till exempel upplevelser, gemenskap, motivation och lärande.

Elevernas erfarenheter av klassorkesterprojekt och beskrivningar av värden de upplevt får också ett stort utrymme i en utvärdering av utvecklingsprojekt i Egedals kommun (Holst, 2008). Enkäter med eleverna resulterade i att elevernas perspektiv kunde belysas.

Finland

I Finland har Tempo-orkesterns tagit inspiration från El Sistema i Venezuela, men anpassat formen till finländska förhållanden. Målet är att stödja barnet att hitta ett eget uttrycks-sätt och ett personligt förhållande till musik som håller livet ut. Sistema Finlands första Tempo-orkester inledde sin verksamhet 2009. För tillfället finns det sju orkestrar i huvudstads-regionen och ca 130 barn deltar i de olika orkestrarna. År 2018 startade även Tempo-verksamhet i Uleåborg. Leppänen, Unkari Virtanen och Sintonen (2013) reflekterar i sin artikel om musikutbildningens traditioner och nämner även El Sistema. Ahvenainen (2013) har skrivit en magisteruppsats och en artikel (2015) som tittar på Tempo-orkestern som en gemensam skapande fritidsaktivitet, och i en artikel utgår han från tanken om sociokulturell inspiration (sosiokulttuurinen innostaminen) som grunden för verksamheten (Ahvenainen, 2015).

POLICY OCH POLITIK

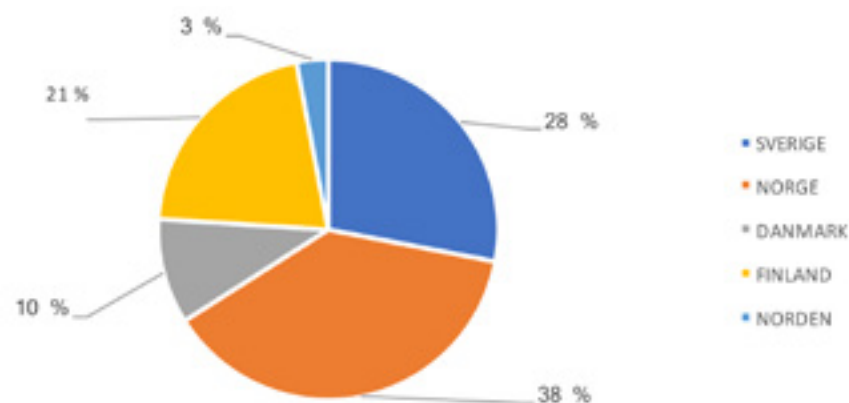
En av de kategorier som vi valt att kategorisera studier efter är "policy och politik". Policy som begrepp relaterar till politik, till politiska beslut och beslutsprocesser. Policy som vetenskap studerar politiska beslut och beslutsprocesser. Policyprocesser kan ses som relationella och dynamiska. Därigenom begränsar sig forskning om policy inte till top-down-processer utan inbegriper också bottom-up-processer som till exempel rör hur policy tolkas och förverkligas lokalt. Policy kan också studeras på en nivå där den inte är direkt kopplad till politiken. Det kan exempelvis handla om interna beslutsprocesser i en icke-politisk organisation. Processerna kan då studeras genom relationen till överordnade politiska beslut.

I den föreliggande kartläggningen har vi under kategorin "policy och politik" inkluderat alla studier som tydligt har en relation till policy som text, diskurs eller processer. Alla dessa studier relaterar till beslutsprocesser, vilka, i de flesta fall, har en direkt eller indirekt relation till politiska beslut. Vi har i denna text valt att använda begreppet *policydokument* för att beskriva alla styrande och vägledande dokument med relevans för kulturskolan. Policydokument blir härmed ett samlingsbegrepp för olika typer av begrepp som är i bruk i de kartlagda studierna, exempelvis: styrdokument, politiska dokument, officiella dokument, curriculum och rammeplan.

Nästan hälften av studierna inom kategorin policy/politik berör inte ett specifikt ämnesområde, utan policyfrågor i generella termer. De kan antingen vara direkt kopplade till alla undervisningsämnen inom kulturskolan eller kopplade till andra frågor om exempelvis ledarskap och organisation eller demokrati och inkludering. I den andra stora gruppen studier i denna kategori dominerar studier med musikperspektiv jämfört med övriga undervisningsämnen inom kulturskolan: cirka 43 procent av studierna inom kategorin har musikperspektiv.

Totalt har vi hittat drygt 120 studier under kategorin "policy och politik". Inom kategorin policy och politik är andelen texter som handlar om norska och svenska kulturskolor stor: cirka 28 procent handlar om kulturskolor i Sverige, och cirka cirka 38 procent av studierna handlar om kulturskolor i Norge. Danmark står för knappt 10 procent av studierna inom policy och politik och Finland står för cirka 21 procent. Förutom dessa landspecifika texter har vi hittat tre studier om både Finland och Sverige, samt tre studier om alla dessa fyra nordiska länder.

Figur 5: Policy och politik efter land

Sverige

Bland alla svenska studier om policy/politik på kulturskoleområdet är nästan hälften master-uppsatser. Förutom uppsatserna finns även vetenskapliga artiklar, doktorsavhandlingar, ett konferenspaper, böcker och bokkapitel, en utredning samt rapporter.

Social inkludering och lika möjligheter för alla barn är centrala teman för svenska vetenskapliga artiklar inom kategorin policy/politik. Lindgren, Bergman och Sæther (2016) belyser social inkludering med utgångspunkt i två etnografiska studier kring El Sistema i Göteborg och i Malmö. Deras resultat visar att det finns olika sätt att konstruera social inkludering inom El Sistema och att det finns utrymme för agens trots att eleverna i första hand positioneras som representanter för El Sistema-gemenskapen. Jeppsson och Lindgrens (2018) resultat, vilket bygger på en enkätundersökning med sjätteklassare, visar att den typiska kulturskoleleven är en svenskfödd flicka med välutbildade föräldrar. Förutom faktorerna födelse-land, kön och utbildning påverkar också föräldrarnas egen musikbakgrund huruvida barnen deltar i kulturskoleverksamhet; barn till föräldrar som spelar ett instrument eller sjunger deltar i högre grad och får mer föräldrastöd jämfört med andra barn (Jeppsson & Lindgren, 2018).

En tredje vetenskaplig artikel (Lilliedahl & Georgii-Hemming, 2009) tangerar inkludering och lika möjligheter för alla barn. Studien fokuserar på föräldrarnas perspektiv. Eftersom kulturskolor finansieras och administreras av kommunerna, förväntar föräldrarna att det finns demokratiska normer och värderingar där. Föräldrarnas förhoppningar för de egna barnen är att kulturskolan kan bidra till helhetsutveckling, både musikalisk och social. Ytterligare en vetenskaplig artikel (Di Lorenzo Tillborg, 2017a) berör lika möjligheter för alla barn. Den fokuserar på kulturskoleledarnas perspektiv och utgår ifrån den nationella policyprocessen, en process för att skapa styrning på nationell nivå. I resultatet framträder en kulturskolediskurs i kontrast till en grundskolediskurs och konstruerad genom tio olika spänningsfält. Ett av dem är spänningen mellan att nå alla barn *versus* att låta några få barn få utveckla sina speciella färdigheter. Resultatet avslöjar också ett visst motstånd från kulturskoleledare i relation till nationell styrning, vilket delvis bygger på rädsla att förlora den befintliga flexibiliteten i systemet.

Vi har kategoriserat fyra doktorsavhandlingar inom kategorin policy/politik. Gustafsson (2000) undersöker det musikpedagogiska fältets framväxt i Sverige 1900–1965. Musikskolornas etablering i Sverige berörs i studien. Politiska strategier och relationen mellan musiken och barnet är också i fokus för studien. T. Persson (2001) anlägger också ett historiskt perspektiv, men riktar in sig på musikskolor i några specifika kommuner (Mörbylånga, Tranås, Kiruna och Borås) under 1990-talet, en period då musikskolorna var hotade av nedläggning. Studien visar att under 1990-talet blev musikskolornas existens mer kopplad till pluralism och till individanpassning, jämfört med 1940-talet då behoven av rekrytering till det lokala musiklivet var styrande för etableringen av många musikskolor. Tivenius (2008) studie etablerar vad han beskriver som en topologi av instrumentallärare vid kommunala musikskolor, genererade utifrån enkätsvar kring hur demokrati reflekteras i pedagogiska aktiviteter. En slutsats från studien är att konservatoriediskursen är limmet som håller ihop det musikpedagogiska fältet. Tivenius lyfter också behovet av att förändra musikleklarutbildningen med utgångspunkt i demokrati och filosofi för att undvika en diskursiv isolering av musikskolor.

Det finns ett publicerat konferenspaper av B. Lindberg och Olofsson (2009) inom kategorin policy/politik. Den beskriver hur kommunal musikundervisning gått från att bekämpa till att stödja popmusik från 1940 till 2000.

Bland böcker och bokkapitel finns Eimermann och Trumbergs (2015) bok om sociala och politiska förändringar i Sverige samt Lindgren och Bergmans (2014b) bokkapitel om El Sistema.

Masteruppsatserna behandlar följande ämnen: politiska ideologier (Göranzon, 2013; Karlsson, 2011); historik kring Uppsala kommunala musikskola (Göranzon, 2013); utredning om sammanslagning av skolor och samverkan mellan musikskola och grundskola (Karlsson, 2011); undervisningens centrala innehåll i förhållande till avsaknaden av nationella styrdokument och till informella kursplaner (Muotka & Tagesson, 2011); jämförelse mellan frivillig musikundervisningen i kulturskola och i studieförbund, i förhållande till avsaknaden av kursplan och styrdokument och i förhållande till utbildningsskillnaden mellan kulturskol lärarna och cirkelledarna, där resultatet visar på snarlik undervisning (Hellström, 2011); arbetarrörelsens musikanvändning enligt intervjuer med verksamma politiker ur Vänsterpartiet och Socialdemokraterna (Holmgren, 2014); förberedande musikundervisning ur ett historiskt perspektiv (Ahlström & Brehwens, 2011); förutsättningar för undervisning i oboe och fagott i kulturskola i förhållande till politiska beslut, minskade ekonomiska resurser och avsaknaden av nationella strukturer för utvecklingen av musikundervisning (Martinsson, 2014); förutsättningar för privatdrivna musikskolor samt konsekvenser av checksystem och konkurrens för köer till verksamheten, för lärarnas arbetssituation och för tillgänglighet (Ekdahl, 2009; Eriksson & Gudmundsdottir, 2008; Karlström & Engdahl Nilsson, 2013); information och elevrekrytering i förhållande till lokala riktlinjer för en inkluderande verksamhet (Broström, 2014); skillnader mellan olika kommuners ekonomiska satsningar på kulturpolitik (Askerfjord Sundebj, 2016); kulturskolans roll för grundskolans arbete med estetiska läroprocesser (Lindmark, 2011); styrning och målformulering på lokal nivå (Tivenius, 2001); sponsring som möjlig lösning till kulturskolors ekonomiska svårigheter (Manell, 2009); relationen mellan tradition/kulturarv och marknadsetetik i förhållande till avsaknaden av nationell styrning (Di Lorenzo Tillborg, 2015).

Andra texter som vi inkluderat i denna kategori är Kulturskoleutredningens betänkande (SOU 2016:69) och rapporter som berört kulturskolans policy- och politikfrågor (Elofsson, 2009; Österlind, 2016). Kulturskoleutredningens betänkande (SOU 2016:69) är resultatet av en utredning som den svenska regeringen beställde och som, tillsammans med de tillhörande remissvaren, ligger till grund för politiska beslut för svenska kulturskolor. "Utredningen föreslår en ny infrastruktur som tar sin utgångspunkt i nationella mål för kulturskolan samt ett antal sammanhängande förslag i syfte att barn och unga i hela landet oavsett bakgrund och uppväxtmiljö kan få ökad tillgång till en inkluderande kulturskola" (SOU 2016:69, s. 12). Bland förslagen finns inrättandet av ett nationellt kulturskolecentrum, utvecklingsbidrag till kommunal kulturskoleverksamhet samt en satsning på nya utbildningsvägar inom högskolan. Elofssons (2009) rapport undersöker deltagande i kulturskola (i Stockholmsområdet) utifrån ett socio-ekonomiskt perspektiv. Österlind (2016) undersöker vilken roll drama/teater har i svensk kulturskola samt vilken forskning som finns om kulturskolans drama- och teaterverksamhet.

Norge

Bland de norska studierna inom policy/politik på kulturskoleområdet finns kapitel i antologier, vetenskapliga artiklar, en doktorsavhandling, rapporter och masteruppsatser. Fem kapitel i den norska antologin *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet* (Angelo, Rønningen, & Rønning, 2017) har vi kategoriserat inom policy/politik. I det avslutande kapitlet (Angelo et al., 2017) beskriver redaktörerna organisation och arbetsform inom projekten *IRIS* och *IRISforsk* som ligger till grund för antologin. De argumenterar för att modellen fungerar som ett exempel på hur professionsfält och professionsutbildningar kan närma sig varandra genom samarbete. I Vikens (2017) kapitel jämförs IRIS-projektet med *Trondheims pyramiden*, vilken är en pedagogisk modell med rötter i kulturskolan i Trondheim sedan den startade 1973. Gemensamt för IRIS-projektet och *Trondheims pyramiden* är en ideologi där bredd och djup utgör grunden. Samarbetsnätverk mellan kulturskolor, både på lärar- och på ledarnivå, framhävs som en viktig framgångsfaktor för kulturskoleutveckling.

Bjørnsrud och Rønningens kapitel (2017) i antologin undersöker ett specifikt utvecklings- och aktionsforskningsprojekt på initiativ av Norsk kulturskoleråd. Resultatet visar vikten av ett stort handlingsutrymme i arbetet med styrdokument (den norska rammeplanen). Bjørnsrud och Rønningen (2017) pekar på den svaga delningskulturen som ett område med stor utvecklingspotential för både individuell och kollektiv kompetensutveckling.

Två kapitel i den nämnda antologin fokuserar på samarbete mellan kulturskola och grundskola. I Angelo och Emstads (2017) metastudie – den bygger på tre studier med både intervjuer och policydokument – framträder följande 'skolbegrepp' som diskursivt konstruerade gällande samarbetet inom tre norska kommuner: den lokalorienterade skolan, den professionella skolan och den ungdomskulturorienterade skolan. Brøske (2017) tar utgångspunkt i de olika historiska traditioner som kulturskolor och grundskolor utvecklats inom. Eftersom skolorna styrs med olika typer av policyer och ramverk kan samarbete mellan skolformerna ställas inför både möjligheter och utmaningar, enligt Brøske. Argumentationen är inriktad på att samarbete behöver bygga på ömsesidighet och inte på en tanke om biståndsarbete; båda skolformerna behöver erkänna varandras kompetenser för att kunna berika den egna praktiken och kompetensen.

Skolledarskap i spänningsfältet mellan allmänutbildning och talentutveckling är i fokus i Emstad och Angelos (2015a) bok. Samarbete mellan kulturskola och grundskola ligger till grund för hela boken och även för Waagens (2015) kapitel. Waagen (2011) har skrivit en hel bok om kulturskola, och tar där bland annat upp tema innanför policy/politik och profession. Kulturskolan nämns också i Magset och Hyllands (2017) omfattande bok om norsk kulturpolitik.

I kategorin policy/politik har vi kartlagt flera norska artiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter. Nilsen och Lind (2013) undersöker demokratisering av kultur utifrån en enkätstudie med barn och föräldrar. Utifrån referens till en studie av Bjørnsen (2012) drar de paralleller mellan demokratisering av allmän kulturbruk och kulturskola. Nilsen och Linds (2013) slutsats är att föräldrarnas utbildningsnivå har större påverkan på barns deltagande i kultur och kulturskola än föräldrarnas ekonomiska situation.

Dahl, Hylland och Stavrum (2016) analyserar hur kulturpolitiska mål, som kulturell demokratisering och mångfald, realiseras i praktiken och vilka spänningsfält som då kan uppstå. Lysgård (2016) visar med sina resultat hur kulturpolicyer i lokala samhällen (*small rural communities*) påverkas av arv och tradition med utgångspunkt i idéer om delaktighet, mobilisering och social gemenskap. Detta trots att policyer, enligt Lysgård (2016), ofta påverkas av neoliberal idéer med konsumtion i centrum.

Rønningen (2017) diskuterar hur de senaste policydokumenten för kulturskolan leder kulturskolan i en riktning av *community music*-liknande praktiker. Detta kan enligt Rønningen leda till nya behov av aktiviteter och av relevant kompetens bland lärare. Østern (2017) undersöker hur konstnärlig kvalitet beskrivs och förstås i policydokument för norska kulturskolor. Artikeln grundar sig främst i ämnesområdet "visual arts". Analyser och jämförelser av norska och finska policydokument gällande grundutbildning i konst visar att konstnärlig kvalitet är svår att definiera i den norska ramplanen och att något motsvarande begrepp till "konstnärlig kvalitet" inte förekommer i de finska ramplanerna (Østern, 2017). Emstad och Angelos (2018) undersökning bygger på policydokument och intervjuer med centrala aktörer. De argumenterar för att samarbetsmodeller där kulturskolan har en gästroll i grundskolan är sköra i mötet med kulturella och ekonomiska barriärer. Nilsen och Hylland (2018) undersöker vilken roll begreppet *bildung* har och kan få i underliggande diskurser kring utbildnings- och kulturpolicyer.

En norsk doktorsavhandling har här kategoriserats inom policy/politik: Jordhus-Lier (2018) gör en diskursanalys av några pedagogers subjektpositioner och finner att deras rollförståelse ibland står i motsats till den som ritats i nuvarande styrdokument för kulturskolan.

Tre norska rapporter inom kulturskolepolitik/policy (Bjørnsen, 2012; Gustavsen & Hjelmbrække, 2009; Hylland & Haugsevje, 2016) behandlar kulturdelaktighet och inkludering i kulturskolor. Bamfords (2012) rapport presenterar statistik och ekonomiska modeller för hur kommuner fördelar resurser till kultur. Rønningen har i en rapport (2018) kartlagt rektors bedömning av kompetens hos kulturskolelärare på sin kulturskola och i ljuset av intentionerna i policydokumentet *rammeplanen*.

Bland de norska masteruppsatserna inom vår kategori policy/politik är många skrivna inom musik, musikpedagogik eller musikvetenskap. De äldsta (Førde, 1988; Torvanger, 1982; Vesterhus, 1985) är skrivna för över 30 år sedan. Torvanger (1982) har fokus på betydelsen av social och musikalisk bakgrund för rekrytering. Vesterhus (1985) har fokus på dåtidens musikskolas relevans för det lokala musikkivet. Førde (1988) anlägger ett historiskt perspektiv med fokus på offentlig styrning. Senare uppsatser inom musikforskning behandlar kommunal musikundervisning (Lillemæhlum, 1992), kvalitetsaspekter i musikundervisning (Haglund, 1996; T. Holgersen, 2017), samverkan mellan estetiska uttrycksformer (Christensen, 2000), samt kulturskolans roll i relation till blåsorkester (korps) och grundskolan (Bless, 2017; Duun, 2002; G. Sæther, 2007)

Det finns också flera andra vetenskaper representerade bland de norska masteruppsatserna inom kategorin policy/politik på kulturskoleområdet: sociologi (Eidtang, 2007); ekonomi och organisation (Haagensen & Gundersen, 2011; Magnussen, 2016); biblioteks- och informationsvetenskap (Einen, 2012); utbildningsvetenskap (Bølviken, 2013); kulturstudier (Søgnesand, 2017); samt samhällsvetenskap (Vaagland, 2017). Förändringsprocesser, samarbetsformer, integration, organisationskultur och kunskapsförmedling är några av nyckelorden i dessa uppsatser.

Danmark

De danska studier som behandlar policy- och politikfrågor på kulturskoleområdet består av sex rapporter, en doktorsavhandling, två artiklar samt två masteruppsatser (*kandidatspeciale*). Fyra av de danska rapporterna samt doktorsavhandlingen inom policy/politik är skrivna av Holst. Doktorsavhandlingen (Holst, 2013b) behandlar utveckling av professionskompetens för undervisning i musikskola och i grundskolan, samt själva utbildningen inom musik – respektive grundskola. Rapporten från 2013 (Holst, 2013a) är en kartläggning över samarbeten mellan musikskola och grundskola i Danmark. Ett, enligt Holst, överraskande resultat är att samarbete pågår på många områden, i stor utsträckning och att en övervägande del av musik- och kulturskolorna deltar i olika typer av samarbeten. Holst menar att samarbete har potential att bidra till utveckling och professionalisering av kulturskolorna. Holst (2014) behandlar *drop-outs* (avhopparna) och motivation. En senare rapport (Holst, 2017a) är en kartläggning av tre internationella undersökningar om effekten av barns och ungas möte med kultur. Rapporten berör främst ämnet musik. Den senaste rapporten (Holst, 2018b) är resultatet av ett "följeforskningsprojekt", där forskaren varit i nära kontakt med praktiken, med syfte att utveckla samarbetsprojekt mellan kulturskola och grundskola i en dansk kommun.

Två rapporter är skrivna av Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst (2015a, 2015b) Båda är kartläggningar av bildskolor i Danmark. Dessa är inte integrerade i kulturskolor. Den ena rapporten kartlägger samarbete mellan *Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder* och *Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst*. Den andra kartlägger talang inom bildkonst i Danmark.

S.-E. Holgersen (2010) har fokuserat på musikskolornas status och perspektiv för framtiden. Han beskriver och diskuterar politiska beslut, ekonomiska förutsättningar, policydokument, pedagogiska utvecklingstendenser, elevantal, lärarnas utbildningsbakgrund samt förändring från musikskolor till kulturskolor. En slutsats är att politiska beslut har bidragit till att musikskolorna får mindre resurser till bredden men mer resurser till elitundervisning; budgeten ökar, men elevantalet minskar.

Rasmussen (2014) har i sin kandidatspeciale undersökt musikskolans utveckling i spänningsfältet mellan musikpolitik och utbildning. Studien anlägger ett historiskt perspektiv och går igenom kulturpolitiska idéer och beslut i Danmark som påverkat musikskolorna med start i 1930-talet, då de första musikskolorna startades utifrån tanken om att alla individer skulle ha lika tillgång till musik oavsett samhällsklass.

Finland

De finska studier som behandlar policy- och politikfrågor är flera doktorsavhandlingar, rapporter, vetenskapliga artiklar, masteruppsatser (*pro-gradu*) och policy briefs.

Flera av de finska kulturskolestudierna inom policy och politik för fram resonemang om rollen som det finska musikskolesystemet spelar eller skulle kunna spela i det finska samhället. Samhällsförändringar, inkludering, social innovation, social rättvisa, tillgänglighet, demokratiska rättigheter, funktionsnedsättningar och landsbygd är några av huvudbegreppen i dessa studier (Aluehallintovirasto, 2014; E. Anttila et al., 2017; Heimonen, 2013, 2014; Kallio & Heimonen, 2018; Kivijärvi & Kaikkonen, 2015; Laes, 2017; Laes, Marja-Leena, et al., 2018; Laes & Schmidt, 2016; Laes, Westerlund, et al., 2018; Väkevä, Westerlund, & Ilmola-Sheppard, 2017). Mäkeläs avhandling Mäkelä (2013) undersöker bland annat rätten till grundläggande konstundervisning genom att analysera lagtexter om rättigheter i relation till rätten till utbildning och kultur.

Unkari-Virtanen och Vainios (2013) artikel undersöker specifika policydokument för ämnet musik-historia i musikskolor och i högre musikutbildning. Kurkelas artiklar (1995, 1997) belyser det som beskrivs som "a good relationship to music". Texterna har tydlig relevans för musikskolepolicy i Finland eftersom Kurkelas argumentation har använts på policynivå för att förändra musikskole-systemet till att öka hela samhällets intresse för musik, istället för att bara inrikta sig på att utbilda framtida professionella.

Heimonen (2003, 2004a) och Kuha (2017) har intresserat sig för lagar, reglering, organisation och specifika politiska initiativ. Heimonen har också tillsammans med Hebert (Hebert & Heimonen, 2013) skrivit en artikel om begreppsbruk i policydokument och i musikpedagogisk litteratur från Norge och Finland. Analyserna inriktar sig på hur musikpedagogik förstås i policykontexter.

Nuläget, framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter är ämnen i fokus för fyra rapporter, varav tre är skrivna av Pohjannoro: (Pohjannoro, 2010, 2011; Pohjannoro & Pesonen, 2009). Det finns två rapporter (Heino & Ojala, 1999; Tiainen et al., 2012) som undersökt hur policydokument realiserar i praktiken. Ett huvudresultat som framhävs av Heino och Ojala (1999) är att det nationella policy-dokument (*national curriculum*) inte alltid diskuteras och att lokala policydokument inte alltid anses vara relevanta eller viktiga för den dagliga verksamheten.

Två finska masteruppsatser (Kuosmanen, 2017; Meriranta, 2011) undersöker hur policydokument förstås av lärare. Meriranta (2011) analyserar policydokumentet från 2002 och Kuosmanen (2017) analyserar policydokumentet efter reformen 2017 (en reform av läroplanen för grundläggande konstutbildning).

Studier som berör flera nordiska länder

Två policystudier som berör de fyra nordiska länderna är i denna översikt också kategoriserade under rubriken struktur/ledarskap.

Heimonens (2006) artikel handlar om rätt till utbildning och rätt till frihet i utbildning i det som hon beskriver som *extra-curricular music education*. Begreppet refererar till musikundervisning som inte regleras av en läroplan, till skillnad från den obligatoriska skolan. Begreppet brukar användas om musik- och kulturskoleundervisning i de nordiska länderna.

Den andra studien är en vetenskaplig artikel skriven av Österlind, Østern och Thorkelsdóttir (2016). Författarna gör en jämförande analys av drama och teater i läroplanerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Artikelnen belyser undervisning i drama och teater från förskola till gymnasieskola och också i kulturskola.

Ytterligare en text berör de fyra nordiska länder som denna rapport fokuserar på, nämligen en artikel skriven av åtta författare (Björk, Di Lorenzo Tillborg et al, 2018) i ett temanummer om kulturskolor i Finnish Journal of Music Education. Artikelnen fokuserar på hur komplexa policyprocesser formar kulturskolor; regeringar, kulturskoleledare och kulturskolelärare nämns som exempel på aktörer som bidrar till dessa processer. Visionerna som skapas genom sådana processer innefattar, enligt författarna, musikaliska, sociala och filosofiska aspekter.

Det finns tre studier som berör Finland och Sverige. Alla är skriva av Heimonen (2003, 2004b, 2013) och fokuserar på hur policydokument eller frånvaro av dessa påverkar kulturskolornas verksamhet.

Heimonen (2003) berör också frågor i frivillig musikundervisning i Finland, Sverige, Tyskland och England. Artikelnen belyser förhållandet mellan musikpedagogisk praktik och lagstiftning och argumenterar för den öppenhet och flexibilitet som präglar styrningen i Finland, där lagstiftning säkrar finansiering men lämnar utrymme för Autonomi.

STRUKTUR OCH LEDARSKAP

Ett område som vi valt att kategorisera alla studier efter är struktur och ledarskap. Här finns studier som berör kulturskolornas struktur och organisation, både på lokal, nationell och nordisk nivå, samt studier som berör ledarskapsfrågor. Kulturskoleledare står för många beslut som rör kulturskolornas struktur och organisation. Besluten tas ofta i förhållande till policyer och politiska beslut, varför flera av studierna i denna kategori också finns i kategorin policy/politik.

Totalt har vi hittat drygt 100 studier under kategorin "struktur och ledarskap". Av dessa studier handlar knappt 32 procent om kulturskolor i Sverige, knappt 28 procent om kulturskolor i Norge, cirka 13 procent om kulturskolor i Danmark, och cirka 23 procent om kulturskolor i Finland. Endast fyra studier handlar om två eller fler nordiska länder.

Majoriteten av studierna, nästan 52 procent, har ett musikperspektiv. Cirka 5 procent av studierna handlar om drama/teater, knappt 4 procent om visuell konst. Resterande studier inom kategorin struktur och ledarskap berör inte ett specifikt ämnesområde.

Sverige

Inom området struktur och ledarskap har vi, från Sverige, kategoriserat en doktorsavhandling, ett bokkapitel, en utredning, ett referegranskat konferenspaper, tre vetenskapliga artiklar, två rapporter samt ett 20-tal masteruppsatser.

Doktorsavhandlingen skriven av Brändström och Wiklund (1995) består av två delar, en som fokuserar på kulturskola, eller som de uttrycker det i titeln "kommunal musikskola", och en som fokuserar på musikleklärutbildning. De undersökte hur kön samt socioekonomiska och geografiska förutsättningar påverkade rekrytering av elever till kulturskolan och av studenter till musikleklärutbildning. Enligt deras resultat var en övervägande del av kulturskoleelever vid tiden för studien flickor med högutbildade föräldrar. Bostadsområden och socioekonomisk bakgrund var också faktorer som av betydelse för elevunderlaget i kulturskolor. Brändström och Wiklund kommer fram till att den kommunala musikskolan och musikleklärutbildningen har en direkt påverkan på varandras verksamheter när de, oberoende av varandra, genomför pedagogiska och organisatoriska förändringar.

Lindbergs (2010) bokkapitel ingår i en bok med historiskt fokus på musiklivet i Växjö från medeltiden fram till 2000-talet med popgruppen The Ark. Kapitlet beskriver organisationer med betydelse för musiklivet och där ingår den kommunala musikskolan, numera kulturskola.

Kulturskoleutredningen (SOU 2016:69) fokuserar organisations- och strukturfrågor i kulturskolan. Flera områden belyses, som exempelvis finansiering, policydokument, fortbildning för lärare och behovet av en nationell statlig organisation för att driva kulturskolefrågor.

Di Lorenzo Tillborg (2017a) är den enda vetenskapliga artikel som vi kartlagt med ett tydligt ledarskapsperspektiv i Sverige. Den fokuserar på hur kulturskoleledare positionerar sig inom och genom olika spänningsfält, bland annat genom att tydligt markera den egna tjänstetiteln (exempelvis rektor eller chef).

Bouij och Stenbäcks (2005) referegranskat konferenspaper fokuserar på hur kulturskoleledare ser på och formar sin egen yrkesroll.

Jeppsson & Lindgrens (2018) artikel berör organisationsfrågor i kulturskola utifrån ett elevperspektiv. Resultaten pekar på snedrekrytering i förhållande till kön, föräldrarnas utbildningsbakgrund och födelseland. En annan artikel som också tangerar strukturella problem är Kuuse (2018). Kuuse problematiserar sådant som hon menar tas för givet om musikundervisning och social förändring i El Sistema i Sverige. En intervju med en kulturskoleledare är en del av datamaterialet, som i övrigt består av deltagande observationer, fältanteckningar, informella samtal samt ljudinspelningar.

Österlinds (2016) konferensrapport behandlar strukturella och organisatoriska frågor för drama/teater i kulturskola. Österlind undersöker dels hur kulturskolan i Sverige organiseras och dels hur drama/teater organiseras inom dessa strukturer. Dessutom finns det ett fokus på den forskning som finns om drama/teater inom kulturskolan. Di Lorenzo Tillborgs (2017b) rapport behandlar verksamhet för barn och unga i behov av särskilt stöd. Rapporten visar att majoriteten av kulturskolorna inkluderar alla barn oavsett eventuellt behov av särskilt stöd men att det fortfarande verkar finnas strukturella problem med inkludering i vissa kulturskolor.

Masteruppsatser

I många masteruppsatser som har ett tydligt ledarskapsperspektiv bygger det empiriska materialet på undersökningar med kulturskoleledare och/eller andra i chefsposition med relevans för kulturskola (exempelvis kulturchefer i kommuner).

Rönklint (2007), har intervjuat både kulturskolelärare och kulturskoleledare i Angered, ett område som beskrivs som mångkulturellt. I uppsatsen föreslås mer kontakt med föräldrar för att utveckla kulturskolors arbete med integration. Även Broström (2014) lyfter föräldrarnas påverkan på barnens deltagande i kulturskola, men också kompisar har, enligt Broström, en stor betydelse för barns deltagande. Broströms argumentation är att det är barn till föräldrar som själva deltagit i verksamhet och/eller barn med kompisar som deltar i verksamheten som söker sig till kulturskolan. Detta kan hindra ett heterogent elevunderlag.

Sandh (2008) har intresserat sig för samverkan mellan kulturskola och andra skolformer. I det empiriska materialet ingår en enkätundersökning genomförd av dåvarande SMoK (numera Kulturskolerådet) och skickad till landets samtliga kulturskoleledare. Resultatet visar att 96 procent av kulturskolorna har någon form av samverkan med för-, grund- och/eller gymnasieskolan. Gemensam ledning är den vanligaste formen av samarbete på ledarskapsnivå, enligt resultatet.

Ekdahl (2009) och Karlström och Engdahl Nilsson (2013) har fokuserat på checksystem. Medan Ekdahl undersöker musikskolor som drivs i privat regi på uppdrag av kommunen, har Karlström och Engdahl Nilsson intresserat sig för vad som händer med den kommunala musikskolan när den konkurrensätts genom att kommunen ger fler aktörer i uppdrag att driva musikskola. Ahlström och Brehwens (2011) undersöker hur kulturskoleledares ser på och organiserar förberedande undervisning i kulturskola.

I Lindmarks (2011) enkätundersökning fick rektorer inom flera skolformer (däribland kulturskolor) i Stor-Stockholm svara på frågor om de estetiska ämnenas betydelse för motivation och arbetsro. Både policydokument gällande inkludering av individer med funktionsnedsättningar och intervjuer med kulturskoleledare ligger grund för Ståhls (2011) undersökning. Ståhl (2011) poängterar att ledarna har ett stort ansvar i att förändra strukturer för att göra verksamheten mer inkluderande.

C. Lindgren (2013) jämför resultat från intervjuer med kulturskoleledare med rekryteringsannonser för chefspositioner inom kulturskola. I resultatet framkommer följande viktiga huvudkompetenser för kulturskoleledare: utbildning, erfarenhet, kunskap och personliga egenskaper. Vi har funnit en uppsats i journalistik med tydlig relevans för kulturskolefältet, nämligen Askerfjord Sundebys (2016) studie om skillnader i hur olika kommuner i Sverige investerar i kultur. Musik- och kulturskola är ett av områdena där satsningar undersöks.

Di Lorenzo Tillborgs (2015) uppsats utgår från en enkätundersökning som skickats till alla kulturskoleledare i Sverige. En slutsats är att både kulturarv och marknadsestetik är viktiga delar för kulturskolans grund och för kulturskolans framtid.

Övriga uppsatser i kategorin struktur och ledarskap visar ett intresse för struktur, organisation och i vissa fall även ledarskap, men deras empiri bygger inte på ledarnas perspektiv. Hübinette and Jönsson (2015) har främst ett lärarperspektiv på träblåsundervisning i kulturskola, men uppsatsen innehåller även en intervju med en rektor. Landgren (2015) undersöker Hisingens kulturskolas strategier för marknadsföring av verksamheten.

Andra nyckelord i uppsatser inom kategorin är: marknadsföring (Manell, 2009), formulering av lokal policy (Tivenius, 2001), checksystem (Eriksson & Gudmundsdottir, 2008), kulturpolitik (Göranzon, 2013), strukturer för oboe- och fagottundervisning (Martinsson, 2014), El Sistema (Fransson, 2014; Nyman, 2015), samt samverkan med andra skolformer (Karlsson, 2011).

Norge

De flesta texter från Norge inom denna kategori är masteruppsatser och rapporter, sammanlagt cirka 20 stycken. Även några bokkapitel och ett par vetenskapliga artiklar ingår bland de norska studierna.

Antologin från projektet IRIS-forsk (Angelo et al., 2017a) har tydliga kopplingar till struktur och ledarskap, både antologin som helhet och några specifika kapitel i antologin. Viken (2017) framhäver det målinriktade fokus på samarbetsnätverk mellan lärare och ledare i två modeller för talangutveckling (IRIS-projektet och Trondheims pyramid). Dehlin och Hagerup (2017) belyser hur konst kan användas i utvecklingen av ledarskap. Bjørnsrud och Rønningen (2017) har tagit in lärarnas och ledarnas perspektiv i det som de beskriver som ett forskande partnerskap mellan skolledarna och lärarna på ena sidan och forskare och/eller handledare på andra sidan. Angelo och Emstad (2017) diskuterar begrepp som konstrueras bland ledare vid samarbete mellan grundskola och kulturskola.

Emstad och Angelo (2015a) är också redaktörer för en bok med ledarskapsperspektiv. Boken tar upp spänningsfältet mellan allmänutbildning och talangutveckling. I denna bok finns två kapitel med speciellt tydligt ledarskapsperspektiv för kulturskola: Oddane and Wennes (2015) och Waagen (2015).

Författarna Emstad och Angelo (2017) har också skrivit en vetenskaplig artikel med fokus på ledarskap och samarbete mellan kulturskola och grundskola, där de undersöker strukturella förhållanden. Det finns ytterligare en artikel av samma författarpär (Emstad & Angelo, 2018) med fokus på ledarskap i kulturskola och i grundskola vid samarbete. Författarna understryker att ledarnas höga värdering av musik och konst fungerar som en stark kraft att bygga samarbete kring.

De norska rapporterna problematiserar struktur och/eller ledarskap i förhållande till: inkludering i kulturskolan (Bjørnsen, 2012; Haugsevje et al., 2016), talangutvecklingsprogram (Bjøntegaard, 2010), musikkorps (Hjelmbrekke & Berge, 2010), relationen till grundskola (Kalsnes, 2012b) lärarkompetens (Rønningen, 2018), samt ett specifikt musikprojekt i Trondheim (Opdal & Rishaug, 1978).

I de mastersuppsatser som tar upp struktur och ledarskap finns även andra teman med såsom: ledarskap utifrån ledarnas perspektiv (Nyborg, 2012; Sand, 2008), utveckling i kulturskolefältet (Eidtang, 2007; Haglund, 1996; M. Aadnøy, 2014), organisationskultur (Haagensen & Gundersen, 2011; Magnussen, 2016), samspel med grundskola (I. A. Aadnøy, 2017), kvalitetsuppfattningar i samband med införandet av nivåindelningssystem (T. Holgersen, 2017), musikkorps (Landrø, 2018), talangskola (Pettersen, 2000), samlokalisering med bibliotek (Einen, 2012), samt fördjupning i teater (Nordstrøm, 2015).

Danmark

De danska studier som behandlar struktur- och ledarskapsfrågor är en doktorsavhandling, ett bokkapitel, sex rapporter, tre artiklar samt tre *kandidatspecialer* (masteruppsatser). De flesta danska studier som ingår i kategorin struktur och ledarskap ingår även i kategorin policy och politik.

Holsts (2013b) doktorsavhandling berör, förutom policyfrågor, också strukturer för undervisning i och utbildning till musikskola och i grundskola. Undersökningen visar en polarisering i utbildningsstrukturen mellan ämneskunskap och allmänna pedagogiska kunskaper. Holsts rapporter (2013a, 2014, 2017b, 2018b) berör också frågor kring struktur och organisation av undervisning, främst kopplade till ämnesområdet musik, samarbete med grundskola samt till motivation. Holsts artiklar (2016, 2017c) berör utveckling av samarbetsformer mellan grundskola och kulturskola. Förståelse, öppenhet och flexibilitet är några av nyckelorden för att utveckla strukturer för samarbete. Holst har tillsammans med Holgersen skrivit ett bokkapitel (S.-E. Holgersen & Holst, 2013) om professionalism i musiklärarutbildning. Holgersen har i en vetenskaplig artikel (S.-E. Holgersen, 2010) berört hur musikskoleundervisning organiseras.

Två masteruppsatser (Høystrup, 2016; Lauridsen, 2015) har också intresserat sig för samarbete med grundskola. Sedan en reform i 2013 är det obligatoriskt med samarbete mellan musikskola och grundskola och samarbetet utgår ifrån två olika synsätt, där musikskolan vill utveckla talanger medan grundskolan vill utveckla en bred musikalisk kompetens (Høystrup, 2016) Høystrup föreslår mer reflexivitet för att utveckla strukturer för samarbetet. Kromanns (2017) uppsats visar också intresse för samarbetsformer. Han menar att danska musikskolor genomgått krävande strukturella förändringar under de senaste åren från att ha varit institutioner för enskild musikundervisning där lärarna arbetade oberoende av varandra till att bli, eller förväntas vara, institutioner där samarbete är nyckelordet; lärarna ska samarbeta med varandra inom kollegiet och också med lärarna på grundskolan.

Rapporterna skrivna av Kompetencecenter for børn (2015a, 2015b) fokuserar på strukturer för bildundervisning i bildskolor i och också kopplade till policyfrågor.

Finland

Finland är det enda land där vi har kartlagt den typen av dokument. Policy brief är en typ av dokument som fungerar som kommunikation av forskningsresultat för politiker och beslutsfattare. Bland de finska texter som har en tydlig relation till struktur och ledarskap finns tio rapporter, sex vetenskapliga artiklar, fyra uppsatser, en bok, en doktorsavhandling och ett *policy brief*. I detta fall handlar det om ett policy brief skriven av flera forskare (Laes, Juntunen, et al., 2018) inom *Arts Equal* projektet om tillgänglighet. Texten poängterar kommuners ansvar att, utifrån policy skapa strukturer som tillåter att alla kommuninvånare att delta i det som beskrivs som "*arts education services*" (Laes, Juntunen, et al., 2018, p. 2).

Broman-Kananens (2005) doktorsavhandling identifierar två förändringsperioder för finska musikskolor: den första under 1960-talet då nya strukturer för klassrumsundervisning skapades och den andra under 1990-talet då lärarna fick förändrade yrkesroller.

Korpela et al. (2010) beskriver strukturer i musikundervisning i Finland, både i musikskola och i andra institutioner.

En artikel av Laes, Westerlund, Väkevä, och Juntunen (2018) belyser hur finsk musikskolesystem behöver förnyas som en reaktion till samhällsförändringar. De fokuserar särskilt på hur musikskolesystemet misslyckats i fråga om likvärdiga möjligheter och rättvisa. *Social innovations är* ett nyckelbegrepp bland deras rekommendationer. *Social innovations* handlar om strukturella förändringar för att uppnå social rättvisa.

Väkevä et al. (2017) har i en artikel fokus på behovet av strukturella förändringar för social rättvisa i *Basic Education in the Arts*, det finska systemet för undervisning i konstnärliga ämnen oberoende av grundskolans system. Heimonens (2003) artikel om policyfrågor för frivillig musikundervisning berör också strukturella frågor.

Kivijärvi och Kaikkunens (2015) artikel berör utmaningar och möjligheter för ett mer inkluderande musikskolesystem i Finland. Deras artikel fokuserar på den finska musikskolan *Resonaari*, en musikskola som specialiserat sig på undervisning för individer med normbrytande funktionalitet.

Kiuttu (2008) har fokus på vilken status populärmusik har inom strukturerna för de finska musikskolorna.

De finska masteruppsatser inom denna kategori behandlar struktur och/eller ledarskap i förhållande till frågor om: rättvisa och demokrati (Nieminen, 2014), kursplan och populärmusik (Kolehmainen, 2014), glesbygden (Kökkö, 1996) samt *Resonaari*, normalitet, demokrati och talang (Vakkala, 2012).

Det finns även några finska rapporter med ett tydligt ledarskapsperspektiv. Pohjannoro och Pesonen (2009), Pohjannoro (2010) samt Pohjannoro (2011) är delrapporter från samma projekt. Författarna har utgått från musikskolerektorer och undersökt framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter för musikskolor. Även Heino och Ojalas (2006) rapport utgår från perspektiven från rektorer vid musikinstitut och undersöker utvecklingsbehov.

I två rapporter hävdas att tillgängligheten till grundläggande konstutbildning behöver förbättras. Det finns stora skillnader gällande tillgänglighet både mellan olika geografiska områden (Aluehallintovirasto, 2014) och inom Helsingfors (Vismanen, Räisänen, & Sariola, 2016). Strukturella frågor i grundläggande konstutbildning i förhållande till jämlikhet har undersökts av Tiainen et al. (2012). Koramo (2007) har också undersökt grundläggande konstutbildning och presenterar en lägesrapportering från läsåret 2007-2008.

Rapporten skriven av Marsio (2012) undersöker administrativa modeller inom konstutbildning. Även föräldraperspektiv från föräldrar med barn som behöver särskilt stöd inkluderas i rapporten.

Kurkela och Tawaststjerna (1999) har gjort en analys av musikinstituts verksamhet och idéer kring organiseringen av den grundläggande musikutbildningen. I rapporten undersöks musiklärares stödjande roll för elever i kris samt lärarnas egna behov av stöd.

Studier som berör flera nordiska länder

De två artiklar som berör struktur och ledarskap i de fyra nordiska länderna är också kategoriserade under policy/politik: Heimonens (2006) artikel handlar om rätt till utbildning och rätt till frihet i utbildning, och hur kulturskolor i Danmark, Finland, Norge och Sverige organiseras i förhållande till dessa rättigheter. Den senaste av de två studierna är en vetenskaplig artikel skriven av Österlind, Østern och Thorkelsdóttir (2016). Författarna gör en jämförande analys av drama och teater i läroplan i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. De belyser struktur och organisation i detta ämnesområde i ljuset av den nordiska välfärdsmodellen med rättvisa, inkludering och demokrati i centrum. Både kulturskola och andra skolformer förekommer i artikeln.

En av Heimonens studie inom policy/politik (2004a) har vi också kategoriserat inom struktur och ledarskap eftersom den belyser struktur och organisation av kulturskoleverksamhet.

DEMOKRATI OCH INKLUDERING

Frågor som rör demokrati och inkludering är ett område som tilldragit sig stort intresse i kulturskoleraterad forskning (Juntunen & Karlsen, 2018). Kulturskolorna i alla de nordiska länderna delar en strävan efter att kunna erbjuda utbildning i de konstnärliga ämnena på ett tillgängligt och ekonomiskt överkomligt sätt oavsett elevernas socioekonomiska bakgrund. Förutom de inkluderande idealen har kulturskolorna också uppdraget att kunna förbereda elever för framtida yrken inom de konstnärliga ämnena och avvägningarna mellan dessa ideal har varierat. Även om villkoren varit likartade genom uppbyggnaden av kulturskolorna i de olika nordiska länderna så uppvisas också skillnader dem emellan.

Sverige

I svensk forskning som rör kulturskola har demokrati och inkludering tilldragit sig ett återkommande och växande intresse. Intresset kan möjligtvis ha accentuerats i och med att regeringen tillsatte en utredning om kulturskolan som publicerades hösten 2016 (SOU 2016:69).

Brändström och Wiklunds doktorsavhandling (1995) visade att två tredjedelar av eleverna på Piteå musikskola var flickor och att det var dubbelt så vanligt bland barn till högre tjänstemän och universitetsutbildade att vara kulturskoleelev än bland barn med arbetarbakgrund. Samband mellan kulturellt och socialt kapital och musikutövande undersökte Brändström vidare 1999 (Brändström, 1999). Brändströms och Wiklunds (1995) resultat kan sägas bekräftas i Elofssons (2009) utredning som baseras på Stockholms stad och även den visar en överrepresentation av flickor och barn ur ett högre socio-ekonomiskt skikt. Jeppsson och Lindgren (2018) har bidragit med en studie baserad på en enkät besvarad av 2314 sjätteklassare vilken visar att den typiska kulturskoleleven är en svenskfödd flicka med välutbildade föräldrar. Studien visar också hur barn med sådan bakgrund och eventuellt med föräldrar som är musikutövande i många fall bibringats ett "kulturskole-habitus" som på ett lyckosamt sätt passar in i kulturskolans undervisning och bidrar till att barnen trivs och är uthålliga i sina kulturkolestudier. Jeppsson (2018) har också i form av fokusgruppsamtal undersökt hur musiklärare i kulturskolor ser på sin verksamhet i relation till social inkludering. I artikeln berörs också El Sistema-konceptet på ett institutionellt plan i relation till kulturskolan.

Gustafsson (2000) beskrev det musikpedagogiska fältets framväxt i Sverige år 1900-1965 där framväxten av kulturskolorna var en del. Kulturskolan kan beskrivas som påverkad av två poler; dels polen som associeras med grundskolesystemet och dels polen som associeras med de professionella musikinstitutionerna. Kulturskolan som formad i samklang med den svenska socialdemokratiska välfärdsmodellen och grundad i demokratiska principer beskrivs till exempel också av T. Persson (2002), Holmberg (2010) och Bergman och Lindgren (2014a), även om dessa inte kodats under denne kategori. En av de grundläggande målsättningarna vid grundandet av den svenska musikskolan var att göra musikundervisning tillgänglig för alla barn oavsett socio-ekonomiska förutsättningar.

Hofvander Trulsson Hofvander Trulsson (2004) visade i sin masteruppsats att barn med utländsk bakgrund var underrepresenterade i Malmö kulturskola. I sin doktorsavhandling (Hofvander Trulsson, 2010b) undersökte hon vidare hur utlandsfödda föräldrar till barn som tog del av musikundervisning i Sverige uppfattade betydelsen av sina barns musikutövande. Hon fann att barnens musicerande kunde bidra till en "klassåterresa" för familjer som förlorat sin sociala

position genom flytten till Sverige. Hofvander Trulsson har utvecklat vidare hur musikutbildning kan utgöra en del av det kulturella kapital som kan möjliggöra generationell mobilitet (Hofvander Trulsson, 2010a, 2013, 2015). I denna process beskrivs föräldrarnas agerande ha betydelse genom medelklasskultivering ("concerted cultivation") (Hofvander Trulsson, 2014), vilket innebär en medveten satsning på musikundervisning och andra fritidssysselsättningar för sitt barn i syfte att på bästa sätt rusta barnet för framtiden.

Bergman, Lindgren och Sæther har skrivit en rad artiklar i vilka El Sistema är forskningsobjekt och som fokuserar på demokrati och inkludering i relation till musikundervisning. El Sistema är ett undervisningskoncept med orkester- och kör som i Sverige i regel organiseras inom kulturskolorna men samtidigt är en egen stiftelse. Se vidare avsnittet om El Sistema.

Kuuses (2018) doktorsavhandling har också El Sistema som forskningsobjekt. Till stor del riktas intresset mot social rättvisa (*social justice*) i musikundervisning i allmänhet och hanterar El Sistema som ett case. El Sistemaverksamhet i Sverige utformas i nära samarbete med grundskolor och på så sätt berör hennes studie grundskola och kulturskola förutom El Sistema. Kuuse är kritisk till ett särhållande mellan musikundervisningens musikaliska och sociala uppdrag som hon funnit exempel på i olika delstudier i avhandlingens observations- och fokusgruppbase material. Hon förhåller sig i studien kritisk till en identifierad liberal retorik som på ett oproblematiserande sätt framställer musikundervisning som danande och korrigerande. Kuuse utforskar utvecklandet av barns agens som en potentiell väg bort från verkningarna av dessa liberala grundantaganden.

Dansämnets demokratiserande och inkluderande potential har undersökts av Lindqvist (2010) och Pastorek Gripson (2016). Båda studierna rör genus och har dans i förskola och skola som studieobjekt snarare än kulturskoleundervisning men författarna menar att resultaten är relevanta även för kulturskoleundervisning i dans. Lindqvists doktorsavhandling har danslärares erfarenheter av dansundervisning i centrum medan Pastorek Gripsons undersöker hur genus kan hänga ihop med danspraktiker och demokrati. Lindqvist studie baserades på en enkät med 154 danslärare och observationer medan Pastorek Gripsons baserades på videodokumenterade danslektioner där flickors respektive pojkars dansrörelser kunde analyseras. Pastorek Gripson kunde konstatera att pojkar ofta undvek rörelser som uppfattades som feminina medan flickor kunde uppvisa en kompetens som grundats i dansundervisning i kulturskola.

E. Sæther (2006) har diskuterat interkulturell kulturskoleundervisning som potentiell resurs när det gäller integration. Hon beskriver interkulturell musikundervisning med ett fokus bredare än bara kulturskola. Sæther beskriver hur en musikundervisningspraktik finner ett slags "tredje rum", en hybrid, som kan fungera gränsöverskridande då elever respektive lärare med skild kulturell bakgrund musicerar tillsammans. E. Sæther (2016) har också en text i en omarbetad i andra upplaga av antologin (Lorentz och Bergstedt) i vilken hon diskuterar social hållbarhet utifrån El Sistema i Malmö.

Di Lorenzo Tillborg (2017a) har skrivit en forskningsrapport om kulturskolors verksamhet för barn och unga i behov av särskilt stöd. Hon har funnit att det finns utrymme för förbättringar när det gäller kulturskolornas beredskap att ta emot och anpassa undervisningen till denna grupp. Granberg (2000) utreder vilka musikterapiutbildningar som finns i Sverige och vilka arbetsformer och arbetsfält dessa utbildningar inriktar sig mot.

Norge

Kvaal (2018) utforskar musik som ett interkulturellt verktyg baserat på en etnografisk studie av interaktionsprocesser i ensembler i Fargespill (Bergen). Fargespill är en norsk organisation som har som syfte att belysa möjligheterna till mångfald genom konstnärligt uttryck¹. De organiserar och producerar stora mångkulturella föreställningar med nyanlända barn och skolbarn med olika kulturella ursprung. Konceptet expanderar snabbt, och det är ofta kulturskolorna som är partner i kommunerna. Kvaals doktorsavhandling utforskar hur musik och dans fungerar för de olika aktörerna i Fargespill. Avhandlingen utmanar tänkande kring (mång-)kultur, representation och identitet och perspektiv som betraktar musik som universell och omedelbar kommunikation.

Från Telemarksforskning har det kommit flera rapporter som ger en bild av vilka grupper av barn som tar del av den norska kulturskolan. Hjelmbrekke och Gustafsen (2009) ställer sig frågan om kulturskolan är för alla. Författarna visar att barnen som deltar i kulturskolan till största del har föräldrar som har en inkomst som överstiger 60 procent medianen och att avgifter kan ses som ett viktigt hinder för deltagande. Övriga framgångsfaktorer för ett breddat deltagande ser de i brett utbud av ämnen i kulturskolorna och i samarbetsmodeller. Hylland och Haugsevje (2016), och Haugsevje et al. (2016) har med kvalitativa metoder undersökt kulturdeltagande hos barn i Drammen. Författarna visar på skillnader i kulturdeltagande mellan flickor och pojkar, och mellan barn med olika etnisk bakgrund. Ett komplext mönster av faktorer befanns påverka kulturdeltagande av vilka en del kunde härledas till kulturskolornas organisation och andra till samhälleliga mönster. En annan kartläggning av skäl att delta respektive inte delta i kulturskolans verksamhet i Norges fem största städer har Bjørnsen (2012) bidragit med. I studien presenterades hinder och möjligheter i strävan mot en mera inkluderande kulturskola. Kleppe (2013) har undersökt invandrade barns (och föräldrars) syn på den norska kulturskolan och vilka hinder för deltagande som kan identifieras därur. Hur könsfördelningen av elever ser ut i norska kulturskolor har rapporterats av Kjøk (2008).

Karlsen (2017) har diskuterat inkludering, tillgänglighet och multikulturell (musik)undervisning i relation till policyprocesser. Hon konstaterar att intentioner och insatser för att uppnå en inkluderande kulturskola kan finnas på policynivå men att exkluderande mekanismer trots det visar sig i relation till musikalisk kultur, social klass och etniskt ursprung i kulturskolornas praktik. En inramning av öppenhet och inkludering kan till och med ge motsatta resultat än de avsedda när den möter strukturella socio-ekonomiska krafter i samhället. Karlsen ser inkludering som en komplex utmaning där interkulturell musikundervisning också bör betraktas som komplex genom en känslighet för barns ofta mixade kulturella musikpreferenser.

Baserat på ett kvantitativt material på 1360 barn har Nilsen och Lind (2013) undersökt norska barns kulturkonsumtion. Resultatet visade att barns grad av kulturkonsumtion korrelerade positivt med mödrarnas utbildningsnivå. Författarna skriver att demokratisering i termer av jämlika möjligheter kan sägas vara uppnått medan systematiska skillnader ändå uppvisas i faktisk kulturkonsumtion.

Rønningen (2017) diskuterar den norska kulturskolan i relation till begreppet *Community Music* och ser gemensamma drag kring temana tillgänglighet och deltagande, sociala aspekter och ramar samt flexibilitet. Vidare menar Rønningen att skrivningar i den nya norska "rammeplan for kulturskolen" motiverar en förflyttning mot ännu mera "community music"-liknande praktiker (för diskussion om *community music*-begreppet se Boeskov (2017, 2018)).

¹ Se mer om Fargespill på www.fargespill.no

Skogdal (2015) studerade musikundervisning ur funktionsnedsatta elevers perspektiv. Författaren diskuterar att funktionsnedsatta elever ofta hänvisas till musikutövande inom ramen för (musik)terapi vilket innebär att ett terapeutiskt perspektiv är vägledande för aktiviteterna och inte ett konstdidaktiskt. Detta ser författaren som hämmande för möjligheterna till musikalisk utveckling och inkludering för dessa elever.

Lundh och Ulrichsens pågående avhandlingsprojekt berör demokrati och inkludering. Lundh har publicerat ett kapitel (2017) som presenterar avhandlingsprojektet där hon undersöker ett samarbetsprojekt mellan kulturskola och grundskola. Projektet handlar om blåsorkesterundervisning och visar preliminärt på fina resultat när det gäller att öka välbefinnande på personlig såväl som kollektiv nivå. Ulrichsens (2017) artikel handlar om hur en konstdidaktisk praktik kan utvecklas i riktning mot en mer inkluderande organisatorisk modell för framtidens kulturskolelev. Ulrichsen diskuterar de utmaningar som kan uppstå i mötet mellan didaktiska och strukturella förhållanden.

Ett antal masteruppsatser berör också demokrati och inkludering i relation till kulturskola eller kulturutövande varav kan nämnas: Bech (2007) med dramaperspektiv, Espeseth (2003) om musik och samspel i familjen, J. S. Knudsen (1995) om musikskola i möte med Zimbabwe, Å. R. Knudsen (2012) om basspel med funktionsnedsatta, Skogstad (2012) om musikpedagogers utmaningar i samisk-norsk kontext, Grosch (2015) om drama som metod att lära engelska. Boken *Kulturskole – profesjon och bærekraft* (Waagen, 2011) berör också demokrati och inkludering.

Danmark

Holst (2008; 2014, 2016, 2017b, 2018a, 2018b, 2018c; 2016) och Holst, Chemi och Holm (2016) har skrivit en rad artiklar och utvärderingar som rör de danska musik- och kulturskolornas utveckling i Danmark från 2008 och framåt. Texterna bidrar med en rik översikt dels över kulturskolornas utveckling i ett demokrati- och inkluderingsperspektiv i stort och dels beskrivningar av enskilda skolors projekt och utveckling. I en kartläggning av forskning (2017a) beskriver Holst ett paradigmskifte som han menar har skett när det gäller perspektivet på barns kulturutövande i Danmark. Holst beskriver en förskjutning från betonande av kulturens ”effekt” över till ett intresse för ”kvalitet” till en fokusering på kulturens ”värde”. Kulturens eventuella effekter på andra ämnen eller domäner överges därmed som legitimitetsgrund till förmån för ett fokus på det värde som konstutövandet har/kan tänkas ha för barnen som tar del av det.

Svendler Nielsen (2009a, 2009b, 2012, 2015, 2017), Svendler Nielsen och Burrige (2015), Svendler Nielsen och Regnarsson (2007) och Anttila och Svendler Nielsen (2019) har skrivit om dans, dansdidaktik och dansens potential att bidra till erfarenheter baserat i kroppsliga upplevelser. Svendler Nielsen intresserat sig för inkludering och interkulturella erfarenheter som möjliggörs genom dans (2017; 2015).

I rapportene *Ta fat om dansen* del 1-3 (Elmose-Østerlund & Christiansen, 2017; C. B. Johnsen & Ravn, 2017; Mortensen et al., 2017) beskrivs hur dans kan användas i grundskola för att arbeta med gemenskap och personlig utveckling.

Boeskov har intresserat sig för musikundervisning och begreppet ”community music” (Boeskov, 2015, 2017, 2018) Begreppet Community Music har förknippats med gränsöverskridande musikskapande på de deltagandes villkor. Boeskov har skrivit om musikverksamhet i fångelser (2015) och om musikprojekt i ett flyktingläger i Palestina där norska musikstudenter musicerade tillsammans med flyktingar (2017). Han ser det här samarbetet som meningsfullt

men problematiserar även musikens potential som socialt transformerande (Boeskov, 2017, 2018). Även om Boeskovs texter inte direkt handlar om nordisk kulturskolekontext så kan de anses relevanta i det utvecklingsarbete många nordiska kulturskolor befinner sig i då det gäller verksamheter för flyktingar som kommit till de Nordiska länderna.

Holm Nielsen (2015) har skrivit en masteruppsats som undersöker små barns inskolning de första åren i grundskolan och hur musikaliska aktiviteter påverkar kommunikationen mellan barnen.

Finland

I Finland är forskningen som berör demokrati och inkludering relativt omfattande och växande. Mycket forskning samlas under forskningsinitiativet ArtsEqual som undersöker konst och konstutbildning som offentlig service från ett nytt, holistiskt och systemiskt perspektiv. De intresserar sig för att öka tillgängligheten av den finska motsvarigheten till kulturskolor – ofta kallat ”grundläggande konstutbildning” (Basic Education in the Arts, BEA) eller konst- och musikskolor. Projektet genererar ny kunskap om hur redan existerande tjänster och service på konstens område kan utvecklas för att förbättra medborgarnas kreativitet och gemensamma engagemang samt hur konsten kan främja jämlikhet och välbefinnande i samhället. Projektet uppmuntrar till nytänk och sociala innovationer samt korsandet av institutionella gränser (konst, utbildning, omsorg, kultur, sociala fältet). Initiativet arbetar fram politiska rekommendationer (Policy Briefs) för att stödja politiskt beslutsfattande. Projektet genomförs i nära samarbete med ministerier, regionala statsförvaltningar, kommuner och icke-statliga organisationer.

ArtsEquals uppkomst och verksamhet har beskrivits i en rapport av Westerlund et al. (2016). Syftet med projektet är att visa konstens potential att främja jämlikhet, deltagande och välbefinnande. Forskningsprojektet syftar till att ta fram åtgärdsplaner för att praktiskt stödja en sådan utveckling.

E. Anttila (2018) skriver att rätten till kultur och konst är allmänt erkänd i internationella avtal om mänskliga rättigheter, men att värdet av konsten trots det inte förstås i dagens utbildningspolitiska värld. I artikeln undersöker Anttila genom filosofiska och teoretiska perspektiv hur estetisk erfarenhet, fantasi och konstnärlig aktivitet är nödvändiga för människor och samhällen. Hon diskuterar även det problematiska med att söka empiriska bevis på effekterna av konsten och menar att existerande värderingar har resulterat i ojämlig tillgång till konst. Konstundervisningen i grundskolan är i en nyckelposition och bör reformeras för att garantera att alla barn får en mångsidig och god kontakt till olika konstformer.

Forskare har belyst det finska kulturskolefältet och dess funktion att bidra till ett rättvist och inkluderande samhälle utifrån ett systemtänkande (Juntunen, 2018; Laes, Westerlund, et al., 2018; Väkevä et al., 2017). Författarna menar att de finska kulturskolornas möjlighet att vara relevanta i framtiden är beroende av deras förmåga att leva upp till jämlika ideal när det gäller deltagande. Författarna ger förslag på sociala innovationer som syftar till att tänka och agera gränsöverskridande och därigenom bidra till institutionell hållbarhet.

Sociala innovationer tas även upp av Väkevä et al. (2017). Två exempel är *Floora-projektet* och *Resonaari*. Floora-projektet är ett initiativ för att öka tillgängligheten för ett jämlikt deltagande i grundläggande konstutbildning. I projektet samarbetar grundläggande konstutbildning med socialtjänsten för att nå barn som inte spontant tar del av kulturskolans verksamhet men som skulle kunna dra nytta och må väl av ett deltagande. Kamensky (2018) fokuserar på Floora, medan Resonaari undersöks i Laes´ doktorsavhandling Laes (2017). Hos Laes beskrivs arbete för inkludering av personer med funktionsvariationer som en komplex och

motsägelsefull process. Även Kivijärvi och Kaikkonen (2015), Leppänen, Unkari-Virtanen och Sintonen (2013) och Vakkala (2012) undersökte möjligheterna att utveckla en mera inkluderande kulturskola i Finland med Resonaari som exempel. Möjligheterna att bryta exkludering genom läraraktivism är något som undersökts av Laes och Schmidt (2016). Vidare har Laes undersökt möjligheterna att inkludera äldre personer, t.ex. 70-åriga kvinnor, i kulturskolornas verksamhet (2015). Nämnas kan också en masteruppsats som handlar om utmaningar när det gäller kommunikation med barn med hörselnedsättningar på kulturskolor (Kemppainen, 2016).

Ett mera didaktiskt perspektiv på hur undervisning kan anpassas för barn med funktionsvariationer förs fram i Hasus doktorsavhandling och en senare artikel om metoder för pianoundervisning (Hasu, 2017, 2018).

Kuoppamäki (2015) har koncentrerat sig kring genusfrågor i sin doktorsavhandling som handlar om 9-åringars genusförhandlingar i musikklassrummet. Hur genusfrågor spelar in i dansundervisning för pojkar har Turpeinen (2015) undersökt i sin doktorsavhandling. Mecke och Sundberg (2010) har bidragit med en analys med genusperspektiv på barnsång.

I Kallios och Länsmans (2018) artikel beskrivs samiska barns erfarenheter av ojämlikhet i mötet med den finska kulturskolan. Genom en narrativ metod som innefattar jojk undersökte författarna exkluderande praktiker och diskuterade hur jämlikhet skulle kunna ökas genom ett gemensamt lärande. Kallio och Heimonen (2018) undersökte vidare exkluderande praktiker som möter samiska barn i kulturskolan och som författarna menar härrör från ett kolonialt arv. Författarna skriver att en viss autonomi för den samiska ursprungsbefolkningen är en förutsättning för en mera rättvis musikundervisning.

Ett juridiskt perspektiv som uppmärksammar barns rätt till utbildning och kultur är en utgångspunkt för Mäkeläs doktorsavhandling (2013).

Ett par mera övergripande finska texter som har med demokrati och inkludering att göra har tagits med i kunskapsöversikten: en *policy brief* (Laes, Juntunen, et al., 2018) som presenterar forskningsresultat gällande inkludering i den finska kulturskolan som syftar till att bidra till en initierad diskussion om framkomliga vägar för göra den finska kulturskolan mera tillgänglig, och Finska kulturministeriets rapport kring möjligheter att realisera en mera tillgänglig kulturskola för minoritetsgrupper och socioekonomiskt mindre gynnade grupper i samhället (Finnish Ministry of Education and Culture, 2014). Slutligen finns också en utvärdering från Regionförvaltningsverket som belyser den finska kulturskolans tillgänglighet och deltagande i olika ämnen och i olika delar av Finland (Aluehallintovirasto, 2014). Enligt rapporten så deltar 12 procent av målgruppen av barn i åldern 9-12 år och bara var fjärde deltagare är pojke. Författarna menar att de finska kulturskolorna bör satsa på nya verksamhetsformer och mångsidighet.

Studier som berör flera nordiske länder

Heimonen (2003, 2004a, 2004b, 2006, 2013a, 2013b, 2014) har skrivit om barns rätt till musikundervisning med ett undersökande filosofiskt och juridiskt anslag. Heimonen intresserar sig speciellt för den form av musikundervisning som är representerad i de Nordiska kulturskolorna och anlägger ett internationellt jämförande perspektiv på dessa verksamheter. I Heimonens artiklar från 2004 står den svenska kulturskolan speciellt i centrum i en artikel (2004b) och Finland i en annan (2004a). Finland står i centrum i artiklarna från (2013a) och (2014).

Österlind et al. (2016) undersökte hur teater och drama är presenterad och positionerad i de Nordiska ländernas läroplaner i förskola, grundskola och kulturskola.

ELEV- OCH FÖRÄLDRAPERSPEKTIV

I denna kategori har vi valt att inkludera publikationer som explicit belyser elevernas eller föräldrarnas erfarenheter och upplevelser av kulturskolan eller den grundläggande konstundervisningen (Finland). Kategorin omfattar material där data samlats in bland annat genom intervjuer med elever och/eller föräldrar vid kulturskolor, musikinstitut och konstskolor, genom observationer och enkäter. Också blivande lärarstuderande intervjuas. De olika konstformerna musik, dans, visuell konst (bildkonst, foto och slöjd) och ordkonst är representerade här liksom mer generella publikationer som berör alla konstämnen i kulturskolan och vid institutioner som erbjuder grundläggande konstundervisning. I materialet som samlats in gällande elev- och föräldraperspektivet är publikationer från Finland dominerande.

Sverige

Musik

I den etnografiska studien *Växa upp med musik - Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden* analyserar Åsa Bergman (2009) hur ungdomar inhämtar och utvecklar kunskap om musik och hur de musicerar inom ramen för organiserade fritidsaktiviteter. Avhandlingens syfte är att undersöka hur ungdomar i årskurs 7-9 använder musik för att skapa och uttrycka identitet och vilka musikaliska färdigheter de utvecklar i olika sammanhang.

Brändström (1999) undersöker hur svenska 12-13-åringar använder musik i vardagen och hur de engagerar sig i valfri musikfostran vid kommunala musikskolor. Syftet är att analysera hur föräldrarnas sociokulturella och musikaliska bakgrund hänger samman med barnens musikaliska aktiviteter. Data samlades in genom intervjuer med eleverna för att få svar på föräldrarnas musikaliska intresse, syskonens musikaktiviteter, elevernas karriärförhoppningar, musiksmak, val av instrument och andra fritidsaktiviteter. Pierre Bourdieus kulturella kapitalteori tillämpades på studien för att tolka och förklara resultaten.

Kuuse (2018) vill på empirisk grund utveckla *musikalisk agens* som ett analytiskt begrepp för att förstå barns upplevelser. Kuuse belyser barns *agens* både på ett individuellt och ett kollektivt plan och förklarar begreppet som något som skapar utrymme och möjlighet till kollektiva förhandlingar. Hennes forskningsobjekt är El Sistema i Sverige med särskilt fokus på social rättvisa i musikundervisning. Studien behandlar diskursiva begränsningar och möjligheter att förhandla fram agens inom musikutbildning.

Generellt

Kulturell reproduktion och social stratifiering inom kulturskolan i Sverige står i fokus i Jeppsson och Lindgrens artikel (2018). Materialet grundar sig på en kvantitativ undersökning om vad elever i årskurs 6 har för erfarenheter av kulturskolan samt bakgrundsfaktorer såsom kön, födelseland, föräldrarnas utbildningsnivå och familjens deltagande i konst och musikaktiviteter generellt. Resultaten visar att en typisk elev i kulturskolan är en flicka född i Sverige med välutbildade föräldrar. Dessutom visar studien att barn till föräldrar som spelar ett instrument eller sjunger är mer benägna att söka sig till kulturskolan. Sammantaget överensstämmer resultaten i stor utsträckning med teorin om kulturell reproduktion.

Barns och föräldrars uppfattning om kulturskolan i Stockholms stad är föremål för rapporten *Lust och Glädje. Hur uppfattar och värderar eleverna kulturskolans undervisning?* (Frostenson, 2003). Rapporten är på initiativ av Kulturförvaltningen och en del av återkommande studier kring resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet inom fritidsfältet.

Masteruppsatser

I Sverige inbegriper en rad masteruppsatser elevperspektivet och kulturskolan. Seger (2018) skriver om vad som påverkar elevers val av tvärflöjt i musik- och kulturskolor och berör på så sätt könsstereotypa instrument och genus. Motivation och val av instrument (trumpet och cello) är också ett tema i Lindbergs (2017) och Larssons (2011) masteruppsatser. Videfors (2013) undersöker i en kvantitativ studie hur tonåringar upplever sin situation då de deltar i kulturskolans verksamhet, och Vleugels och Laveson (2006) lyfter fram musikens olika funktioner bland ungdomar som spelar ett instrument samt deras attityder till musik. Högstadiееlevs förhållningssätt till ämnet musik i skolan och utanför studeras även (Hillgren Ryrholm, 2013).

Barns upplevelser och ambitioner med sitt musicerande inom frivillig musikundervisning är fokus för Lidéns (2007) studie. Carlsson (2006) skriver om musikpedagogens undervisningsfilosofi och hur den präglar eleven och lärandet, och Lindmark (2011) tar upp estetiska läroprocesser, deras betydelse för inläring och sociala förmåga. Unga vuxna elevers syn på sitt musikaliska lärande är också temat i Pemsels (2009) arbete.

Norge

Musik

Stabell (2018) samlar i sin doktorsavhandling empiriska data genom både observationer av olika inlärningsaktiviteter, informella samtal och intervjuer med sex lärare och 16 studenter. Hon granskar lärande kulturer i talangsprogram i musik och bidrar med inblick i vad ett talangutvecklingsprogram innehåller och vilken typ av kunskap som betonas som viktig och värdefull.

Lundh (2017) presenterar i sin artikel ett doktorandprojekt med fokus på musik som möjliggör ökad integration. Undersökningen gjordes i en skola med en skolorkester för barn i årskurs 3-7 som upprätthölls i samarbete med en lokal kulturskola. Lindh diskuterar hur ensemblespel kan ha effekter på individen och det sociala sammanhanget, liksom på välbefinnandet. Hon utgår i studien från eleverna för att fånga viktiga aspekter av social integration.

Master

Espeseth (2003) skriver om musik och trygghet samt betydelsen av musik inom familjen som en väg till en lyckligare tillvaro. Skotmyr (2005) frågar sig vad som främjar sångarglädjen och henne fokus är sångelever vid kulturskolor. En masteruppsats inom specialpedagogik (Fossesholm, 2016) belyser dramakonsten och hur ungdomar upplever trivsel, lärande, inkludering och beteende i undervisningskontexten med drama.

Danmark

Musik och konst

I en kartläggning analyserar Holst (2017a) tre olika forskningsmetoder inom musik- och konstpedagogik och belyser på så sätt ett paradigmskifte som enligt honom skett beträffande perspektivet på barns kulturutövande i Danmark. Det är påvisat att utövande av konst ger en rad effekter, men Holst skriver att detta inte borde tjäna som en premis för vad som räknas som kvalitet eller hur kvalitet utvecklas. Holst skildrar en förskjutning från fokus på kulturens "effekt" till intresset för "kvalitet" och vidare till en betoning på kulturens "värde". På så sätt flyttas fokus på det värde som konstutövande har/kan tänkas ha för barnen som tar del av konsten.

I rapporten *Mere Musik til Byens Børn* skriver Holst (2017b) om strategier för att säkra att fler barn i Köpenhamn har möjlighet till olika former av frivillig musikundervisning. Pilotprojektet sammanför olika lokala aktörer såsom kulturcentrum, fritidsinstitutioner, föreningar och skolor. Inom projektet har man utvecklat en bred palett av aktiviteter där musikalisk gemenskap, motivation, upplevelser och lärande står i centrum.

Holst (2018b) skriver om ett samarbetsprojekt mellan musikskolan och grundskolan i Egedal kommun i Danmark. Genom rapporten belyser han undervisningspraxis i samarbetsfältet mellan dessa med hänsyn till allmän instrument- och ensembleundervisning. Forskningsansatsen är att utveckla nya undervisningsmiljöer och undervisningsformer med särskilt fokus på tvärinstitutionellt samarbete. I och med skolreformen år 2014 i Danmark infördes *Den Åbne Skole* med målsättningen att skolorna skall öppna sig för det omgivande samhället. Holst (2018c) belyser att detta skapar nya möjligheter för att fler barn och unga skall kunna möta konsten. Centralt är nya former för samarbeten, särskilt för att motverka institutionell polarisering, men också för att skapa nya arenor för lärande och flexibla undervisningsformer som understöder elevernas motivation.

Masteruppsatser

Körsång i musikskolan, kördidaktik och upplevelsen av deltagande är teman i Poulsens (2017) och Trudslevs (2014) masterstudier.

Finland

Musik

Kosonen (2001) analyserar hur pianoelever i åldern 13-15 år upplever sitt musicerande. Doktor-savhandlingen lyfter fram de centrala motiven till att ungdomarna valt att spela piano. Kosonen skriver att det individuella meningsskapandet uppstår genom erfarenheter som är kopplade till elevens sociala och kulturella liv och miljö, och mening uppstår genom musikalisk kompetens, kapacitet och förmåga att uppleva och förstå musik.

Syftet med Tuovilas (2003) studie är att analysera hur barn skapar och lär sig musik. Tuovila diskuterar hur undervisningen vid musikinstitut kan utvecklas och fördjupas. Över 60 barn, från fyra olika musikinstitut i Helsingfors, intervjuades under perioden 1996-2000. Dessutom

hördes föräldrar, lärare och rektorer. Resultaten visade att ungefär hälften av barnen, varav de flesta var pojkar, uppgav att de hade positiva upplevelser av att studera vid ett musikinstitut. De återstående barnen, varav majoriteten var flickor, hade blivit frustrerade i sina studier, antingen gradvis eller i början, vilket också lett till avhopp. Tuovila lyfter fram faktorer som påverkar elevernas lärande antingen positivt eller negativt, bland annat i vilken mån elevens egna mål och förslag påverkar undervisningen samt hur samverkan mellan barnet, föräldrarna och läraren fungerar. Goda erfarenheter och läranderesultat påverkas även av genus och hur elevens musikaliska självförtroende, gruppdeltagande och initiativkraft främjas.

Hirvonen (2003) skriver i sin doktorsavhandling hur soliststuderande bygger upp sina identiteter genom livsberättelser. Hon frågar sig vilken betydelse viktiga personer, instrumentlärare och instrumentstudier haft för framsteg i studierna. Medverkan i tävlingar ses som en betydande faktor för framgång, men studien visar även att förberedelserna och tävlingssituationen i sig kan skapa extrem stress och en känsla av otillräcklighet.

Juvonen, Lehtonen, and Ruismäki (2012) presenterar i sin artikel de finska resultaten från en internationell kvantitativ studie där fokus är elever med en musikhobby och deras skolmotivation. Studien genomfördes under åren 2007-2008 i USA, Mexiko, Brasilien, Singapore, Kina, Sydkorea, Israel och Finland. I studien ingick jämförelser mellan pojkars och flickors intressen, elevernas engagemang i olika skolämnen samt deras betydelse och användbarhet utanför skolan. Resultatet tyder på att musik som en hobby stärker självuppfattningen och självförtroendet.

Musikhistoria har varit en obligatorisk del av varje elevs studier vid musikinstitut och konservatorier i Finland. Musikhistoria är således temat för Unkari-Virtanen och Vainios (2013) artikel som undersöker motsättningen mellan lokala läroplaner, som ofta bygger på en gammal undervisningstradition i musikhistoria, i motsats till de mer elevcentrerade pedagogiska metoderna som uttrycks i den nationella läroplanen. Studien baserar sig på intervjuer med elever som deltagit i musikhistorieundervisning och analysen visar att många elever upplever att studierna inte går att koppla samman med den egna musikaliteten eller musikaliska identiteten. I denna studie diskuteras effekterna av nya pedagogiska tillvägagångssätt, som betonar dialog som en förutsättning för meningsfullt lärande i musikhistorieklasser.

Kuoppamäki (2015) diskuterar i avhandlingen *Gender Lessons. Girls and boys negotiating learning community in Basics of Music* hur barn förhandlar fram genusgränser, inlärningsidentitet och agens inom gruppundervisning i musik. Hon analyserar hur 9-åringar deltar i skapandet av diskursen under lektionstid vid ett musikinstitut. Kuoppamäki identifierar former av praxis där barnens agens antingen stöds eller är reducerad. I studien diskuteras hur det i klassrumssituationen uppstår sociala genusbestämda gränser som kan ha en negativ effekt på inläringen och direkt leda till ojämlikhet. Å andra sidan belyses situationer då de sociala gränserna bryts och flera röster får komma till tals.

Inlärningssvårigheter bland elever i pianospel står i fokus i Hasus (2017, 2018) studie. Syftet med doktorsavhandlingen är att undersöka de svårigheter som pianoelever upplever som är långsammare i sin inläring än vad som kan antas av deras talang och övning. Studien undersökte också i vilken mån pianolärares observationer, gällande inlärningssvårigheter i pianospel, överensstämmer med resultaten av tester som mäter inlärningssvårigheter. Hasu påvisar metoder som kan hjälpa eleven och underlätta inläringen och hävdar att frågan om huruvida en elev har inlärningssvårigheter eller ej blir irrelevant ifall man ställer elevens

motivation i fokus: "Vem som helst kan lära sig spela piano bara den får en god undervisning och blir sedd och hörd som individ."

Sintonen (2018) skriver om barn i åldern 6-8 år och deras strategier då de ger skriftliga anvisningar för hur ljudfraser, som de själva skapat, ska tolkas. Sintonen beskriver processen – att uppfinna ljud och skapa fraser samt skriva grafiska instruktioner och dela dem med andra – som en multilitterär process som omfattar flera handlingar. Hon belyser att skapandet och utforskandet av ljud alltför ofta är kopplade till förmågan att korrekt spela ett instrument, använda programvara eller sjunga. I stället borde fokus vara på barnets potential att tänka, kommunicera och skapa betydelser med och genom ljud.

Dans

E. Anttila (2003) undersöker möjligheten till dialog i dansundervisningen. Hennes forskningsmetod har autoetnografiska drag och hon kombinerar olika tolkningsmetoder. Genom studien ger Anttila röst åt bland annat barn, lärare och kritiska socialteoretiker. Hon betonar vikten av att det dialogiska bevaras i undervisningen och att detta inte kan uppstå genom preskriptiva processer. Därför bör pedagogen vara uppmärksam i varje undervisningssituation. I sitt sökande efter dialog dekonstruerar Anttila innebörden av att vara danslärare.

Dialog är också kärnan i Turpeinens (2015) resonemang. I doktorsavhandlingen "Raakalautaa ja rakkautta" (fritt översatt: "Ohyvlat virke och kärlek") presenterar Turpeinen sina praktiska och konstnärliga erfarenheter som danspedagog för och med pojkar. Han beskriver betydelsen av ett dialogiskt förhållande mellan läraren och eleven, där omsorgen om eleven som växande och lärande människa står i fokus. Turpeinen belyser konflikten mellan dansundervisning som institution och pojkarnas livsverklighet, och betonar betydelsen av undervisningsatmosfären. Studien, som grundar sig på gedigen praxis, har tre tyngdpunkter. Den första kallar han evolution, som inkluderar dansundervisningens ekonomiska och lokalpolitiska begränsningar. Den andra aspekten hänför sig till hur man väcker intresse för dans bland pojkar. Som tredje punkt behandlar han själva dansdidaktiken som dialogisk process.

Jalkanen (2018) skriver att den ökade medvetenheten om pojkars behov och sätt att uttrycka sig genom dans och i dansundervisningen också bidragit till uppkomsten av nya frågeställningar i förhållande till flickor och dans. Hon reagerade på den förändring i flickornas beteende som blev synlig under hennes danslektioner vid samma dansskola där "pojkdansen" (poikatanssi) visade på ett uppsving; flickorna kände sig försummade och förbisedda. Temat för Jalkanens doktorsavhandling är således hur flickor konstruerar och uttrycker sin "flickighet" (*girlhood*) genom nutidsdans samt hur kunskap erhålls genom denna process. Forskningen baserar sig på tre dansföreställningar, den så kallade *Girl Trilogy*, samt intervjuer med dansgruppens nio flickor i åldern 17-20 år.

Visuell konst

Rantala (2001) undersöker mötet mellan bildkonstfostran och eleven, med särskilt fokus på tonåringar. I doktorsavhandlingen analyserar Rantala vilka värderingar, konstkoncept och subjektiva positioner som ingår i den modernistiska konsttraditionen i förhållande till unga människors konstnärliga intressen. Hon belyser behovet av ett reflekterande förhållningssätt inom konstutbildningen.

Vanhatapio (2010) har skrivit om hur bildkonst är en könsbunden hobby, med flickorna i majoritet. Doktorsavhandlingen granskar bildkonsten som fritidsaktivitet bland 7 - 10-åriga pojkar bosatta i norra Finland. I materialet ingår även intervjuer med föräldrarna. Studien diskuterar hur bildkonstundervisningen bör utvecklas med särskild uppmärksamhet på pojkarnas behov.

Setälä (2012) doktorsavhandling illustrerar hur barn uttrycker sig genom fotokonst. Setälä introducerar nya koncept för att analysera det fotografiska uttrycket hos barn och belyser hur barnens bilder utmanar synen på vår egen miljö och den traditionella läsningen av den. Samtidigt för hon fram nya perspektiv för hela forskningsfältet inom fotokonst.

Karppinen (2013) undersöker i sin artikel de känslor som är förknippade med slöjdundervisning bland blivande slöjdlärare. Karppinen intresserar sig för de studerandes tidigare upplevelser av slöjd samt hur deras erfarenheter påverkar deras inställning till konstformen. Studien vilar på Hannah Arendts filosofi och analyserar förhållandet mellan slöjd och utbildning i ett större sammanhang.

Ojala (2013) skriver om den kunskap som skapas genom perceptuella processer inom den grundläggande konstundervisningen i slöjd i Finland. Perceptuella processer kan beskrivas genom följande sju begrepp: imitativa, förebyggande, utvärderande, experimentella, emotionella, tidsmässiga och kroppsliga uppfattningar. Studien behandlar vuxna deltagares erfarenheter av slöjdundervisning i den grundläggande konstundervisningen.

I en samling artiklar om ungdomar i åldern 13-16 år, belyses deras utveckling, världssyn och konstfostran (Karppinen, Ruokonen, & Uusikylä, 2008). Antologin diskuterar hur konst kan stöda den pubertala utvecklingsfasen genom att skapa trygga ramar för att uttrycka känslor. Antologin riktar sig till lärare, lärarutbildare, föräldrar, terapeuter och personer som arbetar med ungdomar, även ungdomarna själva kommer till tals.

Generellt

Tuovinen (2018) granskar i sin artikel litteraturen om *student-centeredness* och de olika betydelseer som begreppet haft sedan början av 1900-talet. Översikten bidrar till en bredare förståelse för termen, inklusive de perspektiv som utvecklats av Johns Dewey och hans samtida.

Publikationen *”Virvatuli” Erfarenheter av självutvärdering i läroanstalter för grundläggande konstundervisning* (Marsio, 2014) har utvecklats för skolor som ger grundläggande utbildning inom musik- och dansläroanstalter, bildkonstskolor, handarbets-, arkitektur-, teater-, cirkus- och ordkonstskolor samt medborgarinstitut. Publikationen baserar sig på ett brett intervjumaterial med lärare, elever och rektorer och ger konkreta exempel på olika sätt att arbeta med självutvärdering inom en organisation.

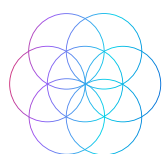
I *Barnkulturcentren skapar engagemang - målsmännens bakgrund och erfarenheter av konst- och kulturutbildning som mätare av delaktighet* (vår översättning) undersöker Martin (2017) barns kulturella delaktighet i Finland. Publikationen baserar sig på en enkätundersökning riktad till Barnkulturcentren i Finland och deras klienter och undersökningen är en del av forskningsprojektet ArtsEqual vid Konstuniversitetet i Helsingfors. Resultaten av forskningen är i linje med tidigare studier som talar om ackumulering av kulturellt, socialt och ekonomisk kapital. Om antalet konstnärliga och kulturella tjänster växer är det möjligt att ökningen

enbart gynnar de familjer vars barn redan deltar konstfostran. Undersökningen påvisar att Barnkulturcentren, i samarbete med skolor, kan nå de barn och familjer vars situation och socioekonomiska bakgrund hindrat barnen från kulturella engagemang.

Masteruppsatser

Frågan om varför elever väljer att avbryta sina studier vid musikinstitut innan de fått avgångsbetyg och vilka faktorer som främjar motivation för fortsatta studier ställs i två masteruppsatser (Finnilä, 2001; Sandström, 2013). Även Jämsä (1984) behandlar samma tematik bland pianoelever vid musikinstitut och lyfter fram vikten av stöd hemifrån samt lärarens och vänners inverkan på motivationen. Vuxnas upplevelser av att återuppta sitt spelande och få lektioner på sitt instrument är temat för Kiiskis (2018) studie, medan musikinstitutelevers självkänsla står i fokus för Santavirtas (2014) arbete. Rautio-Härkönen (2018) skriver om pianoelevers erfarenheter av komposition i samband med sin pianolektion. I en studie analyserar H. Ahvenainen (1988) musikinstitutelevers attityder till att uppträda.

Ordkonst, inom ramen för den grundläggande konstundervisningen, belyses i Honkanens (2011) studie och hon lyfter fram vikten av att sätta barnen i fokus och lyssna till deras idéer och tankar även i ordkonsten. Slöjd är temat för Vuokkos (2018) arbete som undersöker slöjdens betydelse för välmående bland elever som studerar ämnet.

KOMPLETT ALFABETISK REFERANSELISTE

Litteraturen i denne listen er enten

- referert til i denne rapporten, eller
- kulturskolerelatert forskning som er talt med i oversikten, men ikke kommentert eksplisitt under noen av temakapitlene.

Alle referanser vil også gjenfinnes i våre temadelte litteraturoversikter som finnes her:
<https://www.kulturskoleradet.no/vi-tilbyr/forskningsoversikt>

Aalto, E. (2015). *Säveltäminen musiikin perusteiden opiskelun työtapa: oppilaan kokemusmaailma lähtökohtana sävellyspedagogiikalle. [Composing as a tool to learn music theory]* (Master), University of the arts Helsinki, Helsinki. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235116/erno_aalto_maisterin_tutkielma_20.8.pdf?sequence=1&isAllowed=y8

Aalto, R., Humalajärvi, M., Laine, M., Soukka, K., Thun-Wilén, S., Tujula, U. & Varjosalo, P. (2006). *Taitteesta Käsin. Käsityön taiteiden perusopetus aikuisille. Malli visuaalisten taiteiden laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden mukaisista opinnoista. [Händernas konst: Den grundläggande konstundervisningen i slöjd för vuxna. En modell för den fördjupade läroplanen inom de visuella konsterna.]* Helsinki: Vapaan sivistystyön yhteisjärjestö.

Agevall, O., Brändström, S., Lindberg, B., & Thorgersen, K. (2013). Hagströms musikskola bidrog till det svenska musikundret. Pedagogik för det populära – Hagström, undervisningen och det musikpedagogiska fältet. In *Vetenskapsrådets Rapportserie. Resultatdialog 2013* (Vol. 4, pp. 9). Stockholm: Vetenskapsrådet.

Aglen, G. S., & Karlsen, S. (2017). Jeg vil bli kulturskolelærer når jeg blir stor – hva innebærer det? En undersøkelse av kvalifiseringsveier innenfor musikkfeltet. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk* (pp. 157–184). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Ahlström, A., & Brehwens, M. (2011). "... med sång och rytm och lite sånt här": förberedande musikundervisning i musik- och kulturskola. (Mas-

ter), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm. Retrieved from <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsndl&AN=edsndl.oai.union.ndltd.org.UPSALLA1.oai.DIVA.org.kmh-1326&site=eds-live&scope=site>

Ahvenainen, H. (1988). *Musiikkioppilaitoksessa opiskelevien esiintymisasenteet [Inställningar till att uppträda hos elever vid musikinstitut].* (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.28954>

Ahvenainen, J. (2013). *Orkesteri Tempo yhteisöllisenä harrastustoimintana [Orkesteri Tempo as a Communal Leisure Activity].* (Master, Thesis for Master of Music Degree in Music Pedagogy), Metropolia University of Applied Sciences,

Ahvenainen, J. (2015). Tempo-toiminta sosiokulttuurisen innostamisen viitekehyyksessä. [Tempo-verksamheten som sociokulturell inspiration.]. In L. Unkari-Virtanen (Ed.), *Musiikki kuuluu kaikille. Musiikin YAMK muuttuvan musiikkipedagogiikan tiennäyttäjänä.* (Vol. 18). Metropolia Ammatikorkeakoulun julkaisusarja: Aatos-Artikkelit.

Alstad, M. (2011). *Blåseteknikk i kulturskolen : fokus på luftbruk i messingopplæringen.* (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet, Institutt for musikk, Trondheim.

Aluehallintovirasto. (2014). *Taiteen perusopetuksen alueellinen saavutettavuus 2012 [Regional tillgänglighet hos den grundläggande konstundervisningen 2012]* Retrieved from Oulu: <https://www.avi.fi/documents/10191/52019/Taiteen+perusopetuksen+alueellinen+saavutettavuus+2012/04fff831-7505-4d85-96bf-c0f3bd9ff8ed>

Anderson, S. T. (2012). *Progressiv gitarbok : - til bruk i kulturskolen.* (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.

Andersson, A. K. (2015). *Musikpedagogen Felix Saul: om undervisningen i barngrupper vid Stockholms privata konservatorium under åren 1930 till 1942.* (Master), Kungliga Musikhögskolan, Stockholm.

Andersson, F. (2014). *Violast i själ och hjärta: En studie om didaktiska val i rekrytering och violaundervisning på Kulturskolan.* (Master), Örebro universitet, Örebro.

Andersson, M. (2014). *Berättandets möjligheter: Multimodala berättelser och estetiska läroprocesser.* (Phd), Luleå tekniska universitet, Luleå.

Andersson, R. (2005). *Var får instrumentallärarna sina pedagogiska idéer ifrån? Om bakgrunden för instrumentallärares didaktiska ställningstaganden.* (Licentiatuppsats), Lunds universitet, Lund.

Angelo, E. (2000). *Om nyutdannede musikkolelæreres didaktiske beredskap.* (Master), Norges musikkhøgskole/UiT, Oslo.

Angelo, E. (2002). *Musikkolelæreres yrkeskompetanse : en oppgave om hvilke krav som stilles til musikkolelæreres yrkeskompetanse : og hvordan faglærerdanningen i musikk forbereder til å møte disse kravene.* (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.

Angelo, E. (2012a). Profesjonsforståelse hos en instrumentalpedagog i en samordnet musikk-lærerstilling Musikkundervisning som felles skaping av fellesskap. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 15(1), 27-45.

Angelo, E. (2012b). *Profesjonsforståelser i instrumentalpedagogiske praksiser.* (Phd), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.

Angelo, E. (2014). *Profesjonsforståelser og kunstpedagogikk. Praksiser i musikkfeltet.* Oslo: Fagbokforlaget.

Angelo, E. (2015). The music educator: Bridging performance, community and education—An instrumental teacher's professional understanding. *International Journal of Community Music*, 8(3), 279-296.

Angelo, E. (2016a). A French horn pedagogue's professional understanding. *European Journal of Philosophy in the Arts Education*, 1(1), 6-37.

Angelo, E. (2016b). Music educators' expertise and mandate: Who decides, based on what? *Action, Criticism & Theory for Music Education*, 15(2).

Angelo, E., & Emstad, A. B. (2017). Skolekonsepter som blir til i samarbeid mellom grunnskole og kulturskole. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Angelo, E., & Kalsnes, S. (2014). *Kunstner eller lærer?: profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning.* Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Angelo, E., Rønningen, A., & Rønning, R. J. (2017a). *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet: IRIS-den doble regnbuen.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.21>

Angelo, E., Rønningen, A., & Rønning, R. J. (2017b). IRISforsk. Erfaringer med en modell for forskning og utvikling i et profesjonsfelt. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Anttila, E. (2003). *A dream journey to the unknown: Searching for dialogue in dance education.* (phd), Helsinki.

Anttila, E. (2009). Tanssin pyörteissä [I dansens virvlar]. In S. Karppinen, I. Ruokonen, & K. Uusikylä (Eds.), *Nuoret ja taide-ilolla ja innolla, uhmalla ja uhollla.* Helsinki: Finn Lectura Ab.

Anttila, E. (2011). *Taiteen jälki: Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä [Konstens avtryck: Konstpedagogiska stigar och vägshål].* Helsinki: Edita Prima Oy.

Anttila, E. (2018). Art education promotes the development of the child and society. In M. Matthes, L. Pulkkinen, C. Clouder, & B. Heys (Eds.), *Improving the Quality of Childhood in Europe · Volume 7* (Vol. 7, pp. 61-72). Brussels, Belgium: Alliance for Childhood European Network Group.

Anttila, E., Jaakonaho, L., Juntunen, M.-L., Martin, M., Nikkanen, H. M., Saastamoinen, R., & Turpeinen, I. (2017). *Comprehensive school: Finland's largest cultural center.* Retrieved from Helsinki: <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/PB+eng+Koulu+kulttuurikeskuksena/4ec2e095-cd17-4b0f-8c8e-54226645a61f>

Anttila, E., & Svendler Nielsen, C. (2019). Dance and the Quality of Life at Schools: A Nordic Affiliation. In K. Bond (Ed.), *Dance and the Quality of Life* (pp. 327-345). Cham: Springer International Publishing.

Anttila, M. (2004). *Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. [Theory and practice of pedagogy in music schools].* Joensuu, Finland: Joensuun Yliopisto/University of Joensuu.

Arapidise, S. (2012). *Ekspressivitet i instrumentallærervisning : i spændingsfeltet mellem mesterlærerpædagogik og didaktisk refleksion.* (Master, Kandidatspeciale Cand. Pæd.), Danmarks Pædagogiske Universitet, Århus.

Arjas, P., Hirvonen, A., & Nikkanen, H. M. (2013). Esiintyminen ja kilpaileminen pedagogisina kysymyksinä [Att uppträda och tävla som pedagogiska frågeställningar]. In M.-L. t. Juntunen, H. M. t. Nikkanen, & H. t. Westerlund (Eds.), *Musiikkikasvattaja : kohti reflektiivistä käytäntöä.* Jyväskylä: PS-Kustannus.

Askerfjord Sundeby, M. (2016). *#Kulturklyftan – en studie av Sveriges kommunala kultursatsningar.* (Master, Magisteruppsats i journalistik), Göteborgs Universitet, Göteborg. Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/42103>

Austad, L. E. S. (2013). *Hvordan lærer en folkemusiker? – Om folkemusikkopplæring på Innherred.* (Master), Høgskolen i Nesna/ Høgskolen i Nord-Trøndelag, Inderøy.

- Backer Johnsen, H., Kamensky, H., & Tuovinen, T. (2018). Elefantti olohuoneessa: Eurooppalainen musiikkioppilaitostutkimus tarkastelee oppilaitosten nykytilaa ja tulevaisuutta [Elefanten i vardagsrummet: Europeisk forskning om musikinstitusjonernas nuläge och framtid.] *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 123-124.
- Balic, S. (2012). *Leka med erfarenheten: En studie av dramaledares hantverkskunnskap*. (Master), Stockholms universitet, Stockholm. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:513396/FULLTEXT01.pdf>
- Bamford, A. (2012). *Arts and cultural education in Norway 2010/2011 : report*. Retrieved from Bodø: <https://kunstskoleradet.no/forskning-og-utvikling/forskning/arts-and-cultural-education/>
- Barantseva, S. (2017). *Fiolinopplæring og musikalisk litterasitet: komparativ analyse av norske fiolinlærebøker*. (Master) i kultur- og språkfagenes didaktikk, Høgskolen i Innlandet, Hamar.
- Bech, V. P. (2007). *Den usynlige eleven : en oppgave om elevenes rett til medvirkning i kulturskolens drama/teaterundervisning*. (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Berg-Lennertzen, G. (1998). *Fra skole til kulturelt ressursenter : en studie av Namsos kommunale musikk-skole 1982-1998*. (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Bergman, Å. (2009). *Växa upp med musik-Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. (Phd), Göteborgs universitet, Göteborg.
- Bergman, Å., & Lindgren, M. (2014a). Social change through Babumba and Beethoven—musical educational ideals of El Sistema. *Swedish Journal of Music Research/Svensk Tidskrift för Musikforskning*, 96(2).
- Bergman, Å., & Lindgren, M. (2014b). Studying El Sistema as a Swedish community music project from a critical perspective. *International Journal of Community Music*, 7(3), 365-377.
- Bergman, Å., & Lindgren, M. (2016). El Sistema – Möjligheter och hinder för social inkludering. In O. Sigurdson & A. Sjölander (Eds.), *Kultur och hälsa i praktiken: Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion*, Göteborgs universitet.
- Bergman, Å., & Lindgren, M. (2018). Navigating between an emic and an etic approach in ethnographic research. Crucial aspects and strategies when communicating critical results to participants. *Ethnography and Education*, 13(4), 477-489.
- Bergman, Å., Lindgren, M., & Sæther, E. (2016). Struggling for integration: universalist and separatist discourses within El Sistema Sweden. *Music Education Research*, 18(4), 364-375.
- Bergström, S. (2013). *Improvisation i tidig instrumentalundervisning*. (Master, Självständigt arbete på avancerad nivå), Kungl. Musikhögskolan/Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Stockholm.
- Bermingrud, M. H. (2017). *Hvilke metoder bruker messingpedagoger når de underviser nybegynnere i noteslesing? Belyst gjennom kvalitative intervjuer med erfarne messingpedagoger*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Bjøntegaard, B. J. (1999). *Klaverutdanning og klaverundervisning : fra utdanning til jobb i den kommunale musikkskolen* (Vol. 1999:1). Oslo: Norges musikkhøgskole.
- Bjøntegaard, B. J. (2010). *Musikktalentene i kulturskolen. Hvor er de, hva får de, hvor går de? En undersøkelse om kulturskolenes satsing på talenter og utfordringer knyttet til denne talentsatsingen*. Retrieved from Oslo: https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/3558/orig/attachment/2010_Musikktalentene_i_kulturskolen_-_bjontegaard_2010.pdf
- Björk, C. (2016). *In search of good relationships to music: Understanding aspiration and challenge in developing music school teacher practices*. (Phd), Åbo Akademi University, Åbo Akademi University Press.
- Björk, C., Tillborg, A. D. L., Heimonen, M., Holst, F., Jordhus-Lier, A., Rønningen, A., . . . Laes, T. (2018). Music education policy in schools of music and performing arts in four Nordic countries: the potential of multi-actor processes. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21).
- Björkegren, S. (2012). *Improvisation för klassiska musiker: tabu, onödigt, användbart eller vitalt?* (Master, Masteruppsats på avancerat nivå), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle.,
- Bjørnsen, E. (2012). *Inkluderende kulturskole : utredning av kulturskoletilbudet i storbyene*. Agderforskning Prosjektrapport 5/2012. Kristiansand. Retrieved from Kristiansand: https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/3546/orig/attachment/2012_Inkluderende_kulturskole_Agderforskning.pdf
- Bjørnsrud, H., & Rønningen, A. (2017). Forskende partnerskap som grunnlag for fagplanhøring og utviklingsprosesser i kulturskolen – erfaringer når kulturskoler vurderer innhold i den nye læreplanen. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Bjørnør, L. (1998). *Med musikken i sekken : en intervjuundersøkelse om hvilke konsekvenser musikk-skolelærerne opplever at desentraliseringen får for deres arbeidssituasjon : hovedoppgave i musikkpedagogikk*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Bless, C. O. (2017). *Politiske dokumenters omtale av opplæring i kunst, kultur og musikk En kritisk diskursanalyse*. (Master), Høgskulen på Vestlandet.
- Blix, H. (2018). Lærebokas makt: En studie av lærebøker for instrumentalelever. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 2. doi: <http://dx.doi.org/10.23865/jased.v2.920>
- Boeskov, K. (2015). *Musik og mening i tilværelsen. Et studie af community music i et dansk fængsel*. (Master, Kandidatspeciale Cand. Pæd.), Aarhus Universitet,
- Boeskov, K. (2017). The community music practice as cultural performance: Foundations for a community music theory of social transformation. *International Journal of Community Music*, 10(1), 85-99.
- Boeskov, K. (2018). Moving Beyond Orthodoxy: Reconsidering Notions of Music and Social Transformation. *Action, Criticism & Theory for Music Education*, 17(2).
- Boll, H. N. (2015). *Skoleorkester i samarbejde mellem folkeskole og musikkole. Master i pædagogisk udviklingsarbejde*. (Master), Aarhus Universitet, Retrieved from <https://musikskolen.dmpf.dk/media/31339/masterprojektenriknoerregaardboll.pdf>
- Bouij, C. (1999). Att bli musiklärare : en socialisationsprocess. *Nordisk musikkpedagogisk forskning: Årbok*, 77-90. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-40760>
- Bouij, C., & Stenbäck, H. (2005). *Principals of Municipal Music/Culture Schools in Sweden Transforming their Tasks*. Paper presented at the Symposium Sociology of Music Education IV, University of Massachusetts, Amherst.
- Broman-Kananen, U.-B. (2005). *På klassrummets tröskel: om att vara lärare i musikleiroinrättningarnas brytningstid. Doctoral dissertation*. (Phd), Sibelius Academy, Helsinki.
- Broman-Kananen, U.-B. (2009). Ett eget tidsrum: Musikpedagogernas identitetsprojekt i de finländska musikleiroinrättningarna. *Musiikki-lehti*, 1.
- Brorsson Trell, C. (2013). *Relationskompetens : att bygga relationer i individuell instrumentalundervisning*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1334>
- Broström, A. (2014). *Kulturskolans information i förhållande till elevunderlag och elevrekrytering*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-33414>
- Brox, T. (2017). *Arbeidslivskompetanse hos norske klas-siske musikere i møte med et komplekst arbeidsmarked*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Bræin, E., & Bjerksted, S. i. (2013). *Talentutvikling i Rogaland*. Retrieved from Stavanger: https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/4326/orig/attachment/2015%20Talentutvikling%20i%20Rogaland%20-%20strategiplan.pdf
- Brändström, S. (1999). Music Education as Investment in Cultural Capital. *Research Studies in Music Education*, 12(1), 49-57. doi: <https://doi.org/10.1177/1321103X9901200106>
- Brändström, S., & Högberg, F. (1998). Composing and teaching composition: the Luleå concept. In B. Sundin, G. E. McPherson, & G. Folkestad (Eds.), *Children composing* (Vol. 1998:1). Malmö: Lund University, Malmö Academy of Music.
- Brändström, S., Söderman, J., & Thorgersen, K. (2012). The double feature of musical folkbildning: three Swedish examples. *British Journal of Music Education*, 29(1), 65-74.
- Brändström, S., & Wiklund, C. (1995). *Två musikpedagogiska fält : en studie om kommunal musikskola och musikleirarutbildning*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), Umeå universitet, Umeå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-16584>
- Brøske, B. Å. (2017). Samarbeid mellom kulturskole og grunnskole : ekspansiv læring eller bistandsarbeid? In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk* (pp. 235-257). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Burnard, P., & Trulsson, Y. H. (2015). Striving for 'class mobility': Using Bourdieu to investigate music as a commodity of exchange within minority groups. In P. Burnard, Y. H. Trulsson, & J. Söderman (Eds.), *Bourdieu and the sociology of music education* (pp. 49-62): Ashgate Publishing Ltd.
- Bøe, O. M. (2010). «Og så har vi lært å spille på et rektangel!», sier niåringen entusiastisk. *Norsk pedagogisk tidsskrift*(1), 53-66.
- Bølviken, R. S. (2013). *Utforming av skolebygg - vurderinger og kunnskapsgrunnlag - En studie av prosessen fram mot et nytt skolebygg på "Maritun ungdomsskole"*. (Master), Universitetet i Oslo,
- Carlsson, A. (2006). *Lärmiljöer och lärare-En studie av hur lärares undervisningsfilosofi präglar arbetet och elevers lärande vid en Musikskola*. (Master), Lunds universitet, Lund.
- Christensen, J. (2000). *Prosjekt positivt skolemiljø : ivaretar prosjektet en samhandling mellom de estetiske uttryksformer?* (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Coban, B. (2013). *Flerkulturella Instrumentallärare: En studie om den flerkulturella bakgrundens betydelse för tre utlandsfödda instrumentallärares yrkesutövning*. Örebro universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-27549>
- Coban, B., & Hofvander Trulsson, Y. (2018). Tre lärare berättar om mötet med svensk utbildning och arbetsliv. In Y. Hofvander Trulsson & M. Westvall (Eds.), *Skapande och integration*. Lund: Studentlitteratur.

- Dahlin Klein, S. (2017). "Jag tycker inte att man ska gnälla så mycket": En kvalitativ studie av diskurser om kropp, hälsa och skador i dansundervisning. (Master), Luleå tekniska universitet, Luleå.
- Dahlstedt, L. (2017). *Lär trummisar som de blivit lärda vad avser noter och gehörsspel?* (Master, Uppsats på avancerat nivå), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle.,
- Dalin, P., Ekeland, J., Skard, O., Vinje. (1981). *Musikk for alle. Evaluering av samordnet musikkforsøk. IMTEC*. Retrieved from https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/3344/orig/attachment/1981_Musikk_for_alle_-_Evaluering_SMF_-_IMTEC.pdf
- Dehlin, E., & Hagerup, P. S. (2017). Ledelse i kunst-kunst i ledelse: en artist talk med Wolfgang Plagge. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet: IRIS-den doble regnbuen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Di Lorenzo Tillborg, A. (2015). *Kulturskolan i hetluften-Kulturskolechefers positionering mellom tradition och marknadestetik*. (Master), Lund University, Malmö
- Di Lorenzo Tillborg, A. (2017a). *Forskningsrapport om kulturskolers verksamhet för barn och unga i behov av särskilt stöd*. Retrieved from Malmö: [http://portal.research.lu.se/portal/en/persons/adriana-di-lorenzo-tillborg\(d9be-b87e-8252-436c-9e87-054acf05cda7\).html](http://portal.research.lu.se/portal/en/persons/adriana-di-lorenzo-tillborg(d9be-b87e-8252-436c-9e87-054acf05cda7).html)
- Di Lorenzo Tillborg, A. (2017b). Tension fields between discourses: Sweden's Art and Music Schools as constituted within and through their leaders' discursive practices. *Finnish Journal of Music Education*, 20(1), 59-76.
- Duberg, A. (2016). *Dance Intervention for Adolescent Girls with Internalizing Problems*. (Phd), Örebro University, Örebro.
- Dugstadutvalget. (1989). *Musikkolene: en dynamo i det lokale skole- og kulturmiljøet: innstilling fra et utvalg oppnevnt av Kirke- og undervisningsdepartementet*. Retrieved from Oslo: https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/3337/orig/attachment/1999_Eikemoutvalget.pdf
- Duun, A. E. (2002). *Samarbeid mellom skolekorps og kulturskole: fallgrube eller gullgrube?*. (Master), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.
- Eerola, P. i.-S. (2014). Musiikin opiskelun siirtovaikutuksia – katsaus empiiriin tutkimuksiin [The transfer effects of music education: A review of empirical evidence]. *Musiikkikasvatus/The Finnish Journal of Music Education (FJME)*, 17(1).
- Eidtang, T. K. (2007). "Felt i forandring": et blikk på endringer i de kommunale kulturskolenes utviklingsbetingelser i lys av generativ prosessanalyse. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Eikemoutvalget. (1999). *Kulturskolen: kunststykket i kommunenes satsing for et rikere lokalmiljø: utredning*. Oslo: Kirke, utdannings- og forskningsdepartementet. https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/3337/orig/attachment/1999_Eikemoutvalget.pdf
- Eimermann, M., & Trumberg, A. (2015). *Place and Identity: a new landscape of social and political change in Sweden*. Stockholm: Santérus Academic Press Sweden.
- Einarsson, A. (2011). *Drama i marginalen. Diskurser om dramapedagogik i studenters oppsatser*. (Master), Malmö högskole, Retrieved from <http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/13483/Drama%20i%20marginalen.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Einen, M. (2012). *Voss bibliotek som møteplass: en sammenlignende studie med bybibliotek*. (Master), Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo.
- Ek, E. (2013). *Rytmiundervisning för nybörjare i musik - en kvalitativ studie av instrumentalpedagogers syn på rytmikpedagogikens möjligheter*. (Master, Uppsats på avancerat nivå), Lunds Universitet, Malmö.
- Ekdahl, B. (2009). "Det är en jädra energi i rock n'roll". *En undersökning av tre privata musikskolor*. (Master, uppsats på avancerad nivå), Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Stockholm.
- Ellefsen, L. W. (2017). Musikalsk kompetanse som "mangfold og fordypning" Kunnskapsdiskurser i Rammeplan for kulturskolen. *Nordic Journal of Art and Research*, 6(1). <http://158.36.161.173/index.php/information/article/view/2542>
- Elmose-Østerlund, K., & Christiansen, S. (2017). *Ta'fat om dansen-Rapport 3: Deltagernes vurdering og udbytte af Dans med din nabo, Unge på vej og Dans i skolen* (8793496206). Retrieved from http://www.tafatomdansen.dk/wp-content/uploads/2015/01/Rapport-3_final_pdf.pdf
- Elofsson, S. (2009). *Kulturskolan 1998: Kön och social bakgrund*. Kulturförvaltningen, Stockholms stad. Stockholms Universitet. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-34863>
- Elofsson, S. (2010). *Ungdomars hälsa - har kulturskolan samma positiva effekt på hälsan som idrottsförening?* (91 8676884-0 [ISBN]). Retrieved from Stockholm: <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A439335&dsid=1512>
- Elonen, A. (2011). *Musiikki ja kouluyhtyvyyt: tapaustutkimus Itä-Helsingin musiikkikoulusta [Musik och skoltrivsel: fallstudie vid ett musikinstitut i Östra Helsingfors]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.425539>
- Elvhaug, I. H. B. (2008). *Gruppeundervisning og enkeltundervisning i instrumentalundervisning i kulturskolen: lærernes erfaringer og deres valg av læringsrom: en intervjuundersøkelse om hvilke erfaringer en gruppe lærere har gjort seg med disse undervisningsformene, og hvilke læringsrom som undervisningsformene ser ut til å tilby elevene*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Emstad, A. B., & Angelo, E. (2015a). *Ledelse for læring i mulighetenes skole: skoleledelse i skjæringsfeltet mellom allmenndanning og talentutvikling*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Emstad, A. B., & Angelo, E. (2015b). Skolen som mulighetenes univers i bygda - Eksistensorientert ledelse som drivkraft. In A. B. Emstad & E. Angelo (Eds.), *Ledelse for læring i mulighetenes skole: skoleledelse i skjæringsfeltet mellom allmenndanning og talentutvikling*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Emstad, A. B., & Angelo, E. (2017). Outsourcing av skolens musikkundervisning - et bærekraftig samarbeid mellom kulturskole og grunnskole? *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 1(2). doi: <https://doi.org/10.23865/jased.v1.489>
- Emstad, A. B., & Angelo, E. (2018). Value-Based Collaboration Between Leaders at Schools of Music and Performing Arts and Leaders at Compulsory Schools. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 1-14. doi:<https://doi.org/10.1080/10632921.2018.1445053>
- Emstad, A. B., Angelo, E., & Sandvik, L. V. (2014). Læreropplæring i det frivillige kulturlivet. Et eksempel fra dirigentopplæring i korpsbevegelsen. In E. Angelo & S. Kalsnes (Eds.), *Kunstner eller lærer?: profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Engel, C. (2012). *Samverkan runt ungas fria tid. Ett erfarenhetsutbyte mellan bibliotek, öppen fritidsverksamheter, musik och kulturskolor samt föreningsaktiva runt ungas fritid.: Utvärdering av projektet 1+3 på uppdrag av Sektor 3, tankesmedja för civila samhälle*. Retrieved from Stockholm: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:esh:diva-2335>
- Ericsson, C., & Lindgren, M. (2011). *Perspektiv på populärmusik och skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Ericsson, P. (2013). *Om övande: Undersökning av instrumentalelevens övande*. (Master, Uppsats på avancerat nivå), Örebro universitet, Örebro.
- Eriksson, N., & Gudmundsdottir, B. (2008). *Musikkolecheck. En undersökning om den nya musikkolechecken i Nacka kommun*. (Master, Uppsats på avancerat nivå), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm.
- Ertolahti, S. (2007). *Teoria ja soitto käsi kädessä?: musiikin teoriaopetuksen ja pianonsoitonopetuksen integroitumisesta musiikkiopistotasolla [Går teori och spel hand i hand? Integrering av musikteori och pianopedagogik på musikinstitutnivå]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.365270>
- Eskelinen, K., & Jääskeläinen, K. (2008). *Huilu-, klarineti- ja pianotrio musiikkioppilaitoksen perustasoilla: uuden oppimateriaalin kehittäminen ja sen toimi-*
- vuuden testaus [Flöjt-, klarinett- och pianotrio på grundnivå i musikinstitutet. Skapande av nytt undervisningsmaterial och testning av dess funktionalitet.]. (Phd), Sibelius-akatemia, Helsinki.
- Espeseth, G. H. (2003). *Musikk og trygghet: musikk og samspill i familien, veien mot en lykkeligere tilværelse?* (Master), Universitetet i Oslo,
- Fahlén, M. (2018). *Improvisation i musikkundervisning: Musikkpedagogers opplevelse av improvisation*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Umeå universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-147413>
- Finnish Ministry of Education and Culture (2010). *Taidekasvatuksen ja kulttuurialan koulutuksen tila Suomessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön politiikka-analyysä [Konstutbildningens och kulturfältets nuläge i Finland]*. <http://luovasuomi.fi/www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKMpol0120105720.pdf?lang=fi>
- Finnish Ministry of Education and Culture (2014). *Täiteen ja kulttuurin saavutettavuus. Loppuraportti [Access to Art and Culture. Final report]*. Retrieved from <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75254/tr15.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Finnilä, S. & Lindroos, S. (2001) *Musikkola i förändring: en studie av Brages musikkola*. Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.223946>
- Fiskum, V. H. (2015). *Samspill og ensembleledelse - Fagets bidrag til ferdigutdannede musikkklæreres ledelse*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Fjeldstad, M. Y. (2017a). *Kva lærer El Sistema-elevar? Fem fiolinpedagogar om samanhengen mellom kompetansen til ei gruppe El Sistema-elevar og undervisningsforma gruppeundervisning*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Fjeldstad, M. Y. (2017b). *Kva lærer El Sistema-elevar? Fem fiolinpedagogar sine tankar om elevar sin kompetanse og undervisningsforma gruppeundervisning*. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Fjellman-Wiklund, A. (2003). *Musicianship and teaching: aspects of musculoskeletal disorders, physical and psychosocial work factors in musicians with focus on music teachers*. (Phd, Doctoral thesis, comprehensive summary), Umeå universitet, Umeå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-99338>
- Fjellman-Wiklund, A., & Sundelin, G. (1998). Musculoskeletal discomfort of music teachers: an eight-year perspective and psychosocial work factors. *International journal of occupational and environmental health*, 4(2), 89-98. doi:<https://doi.org/10.1179/oeh.1998.4.2.89>

- Fopp, D. (2013). *Regi med barn och unga : En studie av hur personregi används i barn- och ungdomsteaterverksamhet*. (Master, Independent thesis Advanced level [professional degree]), Stockholms universitet, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-91437>
- Fors, E. S. (2014). «Jeg skal aldri slutte!»: En undersøkelse av prosjektet Ungdom og medbestemmelse, mestring og motivasjon – et nasjonalt samarbeidsprosjekt mellom Norges Musikkorps Forbund og Norsk kulturskoleråd. (Master), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.
- Fossesholm, S. (2016). *Å ikke være en sau. En spørreundersøkelse om hvordan ungdom opplever egen trivsel, læring, inkludering og atferd i dramakonteksten. Oppfulgt av dybdeintervjuer*. (Master), UiT Norges arktiske universitet, Tromsø. Retrieved from <https://munin.uit.no/handle/10037/10919>
- Fransson, J. (2014). *Två världar - En kvalitativ studie om El Sistema i Malmö*. (Master) Lunds universitet, Malmö. Retrieved from <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/4940962>
- Frisch, N. S. (2010). *To see the visually controlled: Seeing-drawing in formal and informal contexts: A qualitative comparative case study of teaching and learning drawing processes from Vega in Northern Norway*. (Phd), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Fronczak, M. (2011). *En kulturskola för några? En utvärdering av projektet en kulturskola för alla i göteborgs stad läsåret 2010/2011*. (Master), Göteborgs universitet, Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/27008>
- Frostenson, C. (2003). *Lust och glädje : hur uppfattar och värderar eleverna Kulturskolans undervisning? - Rapport från en undersökning av Kulturskolan i Stockholms stad*. Retrieved from Stockholm: <http://www.stockholm.se/Global/0m%20Stockholms%20stad/F%C3%B6rvaltnings%20och%20bolag/Fackforvaltningar/Idrottsforvaltningen/Forskning/Lust%20och%20gl%C3%A4dje.pdf>
- Frostenson, C. (2016). *Learning study i kulturskolan? Kompetensutveckling i den egna praktiken*. (Master), Universitet i Stockholm, Stockholm.
- Fugle, G. K. (1999). "Rett til" musikk og helse : musikkulelærere og behov knytt til arbeid med menneske med psykisk utviklingshemming i kultur/musikktilbud : om arbeidsmåtar, parallellprosesser og profesjonelle relasjoner. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Fullu, T. J. (2015). *Gitarundervisning i kulturskolen, en studie av lærerforutsetninger*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.

- Følstad, O. J. (1999). *Musikkpedagogens rolle og utfordringer i musikk- og kulturskolen*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Førde, M. (1988). *Kommunale musikkskular : eit offentleg ansvar eller - ??? : dei kommunale musikkskulane frå starten og fram til i dag*. (Master), Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Gjøen, M. (2005). *Et møte med drama/teaterpedagoger, administratorer og en utvalgt kulturskole*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Granberg, A. (2000). *Tre svenska utbildningar i musikerapi : en studie av inriktningar, arbetsfält och arbetsformer*. (Licentiate thesis, monograph), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1138>
- Granberg, A. (2004). *Det måste få ta tid : En studie av musikerapeuters verksamhet i skolan*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-185>
- Gravningsmyhr, T. (2018). *Trompet i barnehagen – Ikke noe hokus pokus, egentlig!* (Master), Høgskolen i Innlandet, Hamar.
- Grosch, H. H. (2015). *Empowering Young Language Learners - Drama as a method in the English as a second language grade school classroom*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Grönlund, E., & Wigert, A. (Eds.). (2004). *Röster om danspedagogik*. Stockholm: Carlsson.
- Gullberg, A.-K. (2002). *Skolvägen eller garagevägen : studier av musikalisk socialisation*. (Phd), Luleå tekniska universitet, Luleå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ltu:diva-17606>
- Gullö, J.-O. (2010). *Musikproduktion med föränderliga verktyg - en pedagogisk utmaning*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), KMH Förlaget, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1127>
- Gunnarsson, A. (2016). *Notskrift – En akilleshöl? : En observationsstudie i att undervisa i noter på elgitarr på kulturskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level [professional degree]), Karlstads universitet, Karlstad. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-44446>
- Gustafsson, J. (2000). *Så ska det låta : Studier av det musikpedagogiska fältets framväxt i Sverige 1900-1965*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), Uppsala universitet, Uppsala. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-249>
- Gustavsen, K., & Hjelmbrekke, S. (2009). *Kulturskole for alle? : pilotundersøkelse om kulturskoletilbudet* Telemarkforskning. Rapport 255. Retrieved from Bø: <http://hdl.handle.net/11250/2439305>

- Göranzon, I. (2013). *Från idé till verklighet : Uppsala kommunala musikkola*. (Master, Independent thesis Advanced level [degree of Master (One Year)]), Uppsala universitet, Uppsala. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-200737>
- Haglund, H. M. (1996). *Er musikkskulen på rett veg? : musikkskuleopplæringa i Norge : ei innhaldsdrøfting med musiske perspektiver*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Haglund, L. (2014). *Med studier och examen från Musikhögskolan Ingesund : Alumner om studier och arbete 2013*. (Master), Karlstads universitet, Karlstad. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-31573>
- Hagström, T. (2014). *Musiklärares digitala verktyg : en studie om musiklärares användande av digitala verktyg i musikundervisningen för funktionsnedsatta elever*. (Master, Independent thesis Advanced level [professional degree]), Umeå universitet, Umeå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-85475>
- Hanken, K., Opdal, K., Rishaug, H., Solbu, E., & Olseng, I. (1986). *Tiltak for barn og unge med spesielle forutsetninger for musikkutøvelse*. Retrieved from Trondheim: https://www.kulturskoleradet.no/extension/media/3507/orig/attachment/1986_Tiltak_for_barn_og_unge_med_spes_foruts.PDF
- Hansen Fimiani, M. (2011). *Rytmik vid högre dansutbildningar - En studie baserad på fyra personers erfarenheter av rytmik-och musikundervisning vid högre dansutbildningar*. (Master), Lunds universitet, Lund.
- Hansen, H. S. (2017). "Orkester fra dag en!" *En studie av strykeropplæringskonseptet Junior Strings*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo. Retrieved from <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2432355>
- Haslev, C. L., & Jacobsen, M. (2016). *Grænseoverskridende dans – Et casestudie af et danseforløb i 9. klasse på Lemtorpskolen i Lemvig*. (Master, Kandidatspeciale), Syddansk Universitet. Retrieved from <https://docplayer.dk/27222411-Grænseoverskridende-dans-et-casestudie-af-et-danseforloeb-i-9-klasse-paa-lemtorpskolen-i-lemvig.html>
- Hasu, J. (2017). "Kun siihen pystyy kuitenkin, ei oo mitään järkee olla tekemättä": oppimisen vaikeudet pianonsoiton opiskelussa-oppilaiden kokemuksia ja opetuksen keinoja ["Since it can be done, there's no reason not to do it." Learning difficulties in studying the piano – students' experiences and teaching methods]. (Phd), University of Jyväskylä, Jyväskylä Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7187-8>

- Hasu, J. (2018). Oppimisen vaikeudet pianonsoiton opiskelussa; oppilaiden kokemuksia ja opetuksen keinoja [Learning to learn on the piano; Pupils' experience and means of teaching]. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 89-105.
- Haugsevje, Å. D., Hylland, O. M., & Stavrum, H. (2016). Kultur for å delta - Når kulturpolitiske idealer skal realiseres i praktisk kulturarbeid. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*(01), 78-97.
- Hauska, I. (2017). *Konstnär i skolans miljö : och mellanrummet vid det offentliga uppdraget*. (Master, Independent thesis Advanced level [degree of Master (Two Years)]), Konstfack - University College of Arts, Crafts and Design, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:konstfack:diva-5939>
- Haveri, M. (Ed.) (2016). *Hyviä kysymyksiä – eettinen erityisistäidetoiminta [Bra frågor - etiskt specialkonstutövande]*. Kettuki ry: Hämeenlinna.
- Hebert, D. G., & Heimonen, M. (2013). Public policy and music education in Norway and Finland. *Arts Education Policy Review*, 114(3), 135-148.
- Hedemyr, M. (2014). *Utsagoposition och språk – en uppgörelse med unkna ideologiers våld*. (Master), University of Gothenburg, Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/36491>
- Heikkinen, H. (2002). *Draaman maailmat oppimisindeina draamakasvatuksen vakava leikillisuus [Drama worlds as learning areas—the serious playfulness of drama education]*. (Phd), University of Jyväskylä, Jyväskylä.
- Heimonen, M. (2003). Music education and law: Regulation as an instrument. *Philosophy of Music Education Review*, 11(2), 170-184.
- Heimonen, M. (2004a). The development of Finnish music schools: A legal perspective. *Nordisk Musik pedagogisk Forskning Årbok*, 7, 117-131.
- Heimonen, M. (2004b). Music and arts schools—Extra-curricular music education in Sweden. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 3(4), 1-35.
- Heimonen, M. (2006). Justifying the right to music education. *Philosophy of Music Education Review*, 14(2), 119-141.
- Heimonen, M. (2013a). Creating a Music School Network: A Finnish Perspective. Retrieved from <http://www.maydaygroup.org/2013/09/creating-a-music-school-network-a-finnish-perspective/>
- Heimonen, M. (2013b). *Music education and law: Regulation as an instrument*. (Phd), Sibelius Academy, Helsinki. Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235008/isbn9529658974.pdf?sequence=1>
- Heimonen, M. (2014). 'Bildung' and Music Education: A Finnish Perspective. *Philosophy of Music Education Review*, 22, 188-208. doi: <https://www.jstor.org/stable/10.2979/philmusicducrevi.22.2.188>

- Heino, T., & Maija-Liisa, O. (2006). *Opetustuntikohtaisen valtiosuuden piiriin kuuluvan taiteen perusopetuksen oppilaitosverkon tilanne lukuvuonna 2004–2005. [Utredning av situationen 2004–2005 bland läroanstalter inom den grundläggande konstundervisningen som får statsandelar enligt antalet undervisningstimmar]*. Helsinki, Utbildningsstyrelsen. http://www.oph.fi/download/47229_taitteen_perusopetus_selvitys_2006.pdf
- Heino, T., & Ojala, M.-L. (1999). *Musiikkioppilaitosten perusopetuksen arviointi 1998 [Bedömning av grundutbildningen i musikskolor 1998]*. Helsinki: Utbildningsstyrelsen.
- Helén, E. (2016). *SATA-saavutettava lastenkulttuuri ja taiteen perusopetus-hanke Esiselvityksen raportti [SATA - projektet: tillgänglig barnkultur och grundläggande konstundervisning. Förhandsrapport]*. Retrieved from https://www.tampere.fi/tiedostot/k/8vilO-qOfT/Sata-hankkeen_esiselvitysrapportti_2016.pdf
- Hellström, L. (2011). *Frivillig musikundervisning : En jämförande lärostudie av kulturskola och studieförbund*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Linnéuniversitetet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-18781>
- Helmersen, E. (2010). *Do re mi fa ås heim ti do : Musikkhus på heimdal*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Hem, A. H. (2002). *Klaverlærerrollen : En teoretisk belysning av grunnlaget for å utforme dagens klaverlærrolle i den kommunale musikskolen*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Herjuaune, L. W. (2016). *Blir praktiske disipliner som hørelære, gehør og primavista integrert i sangopplæringen?* (Master), NTNU, Trondheim. Retrieved from <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2416986>
- Hernes, S. H. (2012). *"Fra enstrengsbass til nettverksbygging" : en kvalitativ undersøkelse om musikkterapiens rolle i kulturskolen*. (Master), Universitetet i Bergen, Bergen.
- Hestetun, E. H. (2015). *Syng! : Om sangundervisning i kulturskolen*. (Master), Høgskolen i Nesna, Nesna.
- Hillerhag, M. (2009). *"Va' fan - det är ju bara ett bildspel!" : om digitalt berättande och lärande*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Konstfack, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:konstfack:diva-579>
- Hillgren Ryrholm, C. (2013). *Bakom musikscenen : En studie av högstadieelevers förhållningssätt till musikämnet i grundskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Uppsala universitet, Uppsala Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-217904>
- Hirvonen, A. (2003). *Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi: solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina [How young piano students become professional musicians. Students of soloist music education as constructors of their identities]*. (Phd), University of Oulu, Oulu. Retrieved from <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514269365.pdf>
- Hjelmbrekke, S., & Berge, O. K. (2010). *Når hornet er lagt på hylla : fråfall av tenåringer frå musikkorps*. Rapport nr 275. Bø, Telemarkforskning (275). Retrieved from: <https://www.telemarkforskning.no/publikasjoner/filer/fil.asp?fil=1873>
- Hjørne, E., & Aalsvoort, G. v. d. (2012). Learning, Social Interaction and Diversity – Future Challenges. In E. Hjørne, G. v. d. Aalsvoort, & G. d. Abreu (Eds.), *Learning, Social Interaction and Diversity – Exploring Identities in School Practices*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Hofvander Trulsson, Y. (2004). *Kulturskolan i integrationens kraftfält*. (Master), Malmö: Lund University, Malmö Academy of Music. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/1315254>
- Hofvander Trulsson, Y. (2010a). Musical upbringing in the eyes of immigrant parents. *The Finnish Journal of Music Education (FJME)*, 13(1).
- Hofvander Trulsson, Y. (2010b). *Musikaliskt lärande som social rekonstruktion. Musikens och ursprungets betydelse för föräldrar med utländsk bakgrund*. (Phd), Lunds universitet, Malmö.
- Hofvander Trulsson, Y. (2013). Chasing children's fortunes. Cases of parents' strategies in Sweden, the UK and Korea. In P. Dyndahl (Ed.), *Intersection and Interplay Contributions to the cultural study of music in performance, education, and society*. Publications from the Malmö Academy of Music: Perspectives in music and music education No 9. Malmö academy of music. Retrieved from https://www.mhm.lu.se/sites/mhm.lu.se/files/perspectives9_intersectionandinterplay.pdf
- Hofvander Trulsson, Y. (2014). Barnet som investering för medelklasskultivering, generationell mobilitet och social framgång. In A. Persson & R. Johansson (Eds.), *Vetenskapliga perspektiv på lärande, undervisning och utbildning i olika institutionella sammanhang*. Lund: Media-Tryck, Lunds universitet.
- Hofvander Trulsson, Y. (2015). Musikens betydelse för integration. In Y. Hofvander Trulsson & A. Houmann (Eds.), *Musik och lärande i barnets värld*. Lund: Studentlitteratur.
- Holgersen, S.-E. (2010). Musikskolerne, Status og Perspektiv. In F. V. Nielsen (Ed.), *Musikfaget I Undervisning Og Uddannelse*: Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, Aarhus Universitet.
- Holgersen, S.-E., & Holst, F. (2013). Knowledge and professionalism in music teacher education. In E. Georgii-Hemming, P. Burnard, & S.-E. Holgersen (Eds.), *Professional knowledge in music teacher education* (pp. 51-71). Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Holgersen, T. (2017). *Oppspill- Kvalitetsoppfatninger i forbindelse med innføringen av et nivåinndelingssystem i en norsk kulturskole*. (Master), Høgskulen på Vestlandet,
- Holm, J. (2016). *Att uppmuntra till fortsatta musikstudier : En studie om kulturskollärares förståelse för och erfarenheter av att uppmuntra elever att fortsätta med musik*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-53347>
- Holm Nielsen, S. (2015). *Musikalsk fællesskab: En undersøgelse af musikalske aktiviteter som en særlig samværs- og kommunikationsform, der skaber fællesskab hos børn i indskolingen*. (Master), Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse, København.
- Holmberg, K. (2008). Grund, oppbyggnad och verktyg – diskurspsykologi som analysredskap i musikpedagogisk forskning. *Nordisk musikkpedagogisk forskning: Årbok*, 10, 113-134. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-72712>
- Holmberg, K. (2009). *What can Discourse Psychology say About Teachers' Music talk and Their Teaching Strategies?* Paper presented at the 7th Triennial Conference of European Society for the Cognitive Sciences of Music (ESCOM 2009), Jyväskylä, Finland. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/20877>
- Holmberg, K. (2010). *Musik-och kulturskolan i senmoderniteten reservat eller marknad?* (Phd), Malmö: Lund University, Malmö Academy of Music. Retrieved from <http://hh.diva-portal.org/smash/get/diva2:613971/FULLTEXT01.pdf>
- Holmberg, K. (2014). Den diffusa positionen – Analys och diskussion av perspektiv på musikens och konstens ontologi. *Nordisk musikkpedagogisk forskning: Årbok*, 15(8), 297-315. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hh:diva-24810>
- Holmgren, P. (2014). *Från mörkret stiga vi mot ljuset : den tidiga svenska arbetarrörelsens strategiska musikanvändning*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1683>
- Holst, F. (2008). *Ekstern evaluering af projektet: Musik til Alle – et samarbejdsprojekt mellem folkeskole og musikskole i Horsens Kommune*. Musikkpædagogiske Studier - DPU. Bind 1. Institut for Didaktik, DPU. http://www.finnholst.dk/resources/Rapporter/Musik_til_alle.pdf
- Holst, F. (2009). Musiklærerkompetencer i et relationsfelt mellem pædagogik og fag. *Nordisk Musikkpedagogisk Forskning*, 11, 237-254. Retrieved from https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/id/157194/nmpf_aarbok_13_
- Holst, F. (2011a). *Læringsrum-et udviklingsprojekt i musikskolen: projektrapport*. Faglig Enhed Musikkpædagogik, Forskningsprogrammet i Fagdaktik, Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Retrieved from: http://pure.au.dk/portal/files/52515073/MS_L_ringsrum.pdf
- Holst, F. (2011b). Musiklærerkompetence mellem teori og praksis. *Nordisk musikkpedagogisk forskning; Årbok 12*. Retrieved from <http://hdl.handle.net/11250/172241>.
- Holst, F. (2011c). *Rapport om indsatsen for talentudvikling i forbindelse med de af Statens Kunstråds Musikudvalg uddelte talentpuljer*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/43974339/Talentpuljerapport_finn_holst.pdf
- Holst, F. (2012a). *Musikkpædagogisk indsats, Blæksprutten-Det Kulturelle Børnehus i samarbejde med Den Kreative Skole Silkeborg. Evaluering- og udviklingsrapport*. Silkeborg: Blæksprutten. Retrieved from: http://www.finnholst.dk/resources/Rapporter/BlækspruttenDKB_Musikrapport.pdf
- Holst, F. (2012b). Musiklærerkompetencer mellem uddannelse til og udøvelse af musikundervisning. *Nordisk Musikkpedagogisk Forskning, Årbok 13*, 77-92. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/52514350/Arbog_13_Holst.pdf.
- Holst, F. (2012c). *Ny struktur - et udviklingsprojekt på Skanderborg Kulturskole*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/52515391/Ny_struktur_Skanderborg_P.pdf
- Holst, F. (2013a). *Kortlægning af samarbejde musikskole - grundskole*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/52515999/RAPPORT_Kortl_gning_MS_GS.pdf
- Holst, F. (2013b). *Professionel musikkpædagogisk praksis. Professionsviden og lærerkompetence med særligt henblik på musikundervisning i grundskole og musikskole samt læreruddannelse hertil*. (Phd), Aarhus Universitet, Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/56618616/Afhandling_Finn_Holst_digital.pdf
- Holst, F. (2013c). *Undervisningsformer i Musikskolen*. Retrieved from Helsing: https://pure.au.dk/ws/files/56620035/Rapport_Nye_undervisningsformer_Gribskov.pdf

- Holst, F. (2014). *Fastholdelse i musikskolen - en brugerundersøgelse ved nordsjællandske musikskoler*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/84487346/Fastholdelse_i_Musikskolen_Brugerunders_gelse.pdf
- Holst, F. (2016). Samarbejde i Åben Skole-musikalske fællesskaber i det tredje rum. *Unge Pædagoger*(3), 66-75. Retrieved from http://videncenterforsang.dk/wp-content/uploads/2017/11/UP-A%CC%8AAbenSkole_Finn-Holst_UPnr3.2016-002.pdf.
- Holst, F. (2017a). *Kortlægning af forskning i effekten af børns og unges møde med kunsten*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/127799553/Kortl_gning_af_forskning_i_effekten_af_b_rns_m_de_med_kunst_2017_rettet.docx
- Holst, F. (2017b). *Mere Musik til byens Børn, Midtvejsrapport*. Retrieved from https://pure.au.dk/ws/files/127799714/MMtBB_Midtvejsrapport_FH2017.pdf
- Holst, F. (2017c). Udvikling af læringsarenaer og undervisningsformer i det tredje felt. *Unge Pædagoger*, 4(2017), 57-65.
- Holst, F. (2018a). *Mere Musik til Byens Børn. Rapport (Slutrapport)*. Børne- og Ungdomsforvaltningen, Københavns kommune.
- Holst, F. (2018b). *Musik og Værdi - Et udviklingsprojekt mellem Egedal Musikskole, Distriktsskole Ølstykke og Distriktsskole Ganløse*. Retrieved from https://www.egedalmusik.dk/media/1067/egedal_rapport_finn-holst_1018.pdf
- Holst, F. (2018c). Udvikling af musikalske læringsmiljøer og undervisningsformer. In S. Adrian, M. Bichel, & S. E. Holgersen (Eds.), *Gode musikalske læringsmiljøer: Konferencerapport*.: Københavns Professionshøjskole.
- Holst, F., Chemi, T., Holm, S., Søndergaard, S. F., & Johansen, S. M. (2016). *El Sistema Inspirerede Projekter - En Pilotundersøgelse*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Tatiana_Chemi/publication/303736618_EL_Sistema_Inspirerede_Projekter_en_pilotundersogelse/links/574ff0da08aef199238f00eb.pdf
- Holter, O. A. (2018). *Bruk av norske eventyrskikkelser i moderne klaverundervisning illustrert med noteheftet "Tusser og troll i dur og moll" for unge pianister*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Honkanen, H. (2011). *Unelmien Sanis. Lapsilähtöisen sanataiteen perusopetuksen mahdollisuksista [Drömmarnas "Sanis". Möjligheter inom den grundläggande ordkonstundervisning ur barnens perspektiv]*. (Master, Pro gradu), University of Jyväskylä, Jyväskylä. Retrieved from <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/26642>
- Huhtanen, K. (2004). *Pianistista soitonopettajaksi. Tarinat naisten kokemusten merkityksellistäjänä [A pianist becoming a piano teacher. Narratives giving*

meaning to the experiences of women]. (Phd, Doctoral dissertation), Sibelius Academy, Helsinki. Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/234929>

- Huhtanen, K. (2008). Rakentamassa tietoisista soitonopettajuuksi [Building a conscious identity as an instrumental teacher]. *Musiikkikasvatus*, 11(1-2), 37-48. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156571/FJMEvol11nro1%2b2_sivut.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Huhtinen-Hildén, L. (2012). *Kohti sensitiivistä musiikin opettamista: ammattitaidon ja opettajuuden rakentamisen polkuja [Towards sensitive music teaching. Pathways to becoming a professional music educator]*. (Phd), University of Jyväskylä Jyväskylä (180)
- Humblebäck, J. (2018). *Erfarenhet, utbildning och kompetensutveckling : En studie om förutsättningar för musklärares arbete med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning i kulturskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-64550>
- Hübinette, M., & Jönsson, Y. (2015). *Träblåsupervisning som lyfter i motvind : En intervjustudie om framgångsrik träblåsverksamhet i musik- och kulturskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-42753>
- Hylland, O. M., & Haugseve, Å. D. (2016). *Kultur for å delta. Kulturbruk og kulturarbeid blant barn og unge i Drammen. TF-rapport nr. 383*. Retrieved from Bø: <https://www.telemarkforskning.no/publikasjoner/filer/2968.pdf>
- Hylland, O. M., & Mangset, P. (2011). *Teater som fag, kall og yrke. En utredning om teaterfaglige utdanningstilbud og kompetansebehov*. Telemarkforskning. TF-rapport nr. 291. Retrieved from Bø i Telemark: <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2439487/1954.pdf?sequence=2>
- Hyry, E. K. (2008). Soitonopettajan praktinen tieto [The practical knowledge of a music teacher]. *Musiikkikasvatus-The Finnish journal of music education*, 11(1-2), 49-59. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156571/FJMEvol11nro1%2b2_sivut.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Hyry-Beihammer, E. K., Joukamo-Ampuja, E., Juntunen, M.-L., Kymäläinen, H., & Leppänen, T. (2013). Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä [Hur instrumentläraren hjälper eleven att utveckla ett helhetligt musikerskap]. In M.-L. t. Juntunen, H. M. t. Nikkanen, & H. t. Westerlund (Eds.), *Musiikkik-*

asvattaja : kohti reflektiivistä käytäntöä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- Høyrup, J. N. (2016). *Musisk samarbejde og institutionel sammensmeltning: folkeskolen og musikskolen i det obligatoriske samarbejde*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Haagensen, T. B., & Gundersen, J. (2011). *Kunnskaping i Norsk kulturskoleråd : hvordan praktiseres kunnskaping i form av kunnskapsledelse, kunnskapsdeling og erfaringsoverføring i Norsk kulturskoleråd?* (Master), Høgskolen i Sør-Trøndelag Avdeling Trondheim økonomiske høgskole, Trondheim.
- Håkonsen, L., & Løyland, K. (2012). *Kulturutgifter i kommunene*. Retrieved from Bø i Telemark: <http://www.tmforsk.no/publikasjoner/filer/2273.pdf>
- Ilomäki, L. (1997). *Konstruktivistisen oppimiskäsityksen tuomia näkökulmia musiikin kuuntelun opettamiin musiikkiopistoissa [Den konstruktivistiska inlärningsuppfattningens bidrag till musiklyssnandets didaktik inom musikinstitut]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.110344>
- Ilomäki, L. (2012). Musiikin perusteiden opetus keskustelun alla: Muuttuuko musiikin hahmotus [The subject of 'musicianship' under discussion: Is musical perception changing?]. *Sibelius-Akatemian julkaisussa Trio*, 1, 7-17. Retrieved from http://issuu.com/sibelius-akatemia/docs/trio_1_2012_fin_web
- Isaksen, B. (2000). *Samtidsmusikk i musikkskolens klaverundervisning*. (Master), Høgskolen i Tromsø / Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Jalkanen, T. (2018). *Tyttötrilogiasta kokemusten kirjoja avaavaan taidepedagogiikkaan [From Girl Trilogy towards the spectrum of experiences in art pedagogy]*. (Phd, Doctoral thesis), Helsinki. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/270778/Acta_Scenica_54.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jeppsson, C. (2018). Kulturskolelärares legitimitetsarbete i mötet med ett politiskt ideal om socialt inkluderande musikundervisning. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 38-53.
- Jeppsson, C., & Lindgren, M. (2018). Exploring equal opportunities: Children's experiences of the Swedish Community School of Music and Arts. *Research Studies in Music Education*, 40(2), 191-210. doi: <https://doi.org/10.1177/1321103X18773153>
- Johannesen, H. (2011). *Musikkfaget i den færøyske folkeskole : i perioden 1962-2011*. (Master), Universitetet i Oslo.
- Johannesen, T. (2003). *Instrumentalundervisningens innhold : en analyse av instrumentalundervisningens innhold for nybegynnere mellom 7 og 11 år i kommunale musikk- og kulturskoler*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.

- Johansen, G. (2018). *Musikktalent i grunnskolen - En forskningsbasert evalueringstudie av Musikk på Majorstuen. Sluttrapport*. Retrieved from Oslo: https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2490071/Geir_Johansen_Musikk_talent_i_grunnskolen.pdf?sequence=6
- Johansen, S. M. (2016). *Symfoni og samfund: El Sistema som redskab til øget social inklusion og integration?: En komparativ undersøgelse af, hvordan tre danske El Sistema-inspirerede projekter kan bidrage til øget social inklusion og integration i det danske samfund*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Johansson, K. E. (2017). *Dansens möjligheter : Undervisning för elever med icke-normativa förutsättningar: Aktionsforskning på Kulturskolans Resurscenter*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years))), Stockholms konstnärliga högskola, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uniarts:diva-306>
- Johnsen, C. B., & Ravn, S. (2017). *Ta'fat om dansen - Rapport 1: Evaluering af 'Dans med din nabo' og 'Unge på vej' som social og æstetisk aktivitet*. Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet. Retrieved from http://www.tafatom-dansen.dk/wp-content/uploads/2015/01/Rapport-1-final_pdf-kompri.pdf
- Johnsen, G. (1995). *Evaluering med hovedperspektiv på didaktiske faktorer : et verktøy for fornyelse av musikk-skolen*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Jonsson Widén, A. (2016). *Bildundervisning i möte med samtidskonst : bildlärares professionella utveckling i olika skolformer*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), Umeå universitet, Umeå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-125439>
- Jordhus-Lier, A. (2018). *Institutionalising versatility, accommodating specialists. A discourse analysis of music teachers' professional identities within the Norwegian municipal school of music and arts*. (Phd), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Jordman, M. (1996). *Musiikkiopiston yleisten oppiaineiden opetuksen tavoitteet [Målen för de allmänna ämnens pedagogik vid musikinstitut.]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki.
- Josefsson, S. (2018). *Att inspirera till ett livslångt musikintresse : En kvalitativ intervjustudie kring hur instrumentallärare i kulturskolan uppfattar begreppet förväntningar*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Karlstads universitet, Karlstad. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-68310>

- Júliusdóttir, R. K. (2003). *The role of art and art making in adolescents' everyday life: a case study*. (Master), University of Akureyri, Retrieved from https://skemman.is/bitstream/1946/1249/1/R%C3%B3sa%20Krist%C3%ADn%20J%C3%BAl%C3%A-Dusd%C3%B3ttir_heild.pdf
- Junttu, K. (2010). *Vauhdin hurmaa ja liikkeen hiljaisuutta koskettimilla [Fartens förtjusning och rörelsens tystnad]*. Retrieved from http://www.junttu.net/_/raportti_files/Vauhdin_hurmaa_ja%20liikkeen_hiljaisuutta_koskettimilla.pdf
- Juntunen, M.-L. (2018). Promoting accessibility and equality in Finnish Basic Education in the Arts. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 78-88.
- Juntunen, M.-L., & Karlsen, S. (2018). Editorial. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 4-7.
- Juvonen, A., Lehtonen, K., & Ruismäki, H. (2012). Musiikki vahvistaa uskoa omaan menestymiseen myös muissa aineissa [Musiken förstärker tilltron till den egna framgången också i andra ämnen]. *Musiikkikasvatus/The Finnish Journal of Music Education (FJME)*, 1(2012), 9-25. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156607/FJME_VOL15nro1.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Juvonen, A., Partanen, P., & Ruismäki, H. (2009). Finnish music education – structures and lines. In H. Ruismäki & I. Ruokonen (Musiken förstärker tilltron till den egna framgången också i andra ämnen), *Arts contact points between cultures. Research report 312* (pp. 15–26). Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Jämsä, S. (1984). *Pianonsoitonopiskelu musiikkiopistossa sekä siihen vaikuttavat tekijät [Pianostudier vid musikinstitut och faktorer som påverkar studierna]*. (Master), Helsinki Taideyliopisto, Helsinki.
- Järvinen, H., & Rouhiainen, L. (2014). Tanssiva tutkimus: Tanssintutkimuksen menetelmiä ja lähestymistapoja [Dansande forskning: metoder för och attityder inom dansforskning]. doi:<http://hdl.handle.net/10138/136339>
- Jørgensen, H. (2004). Mapping Music Education Research in Scandinavia. *Psychology of Music*, 32(3), 291-309. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0305735604043258>.
- Kaikkonen, M., & Kivijärvi, S. (2013). Interaction creates learning: engaging learners with special educational needs through Orff-Schulwerk. *Approaches: Music Therapy & Special Music Education*, 5(2), 132-137.
- Kallio, A. A., & Heimonen, M. (2018). A toothless tiger? Capabilities for indigenous self-determination in and through Finland's extracurricular music education system. *Music Education Research*, 21(2), 150-160. doi: <https://doi.org/10.1080/14613808.2018.1545014>
- Kallio, A. A., & Lämsman, H. (2018). Sámi Re-Imaginations of Equality in/through Extracurricular Arts Education in Finland. *International Journal of Education & the Arts*, 19(7).
- Kalsnes, S. (1984). *Hvorfor slutter elevene i musikkolen? : en beskrivelse av ulike forhold i og utenfor musikkolen*. (Master), Norges Musikkhøgskole, Oslo.
- Kalsnes, S. (2012a). Musikklererstudenters profesjonsutvikling i OASE. Et samarbeidsprosjekt mellom grunnskole og kulturskole om lokal forankring av Den kulturelle skolesekken. In *Educating music teachers in the new millennium*. Oslo: NMH.
- Kalsnes, S. (2012b). *OASE : om kulturskoleutvikling og lokal forankring av Den kulturelle skolesekken : rapport fra et samarbeidsprosjekt mellom grunnskole, kulturskole og musikklererutdanning* (Vol. 2012:6). Oslo: Norges musikkhøgskole.
- Kalsnes, S. (2014a). Kulturskolen som ressurscenter – konsekvenser for kulturskole-læreren? . In E. Angelo & S. Kalsnes (Eds.), *Kunstner eller lærer? : profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning* (pp. 109–124). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Kalsnes, S. (2014b). Kunstnerlærerens yrkesfelt. In E. Angelo & S. Kalsnes (Eds.), *Kunstner eller lærer? : profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning* (pp. 26-41). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Kamensky, H. (2018). The Flora project: Multi-professional cross-sector collaboration in the Finnish music school system. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 114-115.
- Kamsvåg, G. A. (1997). *Musikkpedagogens faglige utvikling i den kommunale musikkole : en intervjuundersøkelse om hvordan musikkolelærere utvikler seg faglig og hvilke betingelser innen musikkolen som regulerer denne utviklingen*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Karlsen, S. (2017). Policy, access, and multicultural (music) education. In P. Schmidt & R. Colwell (Eds.), *Policy and the political life of music education* (pp. 221-230). New York: Oxford University Press.
- Karlsen, S., Westerlund, H., Partti, H., & Solbu, E. (2013). Community music in the Nordic countries: Politics, research, programs, and educational significance. *Community Music Today*, Littlefield Publishers Inc, New York, 41-60.
- Karlsson, H. (2010). *Musikterapeutisk arbete i reservat: en intervjustudie om formandet av musikterapeuters yrkesroller*. (Master), Kungliga musikhögskolan, Stockholm. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:393130/FULLTEXT01.pdf>
- Karlsson, M. (2002). *Musikelever på gymnasiets estetiska program. En studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation*. (Phd), Lund University, Lund. Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/search/publication/20490>
- Karlsson, S. (2011). *Samverkan musikskola – kulturskola : Om musikkolärens tankar om en utredningsprocess*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years))), Örebro University, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-20321>
- Karlström, Y., & Engdahl Nilsson, L. (2013). *Fri konkurrens och musikskolecheck : Vad händer med den kommunala musikskolan när den konkurrensutsätts och finansieras via musikskolecheck?* (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Royal College of Music in Stockholm, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1521>
- Karppinen, S. (2005). *Mitä taide tekee käsityöstä? Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi [What does art make from crafts? Conceptual Analysis of Basic Crafts Education]*. (Phd, Doctoral dissertation), University of Helsinki, Helsinki.
- Karppinen, S. (2008). Craft-Art as a Basis for Human Activity. *International Journal of Art & Design Education*, 27(1), 83-90. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1476-8070.2008.00560.x>.
- Karppinen, S. (2013). Primary student teachers' perceptions of their prior experiences with craft-making in light of Hannah Arendt's human condition. *Techne Series: Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 20(2). Retrieved from <https://doaj.org/article/9b039aa7a47c41b082d84328018ffc84>.
- Karppinen, S., Kouhia, A., & Syrjäläinen, E. (2014). *Kättä pidempää : Otteita käsityön tutkimuksesta ja käsitteellistämisestä [“Kättä pidempää”: Utdrag ur forskning och begreppsbildning inom hantverk]* (9521097027). Retrieved from Helsinki <http://hdl.handle.net/10138/43167>
- Karppinen, S., Ruokonen, I., Kauppinen, Eija. (2018). Musiikin taiteen perusopetuksen uudet opetusuunnitelmat. [De nya läroplansgrunderna för den grundläggande konstundervisningen i musik.] *Finnish Journal of Music Education* 2(21), 126-134. Helsinki: Finn Lectura.
- Kauppinen, E. (2018). Musiikin taiteen perusopetuksen uudet opetusuunnitelmat. [De nya läroplansgrunderna för den grundläggande konstundervisningen i musik.] *Finnish Journal of Music Education* 2(21), 126-134.
- Kekäläinen, K., & Kakko, S.-C. (Eds.). (2013). *Opas sirkuksen hyvinvointivaikutusten tutkimukseen. Vaikuttava sirkus -hanke [Projektet “Engagerande cirkus”. Handbok om forskningen kring cirkusens välfärdskapande element.]*: Vaikuttava sirkus -hanke.
- Kempainen, E. (2016). *Aikaa vastata: kommunikaation tuki kuvataiteen perusopetuksessa [Space to answer. Communication interventions in the basic education of the Visual Arts]*. (Master, Pro gradu), University of Lapland, Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/44346756.pdf>
- Kiiski, A. (2018). *Musiikkikasvatusta aikuisille: aikuisten kokemuksia paluusta ohjatun klassisen musiikin soittoharrastuksen pariin [Musikfostran för vuxna. Vuxnas erfarenheter av att återuppliva sin klassiskt inriktade musikhobby under ledning av en lärare.]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/278896/Anna_Kiiski_gradu_27.2.2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kines, Ø. B. (2012). *Kulturskolen i internettalderen : streamingmedier som pedagogisk verktøy i instrumentundervisning*. (Master), Norges Teknisk - Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.
- Király, S. (2016). *Computer-aided Ear-training: A Contemporary Approach to Kodály's Music Educational Philosophy*. (Phd), Helsingin yliopisto, Helsinki. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-963-239-072-7>
- Kiuttu, O. (2008). Rytmi- ja vapaa säestys taiteen perusopetuksessa 2007 [Rhythmic music and free accompaniment in basic education in 2007]. *Musiikkikasvatus/The Finnish journal of music education*, 11(1-2), 119-121.
- Kivijärvi, S., & Kaikkonen, M. (2015). The Role of “Special Music Centre Resonaari” in Advancing Inclusive Music Education in Finland. In N. E. Stavrou & M. Stakelum (Eds.), *European Perspectives on Music Education: Volume 4. Every learner counts: Democracy and inclusion in music education* (pp. 229-240): Helbling.
- Kjøk, O. (2008). Kjønnfordeling i norske musikk- og kulturskoler. In A. Kvalbeid & A. Lorentzen (Eds.), *Musikk og kjønn – i utakt?* (pp. 137-141). Bergen: Fagbokforlaget og Norsk kulturråd.
- Kleppe, B. (2013). *Kultur møter kulturmøter. Kulturskolebruk blant innvandrere*. Telemarkforskning. TF-rapport nr. 310. Retrieved from Bø i Telemark: <http://hdl.handle.net/11250/2439527>
- Knudsen, J. S. (1995). *Opplev musikken : Fredrikstad kommunale musikkole møter Zimbabwe*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Knudsen, Å. R. (2012). *Lykken er en enstrengsbass. En livskvalitetsstudie blant utviklingshemmede*. (Master), The University of Bergen, Bergen.
- Kolehmainen, T. (2014). *Musiikin perusteiden ja musiikkioppilaitosten kehityssuuntia 2000-luvun ensineljänneksellä [Utvecklingslinjer för musikens grunder och musikinstitutet under 2000-talets första fjärdedel]*. (Master, Pro gradu), Jyväskylän yliopisto, Retrieved from <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/43654>
- Kompetencecenter for børn, u. o. b. (2015a). *Billedskoler i Danmark. Kortlægning og spørgeskemaundersøgelse* Retrieved from Aarhus: <http://www.bornkunstogbilleder.dk/wordpress/wp-content/uploads/Kortl%C3%A6gning-af-billedskoler-web.pdf>

- Kompetencecenter for børn, u. o. b. (2015b). *Talentundervisning i Danmark. Kortlægning og undersøgelse af talentområdet inden for billedkunst i Danmark*. Retrieved from Aarhus: <http://www.bornkunstogbilleder.dk/wordpress/wp-content/uploads/kortl%C3%A6gning-af-talentskoler-web.pdf>
- Koramo, M. (2007). *Taiteen perusopetus 2008. Selvitys taiteen perusopetuksen järjestämisestä 2007–2008 [Basic Arts Education 2008. A Report on the Organisation of Basic Arts Education 2007–2008]*. Retrieved from Helsinki: https://www.oph.fi/download/46516_tauteen_perusopetus_2008.pdf
- Koren, K. S. (1979). *Gruppeundervisning på piano : utbredelse ved våre musikkskoler og beskrivelse og vurdering av ulike metodeverk : hovedfagsoppgave ved fordypningsstudium i klaver. Østlandets musikkonservatorium, Oslo*.
- Korpela, P., Kuoppamäki, A., Laes, T., Miettinen, L., Muhonen, S., Muukkonen, M., . . . Rikandi, I. (2010). Music education in Finland. In I. Rikandi (Ed.), *Mapping the Common Ground: Philosophical Perspectives on Finnish Music Education*. Helsinki: BKT Finland OJ.
- Koskinen, T., Mustonen, P., & Sariola, R. (Eds.). (2010). *Taidekasvatuksen Helsinki. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikasvatus [Konstfostran i Helsingfors. Barns och ungas konst- och kulturföstran]*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kosonen, E. (2001). *Mitä mieltä on pianonsoitossa?: 13-15 vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan [What is the point in playing the piano? Experiences of 13–15-year old piano players]*. (Phd), Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä. Retrieved from <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13473/9513911705.pdf?sequence=1> [79]
- Kromann, E. G. (2017). *Professionel Kapital & Refleksive Læringsrum - et kulturspecifikt interventionsprojekt på en dansk musikskole*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Kuha, J. (2017). *Suomen musiikkioppilaitoshistoriaa : Toiminta ulkomaisten esikuvien pohjalta vuoteen 1969 [The history of educational institutes of music in Finland during the years 1882–1969]*. (Phd, Doctoral dissertation), University of Helsinki, Helsinki. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3198-0>
- Kulturdepartementet. (2009). *Regeringens proposition 2009/10:3 Tid för kultur*. Stockholm. Retrieved from <https://www.regeringen.se/49bb92/contentassets/5afd813ffae94dae91e9db0f8725c3b6/tid-for-kultur-prop.-2009103>
- Kulturskoleutvalget. (2010). *Kulturskoleløftet - Kulturskole for alle*. Oslo: Kunnskapsdepartementet Retrieved from https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rapporter/kulturskoleloftet_ok.pdf
- Kuoppamäki, A. (2015). *Gender Lessons. Girls and boys negotiating learning community in Basics of Music*. (Phd, Doctoral Dissertation), University of the Arts Helsinki, Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/234891>
- Kuosmanen, E. (2017). *Musiikkiopistostako valintatalo? Taiteen perusopetuksen 2017 opetussuunnitelmauudistuksen sisällönanalyysia [Blir musikinstituten supermarketar? Analys av innehållet i de nya läroplansgrunderna för den grundläggande konstundervisningen 2017]*. (Master, Pro gradu), Tampereen yliopisto, Retrieved from <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/102670/1515145871.pdf?sequence=1>
- Kurkela, K. (1995). *Tulos musiikkioppilaitoksessa [Resultat i musikinstitut]*. Jean S Tiedeliite 1, 25-39. Helsinki: Sibelius-Akatemia.
- Kurkela, K. (1997). Musiikillisen edistymisen arviointiperusteista. [Utvärderingskriterier för framsteg inom musik.] Teoksessa R. Jakku-Sihvonen (toim.). In R. Jakku-Sihvonen (Ed.), *Onnistuuko oppiminen–oppimistuloksien ja opetuksen laadun arviointiperusteita peruskoulussa ja lukiossa* (pp. 286–288). Helsinki: Opetushallitus.
- Kurkela, K., & Tawaststjerna, E. T. (1999). Analyysi kuuden musiikkiopiston toiminnasta ja ajatuksia musiikin perusopetuksen järjestämisestä [En analys av sex musikinstituts verksamhet och idéer kring organiseringen av den grundläggande musikutbildningen]. In T. Heino & M.-L. Ojala (Eds.), *Musiikkioppilaitosten perusopetuksen arviointi 1998* (pp. 89–150). Helsinki: Yliopistopaino.
- Kuuse, A.-K. (2018). "We will fight Goliath": Negotiation of space for musical agency in children's music education. *Research Studies in Music Education*, 40(2), 140-156. doi: <https://doi.org/10.1177/1321103X18771796>
- Kuuse, A.-K., Lindgren, M., & Skåreus, E. (2016). "The feelings have come home to me." : Examining advertising films on the Swedish website of El Sistema. *Action, Criticism, and Theory for Music Education*, 15(1), 188-215. Retrieved from http://act.maydaygroup.org/articles/KuuseLindrenSkareus15_1.pdf.
- Kuvås, J. R. (2017). *Tilrettelagt musikkundervisning i form av tilpasset musikkteknologi*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Kvaal, C. (2018). *Kryssende musikkopplevelser. En undersøkelse av samspill i en interkulturell musikkpraksis*. (Phd), Høgskolen i Innlandet, Retrieved from <http://hdl.handle.net/11250/2561961>
- Kökkö, E. (1996). *Taiteen perusopetuksen toteutuminen musiikin osalta pienissä ja keskiuurissa suomenkielisissä kunnissa : tilanteen tarkastelua keväällä 1994 koulun musiikinopetuksen näkökulmasta [Grundläggande konstundervisning i musik i mindre och medelstora finskspråkiga kommuner: En granskning av situationen våren 1994 med utgångspunkt från musikundervisningen i skolan]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.102748>
- Laes, T. (2013a). Musiikillisen toimijuuden ja voimaantumisen mahdollisuudet myöhäisän musiikkikasvatuksessa. Tapaustutkimus Riskiryhmä-yhteisöstä [Musik som ett medel för att bli delaktig och en aktör i musikpedagogik för äldre]. *Finnish Journal of Music Education*, 16(1), 6-17.
- Laes, T. (2013b). Myöhäisän musiikkikasvatus myönteisen ikääntymisen tukijana [Musikfostran hos äldre som stöd för positivt åldrande]. In M.-L. t. Juntunen, H. M. t. Nikkanen, & H. t. Westerlund (Eds.), *Musiikkikasvattaja : kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Laes, T. (2015). Empowering later adulthood music education: A case study of a rock band for third-age learners. *International Journal of Music Education*, 33(1), 51-65. Retrieved from <https://doi.org/10.1177/0255761413515815>
- Laes, T. (2017). *The (im)possibility of inclusion: Reimagining the potentials of democratic inclusion in and through activist music education*. (Phd, Doctoral dissertation), University of the Arts Helsinki, Helsinki. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-075-4>
- Laes, T. (2018). Resonaari: Striving towards inclusion through teacher activism within a Finnish music school for different abled learners. *Finnish Journal of Music Education*, 2, 116-120.
- Laes, T., Juntunen, M.-L., Heimonen, M., Kamensky, H., Kivijärvi, S., Nieminen, K., . . . Korhonen, O. (2018). *Accessibility as the starting point in the Finnish Basic Education in the Arts system*. Retrieved from Helsinki: <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Accessibility+of+the+basic+education+in+the+arts/c217c80f-5fa6-4312-b587-d0069451434c>
- Laes, T., & Schmidt, P. (2016). Activism within music education: working towards inclusion and policy change in the Finnish music school context. *British Journal of Music Education*, 33(1), 5-23. <https://doi.org/10.1017/S0265051715000224>
- Laes, T., Westerlund, H., Väkevä, L., & Juntunen, M.-L. (2018). Suomalaisen musiikkioppilaitosjärjestelmän tehtävä nyky-yhteiskunnassa: Ehdotelma systemiseksi muutokseksi. [The role of the Finnish music school system in contemporary society: A proposal for systemic change]. *Musiikki- ja tasa-arvo -teemanumero*, 2(48).
- Landell, U. (2018). "Pedagogen ska lära ut en konstform... och som regissör måste jag tänka pedagogiskt" : en studie av teaterlärares arbete med en teaterföreställning. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Linköpings universitet, Linköping. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:li-u:diva-147325>
- Landgren, A. (2015). *Hisingens Kulturskola – mer än bara musik. En undersökning av Hisingens kulturskolas strategier för att skapa ett tydligt varumärke och profil för verksamheten*. (Master, Uppsats på avancerad nivå), Göteborgs Universitet, Göteborg. Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/40181>
- Landrø, K. S. (2018). *Kulturskolen og korpset er én "greie" – En studie av samarbeidet mellom en kulturskole og et skolekorps*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Lannerö, J. (2012). *Musikalisk dialog – dialogisk instrumentalundervisning : En undersökning av kommunikation i instrumentalundervisning på musik- och kulturskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-27544>
- Larsson, A. (2011). *Motivation hos celloelever på musik- eller kulturskolan*. (Master, avancerad nivå), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:421701/FULLTEXT02>
- Larsson, J. (2018). *Föräldern som en aspekt i undervisning : Musiklärares uppfattningar av föräldrarnas roll och relation till enskild instrumentalundervisning i kulturskola*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-64548>
- Lauridsen, H. S. (2015). *Samarbejde mellem musik-og folkeskole: En undersøgelse af musikfagets forvaltning i implementeringen af den åbne skole*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Lehikoinen, K., & Vanhanen, E. (Eds.). (2017). *Taide ja hyvinvointi: katsauksia kansainväliseen tutkimukseen [Konst och välmående: Kartläggning av internationell forskning]*. Helsinki: (ArtsEqual/Cerada) Taideyliopisto. Kokos-julkaisusarja 1/2017.
- Lehtonen, K. (2005). Musiikkioppilaitokset näkymätömän vallan käyttäjinä [Musikinstitut som dolda mak-tutövare]. *The Finnish Journal of Music Education*, 8(3), 32–42.
- Lehtonen, K., & Juvonen, A. (2009). Edistääkö musiikkikasvatus hyvinvointia? [Does music Education Promote Well-Being?]. *Musiikkikasvatus*, 12(1), 92-104. Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156627/FJMEvol12n-ro1_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Leikvoll, J. K. (2009). *Notelesing i pianoundervisning på kulturskolen*. (Master), Griegakademiet/Høgskolen i Bergen, Bergen.

- Leikvoll, J. K. (2017). *Lytt, skriv, spill: Om notelesingsferdigheter hos pianoelever på nybegynnernivå*. (Phd), Universitetet i Stavanger, Stavanger. Retrieved from <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2435069>
- Leppänen, T., Unkari-Virtanen, & Sintonen, S. (2013). Kriittinen kulttuurikasvatusta ja musiikkikasvatuksen traditiot. [Den kritiska kulturfostraren och de musikpedagogiska traditionerna.] In M.-L. t. Juntunen, H. M. t. Nikkanen, & H. t. Westlund (Eds.), *Musiikkikasvatusta : kohti reflektiivistä käytäntöä*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lidén, E. (2007). "Jag vill nog bara lära mig" : Barns upplevelser av och ambitioner med sitt musicerande inom och utom ramen för frivillig musikundervisning. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Stockholms universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-8349>
- Lillemæhlum, M. (1992). *Samordnet kommunal musikkopplæring : begrepet og debatten*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Lilliedahl, J. (2007). *Föräldrars förväntningar på kommunal musik- och kulturskola*. (Master, D-uppsats), Örebro universitet, Örebro .
- Lilliedahl, J., & Georgii-Hemming, E. (2009). Parental expectations of the Swedish municipal school of arts. *British Journal of Music Education*, 26(03). doi: <https://doi.org/10.1017/S026505170999009X>
- Lindberg, B. (2010). Framtid: musiker, musikälskare, musiknörd : Växjö som musikutbildningsstad. In L. Boel & G. Magnus (Eds.), *Från Sigfridsmässa till The Ark: Musiken i Växjö* (pp. 39-71). Växjö: Växjö kommun & Musik i Syd.
- Lindberg, B., & Olofsson, G. (2009). *From combating to supporting pop music. The paradox of municipal music education in Sweden 1940 to 2000*. Paper presented at the ESA2009 – 9th Conference of European Sociological Association in the University of Lisbon. Retrieved from: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-6688>
- Lindberg, M. (2016). *Strategier för gruppundervisning i sång : observationsstudie av sångundervisning på kulturskola och gymnasium*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (Two Years))), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-2329>
- Lindberg, O. (2017). *Trumpet är cool! Eller? : En kvantitativ studie i barns och ungdomars syn på frivillig musikundervisning i trumpet i musik- och kulturskolor*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Karlstads universitet, Karlstad. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-55413>
- Lindgren, C. (2013). *Chefskompetens enligt chefen själv : -och hur väl stämmer det överrens med vad som söks i platsannonser under "kulturskolechef sökes"*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Uppsala universitet, Uppsala. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-192569>
- Lindgren, M., & Bergman, Å. (2014). El Sistema som överskridande verksamheter – konstruktion av ett musikpedagogiskt forskningsprojekt. In T. K. Häikiö, M. Lindgren, & M. Johansson (Eds.), *Texter om konststarter och lärande* (pp. 107-130). Göteborgs Göteborgs universitet, Konstnärliga fakultetskansliet.
- Lindgren, M., Bergman, Å., & Sæther, E. (2016). The construction of social inclusion through music education: Two Swedish ethnographic studies of the El Sistema programme. *Nordisk musikkpedagogisk forskning; Årbok 17*, 5.
- Lindmark, K. (2011). *Eстетiska lärprocesser, deras betydelse för inläring och social förmåga : Ska Kulturskolan spela en roll i framtidens skola?* (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Uppsala universitet, Uppsala. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-156784>
- Lindqvist, A. (2010). *Dans i skolan : om genus, kropp och uttryck*. (Phd, Doctoral thesis, monograph), Umeå universitet, Umeå. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-32496>
- Linjama-Palonen, A. (1993). *Pianonsoiton opettajien kokemuksia vapaasäestyksen opettamisesta lapsille [Pianolärares erfarenheter av fritt ackompanjemang för barn]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uni-arts.finna.fi/Record/arsca.35022>
- Linnapuomi, A. (2009). *Kuvataidekoulut kuuluvat kaikille! Taiteen perusopetuslain (633/1998) ja Kuvataiteen yleisen oppimäärän valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden tarkastelua kuvataidekoulujen saavutettavuuden kannalta. [Konstskolor för alla! Lagen om den grundläggande konstundervisningen och den allmänna läroplanen inom bildkonst och dess tillgänglighet.]* (Master, Pro gradu), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tutkimukset_ja_raportit/kuvataidekoulut_kuuluvat_kaikille.pdf
- López-Íñiguez, G. (2017). *Toolkit for Instrumental Music Teachers in Finland - Promoting Constructivist Instrumental Music Education as a Mechanism for Pedagogical Equality*. Retrieved from <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/artsequal++2017++ toolkit++lopez++en-english++2017+11+06.pdf/d1105b15-0e44-43ab-91a6-4a75aa4a1688>
- Lunde, B. H. (2007). *Drama/teaterundervisning i kulturskolen: med vekt på fysiske rammer spesialrom, utstyr og tilrettelegging*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Lunde, H. (2018). *An investigation into the feasibility of using the Suzuki approach for piano education in the Norwegian Culture School*. (Master), Høgskulen på Vestlandet, Bergen.
- Lundh, L. (2017). «Når han har kornetten, er det ingen forskjell på dere». Forarbeider til forskning på musikkundervisning i en mangfoldig skole. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Lundmark, S. (2017). "Det gäller ju även om Benny Andersson skulle vilja söka kursen" : En sociokulturell studie om hur undervisning i låtskrivande kan bedrivas på olika utbildningsnivåer. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Luleå tekniska universitet, Luleå Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ltu:diva-64089>
- Lyijynen, T. (2014). *Soitonopettaja kohtaa erilaisen oppijan - kokemuksia asiantuntijuudesta [An instrumental teacher meets a diverse learner - experiences of expertise]*. (Master, Pro gradu), University of Helsinki, Helsinki. Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/135204/soitonop.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Lyngseth, Ø. (2018). Instrumentalundervisningens problem – en kritik af fraværet af instrumentalpædagogisk grundlagsforskning. *Studier i Pædagogisk Filosofi*, 6(2). doi:10.7146/spf.v6i2.96631
- Lysgård, H. K. (2016). The 'actually existing' cultural policy and culture-led strategies of rural places and small towns. *Journal of Rural Studies*, 44, 1-11. doi:10.1016/j.jrurstud.2015.12.014
- Lövbom, C. J. (2014). *Förstå musikens tecken : Multimodala, semiotiska resurser i musikteori*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Umeå universitet, Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-92887>
- Løvland, Å. (2005). *Musikkpedagogens rolle i barnehagen : en intervjuundersøkelse om musikkpedagogens rolle i et musikkpedagogisk samarbeid mellom kulturskole og barnehage*. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Löytönen, T. (2004). *Keskusteluja tanssi-instituutioiden arjesta. [Diskussioner kring dansinstitutionernas vardag.]* (Phd), Helsinki. Teatterikorkeakoulu, tanssi- ja teatteripedagogiikan laitos.
- Löytönen, T. (2010). *Moving mosaic - Exploring collegial collaboration as a way of indentifying and transforming the culture of dance teaching. Final report*. Retrieved from Helsinki: <https://www.tsr.fi/documents/20181/40645/108085-loppuraport-ti-L%C3%B6yt%C3%B6nen+TSR+report.pdf/9e4fedd4-ee0b-413f-a670-24278372a186>
- Magnussen, S. (2016). *Organisasjonskultur i kulturskolene på Nedre Romerike*. (Master), Universitetet i Agder, Kristiansand.
- Manell, A. (2009). *Sponsring av kultur- och musikskola*. (Master), Kungl. Musikhögskolan/Institutionen för musik, pedagogik och samhälle, Stockholm. Retrieved from <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:450040/FULLTEXT01.pdf>
- Mangset, P., & Hylland, O. M. (2017). *Kulturpolitikk : organisering, legitimering og praksis*. Oslo: Universitetsforl.
- Marsio, L. (2012). *Hallintomallit taiteen perusopetuksen oppilaitoksissa. Selvitystyö [Administrativa modeller för läroinrättningar inom den grundläggande konstundervisningen]*. Retrieved from https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/122612_Kulttuuripalveluiden_selvitystyö_Hallintomallit_taitteen_perusopetuksen_oppilaitoksissa.pdf
- Marsio, L. (2014). *Virvatuli - Erfarenheter av självutvärdering i läroanstalter för grundläggande konstundervisning* (ISBN 978-952-68131-2-7). Retrieved from http://www.artsedu.fi/easydata/customers/tpo/files/virvatuli/virvatuli-erfarenheter_av_sja776lvutva776rdering.pdf
- Marte, G. (2012). Livet etter studiene: Hva gjør faglærer- og master-/hovedfagstudentene i formgivning, kunst og håndverk etter endt utdanning? *Uniped*(01), 75-96.
- Martin, M. (2017). *Lastenkulttuurikeskukset osallisuutta tuottamassa - Huoltajien taustat ja kokemukset taide- ja kulttuurikasvatukseen osallistumisen määrittäjinä [Barnkulturcentren skapar engagemang - målsmannens bakgrund och erfarenheter av konst- och kulturutbildning som mätare av delaktighet]*. Retrieved from Helsinki: <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Osallisuustutkimus+%28PDF%29/031233d9-47af-4bc7-af47-c81ec37181d4>
- Martinsson, H. (2014). *Instrumentdöden - vem bryr sig? : udda instruments förutsättningar i musik- och kulturskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle., Stockholm. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1967>
- Meckbach, J. (2010). *Avhandling om kroppslighetens dimensioner och perspektiv: Recension av Ind i bevægelsen: Et performativt fænomenologisk feltstudie om kropslighed. mening og kreativitet i børns læreprocesser i bevægelsesundervisning i skolen*. (Phd), University of Copenhagen, Copenhagen.

- Mecke, A. C., & Sundberg, J. (2010). Gender differences in children's singing voices: acoustic analyses and results of a listening test. *J Acoust Soc Am*, 127(5), 3223-3231. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21117770>. doi:10.1121/1.3372730
- Melander, I. (2017). *Flöjtpedagogiskt undervisningsmaterial i Sverige förr och nu - En studie om vilka undervisningsmaterial som använts i Sverige i tvåflöjtsundervisning, på vilket sätt det använts, samt vad materialen innehåller idag och tidigare*. (Master, Uppsats på avancerat nivå), Lunds Universitet, Retrieved from <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/8914998>
- Melhus, J. S. (2012). Å synge med hjertet : en studie av et kunstnerisk utviklingsarbeid med gehørsbasert sangundervisning i kulturskole. (Master), NTNU, Trondheim.
- Meling, T. E. (2015). *Romakustikk i øvingslokaler for skolekorps og risiko for hørselskader*. (Master), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.
- Mellum, J. (2018). *Hva kjennetegner kommuner som lykkes godt med sin kultursatsing? En kvalitativ undersøkelse av lokal kulturforvaltning med fokus på kulturlederens rolle, samarbeidsstrategier og handlingsrom i fire mindre kommuner*. (Master), Høgskolen i Innlandet, Hamar.
- Meriranta, K. (2011). *Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista käytäntöön: Oppimiskäsityksen ja yleisten tavoitteiden soveltaminen musiikin perusteiden opetukseen [Grunderna för hur den grundläggande konstundervisningens läroplaner blir praxis]* (Master, Pro gradu), University of Jyväskylä, Jyväskylä. Retrieved from <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/37375?locale-attribute=en>
- Miettinen, L. (2010). Monimuotoinen musiikki -hanke [Projektet Musik och mångfald]. *Musiikkikasvatus/The Finnish Journal of Music Education (FJME)*, 13(1).
- Mogensen, T. E. (2016). *Både-og. Om samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler*. Competencecenter for børn, unge og billedkunst. Retrieved from Aarhus: http://www.kbub.dk/wp-content/uploads/2016/06/B%C3%85DE-OG_Web.pdf
- Mortensen, M. N. (2016). *Dans i skolen - et casebaseret studie af dansens læringspotentiale*. (Master, Kandidatspeciale), Syddansk Universitet, Retrieved from <http://www.tafatomdansen.dk/wp-content/uploads/2015/01/Dans-i-skolen-Malene-N%C3%B8rup-Mortensen-Amended-version-2016.pdf>
- Mortensen, M. N., Elkrog-Hansen, L. M., Haslev, C. L., Jacobsen, M., Hess-Petersen, M., Andersen, C. S. N., & Ravn, S. (2017). *Ta`fat om dansen-Rapport 2. Evaluering af Dans i skolen - dansens læringspotentialer set i en skolekontekst*. Retrieved from http://www.tafatomdansen.dk/wp-content/uploads/2015/01/Rapport-2_fi-nal-kompr.pdf
- Moxness, L. E. L. (2015). *Sirkunstneren : sirkusundervisning i det kulturskolerelaterte feltet*. (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU, Trondheim.
- Munkesjö, M. (2014). "Okej, jag kan sitta och lyssna på musik men jag tänker inte äta!" : en kvalitativ intervjustudie om musikens funktion för patienter som gått i musikerapi för ätstörningsproblematik. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Kungl. Musikhögskolan, Institutionen för musik, pedagogik och samhälle. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kmh:diva-1669>
- Muotka, K., & Tagesson, H. (2011). "Nu gör vi det här, och det här, och det här, och det här" : Tre musiklärares beskrivningar av undervisningens centrala innehåll i musik- och kulturskolan. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet Örebro Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-21725>
- Mäkelä, M. (2013). *Yhdenvertainen oikeus sivistykseen. Tutkimus sivistyksellisen yhdenvertaisuuden perusoikeuden sisällöstä erityisesti yhdenvertaisessa oikeudessa perusopetukseen, taiteen perusopetukseen ja kuntien kulttuuripalveluihin [Jämlik rätt till bildning. Undersökning om grunrätten till jämlik grundutbildning, grundläggande konstundervisning och kommunal kulturservice]*. (Phd), Tampereen yliopisto, Tampere University Press. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9041-5>
- Nakari, T. (1996). *Esteettinen kasvatus käsityössä: taiteen perusopetuksen käsityönopettajien käsityksiä esteettisestä kasvuksesta käsityössä ja kudonnassa. [Estetisk fostran inom handarbete: Attityder kring den estetiska fostran i handarbete och vävning hos handarbetslärarna inom den grundläggande konstundervisningen.]*. (Master, Pro gradu), Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Nevanen, S. (2015). *Focusing on arts education from the perspectives of learning, wellbeing, environment and multiprofessional collaboration. Evaluation research of an arts education project in early childhood education centres and schools*. (Phd), University of Helsinki, Helsinki. Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-1124-1>
- Nielsen, C. S. (2012). The lived space of artistic primary school education: the significance of embodiment and vulnerability. In S. Ravn & L. Rouhiainen (Eds.), *Dance Spaces: Practices of Movement* (pp. 177-192): Syddansk Universitetsforlag.
- Nieminen, K. (2014). *Musiikki kuuluu kaikille?: näkökulmia taiteen perusopetuksen musiikinopetuksen demokraattisuuteen [Musik för alla? Synpunkter på hur demokratisk den grundläggande konstundervisningen i musik är]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Retrieved from https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/235019/tutkielma_kati_nieminen_siba_161114.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nikkanen, H. M. (2018). Soittostartti - kohti musiikin instrumenttiopetuksen yhdenvertaista saavutettavuutta ["Spelstarten" - för jämställd tillgänglighet till instrumentalundervisning]. *Musiikki Emojulkaisun nimi Musiikki ja tasa-arvo -teemanumero, 2*.
- Nilsen, A. C. E., & Hylland, O. M. (2018). A Bildung perspective on the Norwegian arts education model. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 21(01), 25-47.
- Nilsen, A. C. E., & Lind, E. (2013). Barns kulturbruk. *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*(02), 294-314.
- Nilsson, A. (2017). *Motivation i kulturskolan : hur pianolärare och deras elever förhåller sig till motivation att spela piano i relation till not- och gehörsbaserad undervisning*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Royal College of Music in Stockholm, Retrieved from <http://kmh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1088718&dswid=-2742>
- Nordhagen, C. C. (2016). *Dans, talentidentifisering og t alentutvikling - En kvalitativ undersøkelse omkring kulturskolens rolle i utvikling av dansetalenter*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Nordstrøm, K. (2015). *Fordypning i teater i kulturskolen*. (Master), Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Trondheim.
- Novas, H. (2005). *Slagverkmetodikk : allsidig slagverkundervisning i norske kulturskoler*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Nyborg, A.-B. (2012). *Kulturskolelederen i kulturskolelandet: Hvordan opplever kulturskoleledere sin rolle som leder? Er dette i samsvar med deres egne opplevde forventninger til lederrollen? En kvalitativ undersøkelse med refleksjon over egen praksis som kulturskoleleder*. (Master), University of Stavanger, Stavanger.
- Nyland, K. (1987). *Improvisasjon i instrumentalundervisning : noen tanker om hvordan dette kan realiseres innen rammene av norske kommunale musikk-skoler*. (Master), Bergen lærerhøgskole, Bergen.
- Nylander, C., & Helin, S. (2009). *Pedagogisk drama som verktyg - myt eller metod? : En undersøkning som skildrar pedagogers oppfattning om og anvendning av pedagogisk drama*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Stockholms Universitet, Retrieved from <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A223249&dswid=-4675>
- Nyman, E. (2015). *Ett större grepp-om lärares bild av vardagen i El Sistema Sverige*. (Magisteruppsats), Göteborgs Universitet, Göteborg.
- Oddane, T. A. W., & Wennes, G. (2015). Ledelse som læring i et ekspertmiljø. Fra minifolinist til Trondheim-Solist. In A. B. Emstad & E. Angelo (Eds.), *Ledelse for læring i mulighetenes skole : skoleledelse i skjæringsfeltet mellom allmenndanning og talentutvikling*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Odland, E. M. (2008). "Hæ, sa du slagverk?" : en deskriptiv studie om slagverksundervisningen i norske kulturskoler 2006/2007. (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Ojala, J., & Väkevä, L. (Eds.). (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen [Promoting the composer: Pedagogical perspectives on music and creativity]*. Helsinki: Opetushallitus.
- Ojala, M. (2013). Constructing knowledge through perceptual processes in making craft-art. *Techne Series: Research in Sloyd Education and Craft Science A*, 20(3). Retrieved from <https://journals.hioa.no/index.php/techneA/article/view/756>
- Olander, K. (2007). *Musiikkiopistojen toimintaa yhdistävät arvot [Gemensamma värden inom musikinstitutens verksamhet]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.370954>
- Olofsson, S., & Wiberg, M. (2009). *Peppa dom : En undersökning i bemötandet av nervösa instrumentalelever*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A158540&dswid=22036>
- Olsson, B. I. (1994). *Det divergenta tänkandets plats i kommunala musikskolans instrumentalundervisning på låg- och mellanstadiet*. (Master, Licentiatuppsats), Göteborgs universitet, Göteborg.
- Olsson, I. (2009). *Dansundervisning under lupp : En studie i dansundervisning ur ett designteoretiskt perspektiv*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Stockholms universitet, Stockholm. Retrieved from <http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A273750&dswid=8642>
- Olsson, M. (2006). *Konstskolan*. (Master, Independent thesis Advanced level (degree of Master (One Year))), Blekinge Tekniska Högskola, Retrieved from <http://bth.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A831070&dswid=-5975>
- Opdal, K., & Rishaug, H. (1978). *Samordnet musikkforsøk i Trondheim etter 4 års forsøksvirksomhet*. Trondheim: Norsk kulturskoleråd.
- Ouis, P. (2018). Musik som moraliskt hot? In Y. Hofvander Trulsson & M. Westvall (Eds.), *Skapande och integration*. Lund: Studentlitteratur.

- Palosuo, A.-M., Hietala, A., & Pohjolainen, J. (2015). *Taiteen perusopetus visuaalisissa taiteissa vuonna 2014. Kartoitus kuvataiteen, käsityön, arkkitehtuurin ja audiovisuaalisen taiteen perusopetuksesta. [Visuell konst inom den grundläggande konstundervisningen 2014. Kartläggning av den grundläggande konstundervisningen inom bildkonst, hantverk, arkitektur och audiovisuell konst.]*. Retrieved from Helsinki: http://youngart.fi/wp-content/uploads/2013/10/Taiteen_perusopetus_visuaalisissa_taiteissa_vuonna_2014.pdf
- Perälä, H. (1993). Kuinka rakennetaan kärjellään seisova pyramidi? Musiikki-opilaitosjärjestelmä 1950–1990-luvuilla. [Hur byggs en upp-och-nedvänd pyramid? Musiikkiinstitutssystemet under perioden 1959–1990]. (Master), Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Partti, H. (2013). Uudistuva muusikkous-hanke tutkii musiikin luovia työtapoja ja säveltämistä kouluissa ja musiikkioppilaitoksissa [Renewing the musicianship project to study music and creative ways of composing in schools and music schools]. *Musiikkikasvatus / The Finnish Journal of Music Education*, 16(1), 47–54.
- Pastorek Gripson, M. (2016). *Positioner i dans : om genus, handlingsutrymme och dansrörelser i grundskolans praktik*. (Phd), Göteborgs universitet, Göteborg. Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/48412>
- Pemsel, M. (2009). *Elevers syn på sitt musikaliska lärande - Intervjuer med tio vuxna gymnasieelever*. (Master, Magisteruppsats), Kungl. Musikhögskolan i Stockholm, Stockholm. Retrieved from <http://ww5.divaportal.org/>
- Persson, A. (2016). *Kreativt skapande i pianoundervisning : En kvalitativ undersökning av hur pianolärare på kulturskolan använder kreativt skapande i sin undervisning*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Karlstads universitet, Karlstad. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:kau:diva-47539> DiVA database.
- Persson, T. (2001). *Den kommunala musikskolans framväxt och turbulenta 90-tal. En studie av musikskolorna i Mörbylånga, Tranås, Kiruna och Borås*. (Phd), University of Gothenburg, Göteborg. Retrieved from <http://hdl.handle.net/2077/15399>
- Persson, T. (2002). Den kommunala musikskolans framväxt. *Nordisk musikpedagogisk forskning : årbok*, 6. Retrieved from <http://hb.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A884138&dswid=-1076>
- Persson, T. (2005). Musikskolorna som samtida och tidlös utbildning. In A.-M. Laginder & I. Landström (Eds.), *Folkbildning - samtidig eller tidlös? : Om inbörder över tid* (pp. 273–296). Linköping: Mimer - Nationellt program för folkbildningsforskning.
- Petersen, A. K. (2007). *Kammermusikk i musikk- og kulturskolen : er det viktig?* (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det humanistiske fakultet, Institutt for musikk, Trondheim.
- Pettersen, O. B. (2000). "Talentskolen" innen musikkskolen i Oslo : fra forutsetninger til realisering : hva?, hvorfor?, hvordan? (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Pettersson, A. (2017). *Flöjtlärares användning av rytmikinspireerad undervisning: en intervjustudie utifrån ett designteoretiskt perspektiv*. (Master), Karlstads universitet, Karlstad.
- Pettersson, J. (2014). *Piano, gitarr och dragspel: Kön och instrumentval inom Eskilstunas kommunala musikskola och högre musiklinje åren 1980–2000*. (Master), Mälardalens högskola/Akademien för ekonomi, samhälle och teknik, Eskilstuna.
- Pettersson, U. (2014). *El Sistema : Musik som ett verktyg för social utveckling*. (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Uppsala universitet, Uppsala. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A731573&dswid=771>
- Pietilä, R. (2006). Making music with young people: Markus Fagerudd is adopted by a music school. *Finnish music quarterly*(3), 24–28.
- Pohjannoro, U. (2010). *Soitonopiskelua joustavasti ja yhteisöllisesti: musiikkioppilaitosten kehitysnäkymiä rehtoreiden arvioimana. [Musikstudier på ett flexibelt och gemensamt sätt. Musikskolornas utvecklingsmöjligheter utvärderas av rektorerna.]* Toive, delrapport 6. Helsinki: Sibelius Academy. Retrieved from: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/186251/Soitonopiskelua_joustavasti.pdf?sequence=1
- Pohjannoro, U. (2011). Näkymiä musiikkiopistojen tulevaisuuteen. [Utsikter för framtidens musikinstitut]. In M. Muukkonen, M. Pesonen, & U. Pohjannoro (Eds.), *Musiikko eilen, tänään ja huomenna* (Vol. 13, pp. 10): Sibelius-Akatemia.
- Pohjannoro, U., & Pesonen, M. (2009). *Musiikkialan ammattilaisten ja harrastajien kouluttajat 2008: Selvitys musiikkioppilaitosten toimintaympäristöjen ja opettajien osaamisen tulevaisuusnäkymistä [Utbildare av yrkesmusiker och amatörer 2008. En översikt gällande framtidsutsikterna för musikinstitutens verksamhetsmiljöer och lärarkompetens]*. Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/186084/Musiikkioppilaitokset.pdf?sequence=1>
- Pohjolainen, J. (2014). *Lasten ja nuorten kuvataidekoulut vuonna 2012. [Bildkonstskolor för barn och unga 2012.]*. Retrieved from Helsinki: <http://youngart.fi/wp-content/uploads/2013/10/LASTEN-JA-NUORTEN-KUVATAIDEKOU-LUT-VUONNA-2012.pdf>
- Poulsen, M. D. (2017). *Korsangeres oplevelse af deres egen stemme - En undersøgelse af hvilken betydning korsangeres oplevelse af og bevidsthed om deres egen stemme har for deres oplevelse af sig selv, og for hvordan de bidrager til korsangen*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus universitet, Aarhus.
- Rantala, K. (2001). "Ite pitää keksii se juttu": Tutkimus kuvataidekasvatuksen ja kasvatettavan kohtaamisesta ["Jag måste själv komma på det." Forskning om mötet mellan bildkonstfostran och eleven]. (Phd), University of Helsinki, Helsinki.
- Rasmussen, N. T. (2014). *Musik for alle : en undersøgelse af musikskolernes udvikling i spændingsfeltet mellem musikpolitik og dannelse*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Rasmusson, V. (2000). *Drama-konst eller pedagogik? Kampen om ämnet speglad i den nordiska tidskriften Drama 1965–1995*. (Phd), Lund University, Lund.
- Rautio-Härkönen, H. (2018). "Omaa musaa pianolla" : musiikkiopiston pianonsoitonopiskelijoiden kokemuksia säveltämisestä soittotunnilla ["Eget lirande på piano". Pianoelevernas upplevelser av komposition under lektionen vid musikinstitut]. (Master), University of the Arts Helsinki. Retrieved from <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/277466/Gradu%20Heta%20RH%20syksy%202018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Rydberg, J. (2018). *Ensembleundervisning på kulturskola och folkhögskola: Observationer av två ensemblelärares arbete genom ett kulturpsykologiskt perspektiv*. (Master, uppsats på avancerad nivå), Kungliga Musikhögskolan, Stockholm.
- Räsänen, M. (2012). Kuvataiteet ja kasvatustutkimuskentän ääriäviäjä [Bildkonst och fostran - forskningsfältets konturer]. In A. Kallioniemi & A. Virta (Eds.), *Ainedidaktiikka tutkimuskohteena ja tiedonalana*. (Vol. 60, pp. 389–412): Jyväskylän yliopisto.
- Rønning, R. J. (2017). Hva er IRIS-prosjektet sitt bidrag i norsk kulturskoleutvikling? In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Rønningen, A. (2017). The Norwegian municipal music and art schools in the light of community music. *International Journal of Community Music*, 10(1), 33–43. doi:10.1386/ijcm.10.1.33_1
- Rønningen, A. (2018). *Kompetansekartlegging for kulturskolene i Buskerud, Telemark og Vestfold (BTV). Rapport*. Retrieved from Trondheim https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/5605/orig/2018_Kompetansekartlegging_BTV.pdf
- Rönklint, S. (2007). *En Kulturskolas arbete i ett mångkulturellt område*. (Magisteruppsats), Karlstads universitet, Karlstad.
- Samuelsson, R. (2013). *Att röra sig med instrument, en omöjlighet?: Integrering av rytmikämnet på enskilda instrumentallektioner*. (Master, uppsats på avanserat nivå), Örebro universitet, Örebro
- Sand, M. K. (2008). *Ledelse i kulturskolen : en analyse av rektors forståelse av leder i anerkjente kulturskoler*. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Sandell, A. (2013). *Musik för Kropp och Själv – Modell för Interaktiv Musikterapi*. (Phd), Nordic School of Public Health NHV Göteborg, Sweden.
- Sandh, H. (2008). *Samverkan mellan för-, grund-, och gymnasieskolor och landets musik- och kulturskolor*. (Magisteruppsats), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm.
- Sandström, J. (2013). *Det skulle ju bara vara en hobby... : en fallstudie om varför elever vid musikinstitut väljer att avbryta sina studier*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.450964>
- Santavirta, S. (2014). *Itsetunto ja soittoharrastus : 12-17-vuotiaiden musiikkiopistolaisten käsityksiä itsetunnostaan. [Självkänsla och musikhobby: 12-17 musikinstitutelevers uppfattningar om självkänsla.]* (Master), Helsinki: Taideyliopisto Sibelius-Akatemia. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.475432>
- Schade, B. (2010). *Koncerten - et udtryk for musikskolens undervisningsmæssige praksis. Beskrivelser og analyser af en mesterlærebaseeret undervisningsform med henblik på didaktisk refleksion*. (Master), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Seeger, O. (2018). *Varför väljer elever tvärlöjt?: En kvantitativ studie i barn- och ungdomars syn på musikundervisning i tvärlöjt i musik- och kulturskolor*. (Master), Karlstads universitet, Karlstad.
- Setälä, P. (2012). *Lapsi kuvan takana: erityisiä piirteitä lasten valokuvailmaisussa [The child behind the image : special visual qualities of children's photography]*. (Phd), Aalto University, Aalto University publication series. (86)
- Siksjø, T. (2015). "Kari lærte å spille piano da hun sluttet i kulturskolen" En komparativ studie av lærings-effekt og motivasjon i internettbasert pianoundervisning for elever på videregående skole. (master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Sintonen, S. (2018). Children's produced graphical instructions in music as a multiliteracy act. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 54–64.
- Sjönnemo, K. (2017). *Att ge plats för musikaliskt uttryck - En studie i hur cellolärare på kulturskolan undervisar nybörjare i musikaliskt uttryck*. (Master, Avanserat nivå), Lund University, Lund.
- Sjøvoll, J. (2013). *Følgforskning relatert til BODØ piloten UiN-notat nr. 1/2013*. Bodø: Universitetet i Nordland. Retrieved from Bodø:
- Skogdal, E. (2015). *Hvem får være musikkelev? - kunstdidaktisk eller terapeutisk ståsted*. *Nordic Journal of Art and Research*, 4(2). doi:<https://doi.org/10.7577/if.v4i2.1542>

- Skogstad, T. (2012). *Sør-Varanger kulturskole : instrumentalt pedagogers utfordringer i et samisk-norsk lokalsamfunn*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Skotmyr, M. (2005). *Hva fremmer sangleden? : med fokus på en intervjuundersøkelse av sangelever i kulturskolen, forstått ut i fra et pedagogisk perspektiv*. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Snellman, M. (2018). *Kaikuja pimeästä-hämärästä metsästä. Affekti nykytaiteen oppimisen äärellä ja subjektiviteetin ekologia (ssa). [Ekon ur den mörka, dunkla skogen. Affekter i inläringen av nutidskonst och i subjektivitetens ekologi]*. (Phd), Aalto University, Helsinki. (Aalto-yliopiston julkaisusarja)
- Solheim, Ø. (2013). *Spel saman! : instrumentalt- og bandopplæring i kulturskolen*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Solvang, S. F. (1992). *Samarbeid musikk-skole og heldags-skole : tilrettelegging og organisering av et musikktilbud, samt betraktninger om barnekulturens og kreativitetens vilkår innenfor heldagsskolen*. (Master), Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- SOU 2016:69 *Betänkanke av kulturskoleutredningen. En inkluderende kulturskola på egen grund*. (2016). Stockholm: Kulturdepartementet. Retrieved from <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/10/sou-201669/>
- Stabell, E. M. (2018). *Being talented-becoming a musician: a qualitative study of learning cultures in three junior conservatoires*. (Phd), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Stabell, E. M., & Jordhus-Lier, A. (2017). Fordypningsprogram i kulturskolen – i spennet mellom bredde og spesialisering. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Stakkeland, A. (2017). *Sang og musikk i Vest-Agder : utvikling av undervisningstilbudet med særlig fokus på kulturskolene (978-82-998060-3-9)*. Retrieved from Kristiansand: <http://agderkultur.no/pages/kultur/sang-musikk/sang-og-musikk-i-vest-agder-stakkeland.pdf>
- Stenroos, M. (2010). *Lasten ja nuorten kuvataidekoulu vuonna 2008 [Bildkonstskolor för barn och unga 2008]*. Retrieved from Helsinki: <http://youngart.fi/wp-content/uploads/2013/12/Kyselytutkimus-2008-vain-taulukot.pdf>
- Ståhl, J.-A. (2011). *Inkludering av elever med funksjonsnedsettning vid musik-och kulturskolor-med fokus på hur de nationella handlingsplanerna och riktlinjerna kontra musik-och kulturskolors verksamhet*. (Master), Lund universitet, Lund. Retrieved from <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=3129357&fileId=3167651>
- Stålhammar, B. (1995). *Samspel: grundskola-musikskola i samverkan: en studie av den pedagogiska och musikaliska interaktionen i en klassrumssituation*. (Phd), Musikhögskolan i Göteborg.
- Svendler Nielsen, C. (2009a). Bevidsthed i bevægelse: om børns kropslige oplevelser og læringsmuligheder i dans og idræt i skolen. In K. Fink-Jensen & A. M. Nielsen (Eds.), *Æstetiske Læreprocesser: I Teori Og Praksis* (pp. 125-141): Billesøe og Baltzer.
- Svendler Nielsen, C. (2009b). *Ind i Bevægelsen: et performativt fænomenologisk feltstudie om kropslighed, mening og kreativitet i børns læreprocesser i bevægelsesundervisning i skolen*. (phd), Københavns Universitet, København.
- Svendler Nielsen, C. (2012a). The lived space of artistic primary school education: the significance of embodiment and vulnerability. In S. Ravn & L. Rouhiainen (Eds.), *Dance Spaces: Practices of movement* (pp. 177-192): Syddansk Universitetsforlag.
- Svendler Nielsen, C. (2012b). Looking for Children's Experiences in Movement: The Role of the Body in "Vid-eographic Participation". *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 13. Doi: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-13.3.1571>
- Svendler Nielsen, C. (2015). Artistic-educational encounters between young people and professionals of contemporary dance: Troubling access and inclusion. In C. S. Nielsen & S. Burridge (Eds.), *Dance, access and inclusion: Perspectives on dance, young people and change* (pp. 174-183). London: Routledge.
- Svendler Nielsen, C. (2017). Artistic-educational encounters between young people and professionals of contemporary dance: Troubling access and inclusion. In C. Svendler Nielsen & S. Burridge (Eds.), *Dance, access and inclusion: Perspectives on dance, young people and change* (pp. 174-183). London: Routledge.
- Svendler Nielsen, C., & Regnarsson, I. (2007). Dans med et kreativt og kunstnerisk fokus: i skole og læreruddannelse. *Tidsskrift for Dans i Uddannelse*, 1, 75-90.
- Svendsen, E. F. (2005). *Kvalitetsutvikling i kulturskolen*. Trondheim: Norsk Kulturskoleråd.
- Szatek, E. (2013). *Estetiske processer i projektform: En studie om dramapedagogikens møte med Skapende skola*. (Master), Stockholms universitet, Stockholm. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:612262/FULLTEXT01.pdf>
- Sæther, E. (2006). Hybriditet og gränsöverskridande musklärare. In H. Lorentz & B. Bergstedt (Eds.), *Interkulturella perspektiv: Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* (pp. 13-39). Lund: Studentlitteratur.
- Sæther, E. (2016a). Hybriditet og gränsöverskridande musklärare. In B. Bergstedt & H. Lorentz (Eds.), *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer. Andra upplagan* (pp. 71-85).
- Sæther, E. (2016b). Musikundervisning för social hållbarhet: El Sistema i Malmö. In B. Bergstedt & H. Lorentz (Eds.), *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer. Andra upplagan* (pp. 209-234). Lund: Studentlitteratur.
- Sæther, E. (2018). El Sistema in Sweden: Breaking the taken-for-granted's of Music and Arts schools through the habitus crisis. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21).
- Sæther, E., Bergman, Å., & Lindgren, M. (2017). El Sistema-musiklärare i en spänningsfylld modell för socialt inkluderande pedagogik. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 22(1-2), 9-27.
- Sæther, E., Gruvstedt, M. B., & Olsson, B. I. (2000). *World Music School : musikundervisning i en mångkulturell skola*. Malmö: Lund University, Malmö Academy of Music.
- Sæther, E., & Sköld, P. (2007). *Rapport till Myndigheten för Skolutveckling, "Social integration genom musik", SIM*. Retrieved from <http://lup.lub.lu.se/search/ws/files/18712588/SIMslutrapport.pdf>
- Sæther, G. (2007). "Estetiske dimensjoner" i norsk grunnskole : en hovedoppgave om hva vi skal med det obligatoriske musikkfaget og hvilken rolle kulturskolene har overfor det estetiske i skolen. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Sæther, M. (2014). Profesjonsmøter mellom kulturskolelærere og barnehagelærere. In E. Angelo & S. Kalsnes (Eds.), *Kunstner eller lærer? : profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning* (pp. 67-81). Oslo: Cappelen Damm akademisk, 2014.
- Söderström, M. (2008). *Hur upplever instrumentallärarna på Kulturskolan sin arbetssituation?* (Master), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm.
- Søgenesand, S. (2017). *Lokale samarbeid mellom kulturskolen og UKM : ei kvalitativ intervjustudie*. (Master), Høgskolen i Sørøst-Norge, Bø i Telemark.
- Takala, P. (2005). *Mistä on käsityön taiteen perusopetus tehty?: Perinteistä, tiedoista, taidoista. Ilmaisu-ta, toiveista, tahdosta [Av vad består den grundläggande konstundervisningen inom hantverk? :Traditioner, kunskap, färdigheter, uttryck, förhoppningar, vilja]*. (Master, Pro gradu), Jyväskylä University, Jyväskylä
- Tamper, H. (2006). *Musiikkiopiston oppilaiden kokemuksia musiikin improvisoimisesta ilmaisuaidon kursilla : tapaustutkimus Lappeenrannan musiikkiopistossa [Elevernas erfarenheter av improvisation under en kurs i uttryckande konst: fallstudie vid Villmanstrands musikinstitut]*. (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.345025>
- Thastum, M. (2018). *At lytte efter mening. En narrativ udforskning af instrumentallundervisning i danske musikskoler*. (Master, Kandidatspeciale), Aarhus Universitet, Aarhus.
- Theorell, T., Lennartsson, A. K., Madison, G., Mosing, M. A., & Ullen, F. (2015). Predictors of continued playing or singing--from childhood and adolescence to adult years. *Acta Paediatr*, 104(3), 274-284. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25495566>. doi:10.1111/apa.12870
- Thorgersen, K. (2009). *"Music from the backyard": Hagström's music education*. (Phd), Luleå: Luleå tekniska universitet.
- Thorsen, M. M. (2013). *Dagbok fra kulturskolen : en undersøkelse av undervisningspraksis i kulturskolen*. (Master), Høgskolen i Oslo og Akershus, Oslo.
- Thortveit, J. (2000). *Lærersamarbeid og musikkopplæring : utfordringer i samarbeidet mellom grunnskole og musikk- og kulturskole*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Tiainen, H., Heikkinen, M., Kontunen, K., Lavaste, A.-E., Nysten, L., Seilo, M.-L., . . . Korkeakoski, E. (2012). *Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteiden ja pedagogiikan toimivuus. [Läroplansgrunder och pedagogik i den grundläggande konstundervisningen.]*. Retrieved from Jyväskylä: https://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KAN_57.pdf
- Tikka, S. (2017). *Soitonopettajan rooli oppimismotivaation vahvistajana taiteen perusopetuksessa: opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus viulunsoitonopetuksessa Keski-Pohjanmaalla. [The role of the instrument teacher as a contributing factor in the development of learning motivation in basic education in music in the arts: teacher-pupil interaction in violin lessons.]*. (Phd), University of Jyväskylä, Jyväskylä [308]
- Tivenius, O. (2001). *Skönheten och odjuret": målformuleringsproceduren vid två kulturskolor*. (Master, CD-uppsats), Örebro universitet, Örebro.
- Tivenius, O. (2008). *Musiklärartyper: en typologisk studie av musklärare vid kommunal musikskola*. (Phd), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from [http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:136304/FULLTEXT01.pdf%20\(%C3%96rebro%20Studies%20in%20Music%20Education%205\)](http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:136304/FULLTEXT01.pdf%20(%C3%96rebro%20Studies%20in%20Music%20Education%205))
- Tivenius, O. (2010). *Kommunala kulturlärare: Rapport av kulturlärare vid svenska kommunala kulturskolor 2004*. Örebro: Örebro universitet. Retrieved from: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:675764/FULLTEXT01.pdf>
- Torvanger, K. (1982). *Rekruttering til ein open musikk-skole: sosiale og musikalske bakgrunnstilhøve ved Trondheim kommunale musikk-skole*. (Master, Hovedoppgave i musikk), Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Tranøy, H. (2013). *Meistergitaristen : om gitarundervisning i kulturskolen*. (Master), Høgskolen i Bergen, Bergen.
- Trudslev, M. D. (2014). *Det, der betyder mest, er sangen og samværet: amatørangeres mulige identitetsudvikling gennem kordeltagelse*. (Master), Kandidatspeciale, Aarhus Universitet, Aarhus.
- Tuisku, H. (2017). *Developing embodied pedagogies of acting for youth theatre education: Psychophysical actor training as a source for new openings*. (Phd), University of the Arts Helsinki, Performing Arts Research Centre.

- Tuovila, A. (2003). "Mä soitan ihan omasta ilosta": pitkitäinen tutkimus 7-13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. ["I play entirely for my own joy!": A longitudinal study on music making and music school studies of 7 to 13-year-old children]. (Phd), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from [https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234847/nbn-fife20061454.pdf?sequence=1&isAllowed=y%20\(Studia%20Musica%2018\)](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234847/nbn-fife20061454.pdf?sequence=1&isAllowed=y%20(Studia%20Musica%2018))
- Tuovinen, T. (2018). Revisiting student-centeredness: a literature review. *Finnish Journal of Music Education*, 2, 66-77.
- Turpeinen, I. (2015). *Raakalautaa ja rakkautta: kolme sommittelmaa oman elämän tanssista. [Raw board and pedagogical love. Three perspectives on personal dance.]* (PhD), Performing Arts Research Centre, Helsinki.
- Turunen, H. (2013). Oikeus musiikkiin mahdolliseksi jokaiselle. [Rätt till musik för alla.] *Musiikkikasvatus / The Finnish Journal of Music Education*, 16(1).
- Tveiten, I. (2016). *Vurdering i kulturskolens instrumentallundervisning.* (Master), Norges musikkhøgskole, Oslo.
- Uddu, P. K. (1977). *Gruppeundervisning i piano ved Trondheim kommunale musikkskole (TKM) 1975 og 1976: rapport fra et forsøksprosjekt innenfor samordnet musikkforskning i Trondheim.* (Master), Universitetet i Trondheim, Trondheim.
- Ulrichsen, G. O. (2017). Tenthaus Oslo – en inkluderende organisatorisk modell for framtidens kulturskoleelever. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 1(0). doi:10.23865/jased.v1.541
- Unkari-Virtanen, L., & Vainio, A. (2013). Musiikinhistoriaa musiikkioppilaitoksissa: Opetussuunnitelmien pedagoginen tausta-ajattelu [Music history in music schools: Rethinking the curriculum]. *Musiikkikasvatus/The Finnish Journal of Music Education (FJME)*, 16(2), 19-33.
- Vakkala, J. (2012). *Alat värähdellä uudella tavalla: tapaustutkimus musiikin erityiskasvatuskeskus Resonaarin toiminnasta [Du börjar blomstra på ett nytt sätt: En fallstudie om verksamheten vid Resonaari.]* (Master), Sibelius-Akatemia, Helsinki. Retrieved from <https://uniarts.finna.fi/Record/arsca.440940>
- Vanhatapio, T. (2010). *Poikavoimaa kuvataideharrastukseen. Pohjoinen näkökulma poikien ja lasten vanhempien näkemyksiin kuvataideharrastuksesta ja kuvataideopetuksesta [Boy Power for Visual Arts Hobby. Northern aspect of boys' and parents' visions of visual arts hobby and art education.]* (Phd), Rovaniemi: Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 68.
- Vartiainen, O. (2010). "Erään tirehtöörin kertomukset": oppilasorkesterin johtaminen ja orkesteritoiminnan kehittäminen musiikkioppilaitoksessa [At the sounding point of a student orchestra – Conducting string and chamber orchestras in conservatoires and music institutes]. (Phd), Sibelius-Akatemia, Retrieved from <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-5531-74-9>
- Vartiainen, O. (2013). Soitonopettaja työnsä reflektiojanaan. Kuinka harmonisoida opetusta ohjaavat periaatteet ja käytännöt. : [Instrumentläraren speglar sitt arbete. Hur skapa harmoni mellan undervisningens styrande principer och praxis.] In M.-L. t. Juntunen, H. M. t. Nikkanen, & H. t. West-erlund (Eds.), *Musiikkikasvattaja: kohti reflektiivistä käytäntöä.* Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Vesterhus, T. M. (1985). *Kvinesdal Musikkskole: - kultur-celle eller faktor i det lokale musikkliv?* (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.
- Vetoniemi, E. (2016). *Kohti inklusiivista opettajuutta ja musiikkioppilaitosta. [Lärarskapet och musikinsti-tuten – hur göra dem mer inkluderande?]* (Master, Pro gradu), Jyväskylä University, Jyväskylä.
- Vibe, N., & Hovdhaugen, E. (2012). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2012: resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere* (Vol. 2012/47). Oslo: NIFU.
- Videfors, E. (2013). *DU# kulturskolan: En kvantitativ studie om hur elever ser på sitt engagemang då de musicerar och undervisas på kulturskolan.* (Master, Upsats på avanserat nivå), Universitet i Stockholm, Stockholm. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:691988/FULLTEXT02>
- Viken, A. (2017). IRIS-prosjektet og Trondheimspyramiden. In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet. Den doble regnbuen: IRISforsk.* Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Vinther, O., & Nielsen, F. V. (1997). *Musikkonservatorierne og musikkolerne: en relationsanalyse.* Det Jyske musikkonservatorium.
- Violainen, J. (2011). *Nordic Circus Syrvey.* Retrieved from <https://sirkusinfo.fi/hallinta/wp-content/uploads/2016/08/Nordic-Circus-Survey-fix-1.pdf>
- Vismanen, E., Räisänen, P., & Sariola, R. (2016). *Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä [Den grundläggande konstundervisningens nuläge och utvecklingsbehov i Helsingfors.]* Retrieved from Helsinki: https://www.hel.fi/static/kulke/TPOselvitys_2016/pubData/source/TPOselvitys_kupo_kevat_2016.pdf
- Vleugels, K., & Laveson, M. (2006). *Vad använder de musiken till?: fyra ungdomar berättar.* (Master, Independent thesis Advanced level (professional degree)), Örebro universitet, Örebro. Retrieved from <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-11239>
- Vuokko, A. (2015). *Taiteen perusopetus visuaalisissa taiteissa vuonna 2014. Kartoitut kuvataiteen, käsityön, arkkitehtuurin ja audiovisuaalisen taiteen perusopetuksesta [Visuella konst inom den grundläggande konstundervisningen 2014. Kartläggning av den grundläggande konstundervisningen inom bildkonst, hantverk, arkitektur och audiovisuell konst.]* Retrieved from Helsinki: http://youngart.fi/wp-content/uploads/2013/10/Taiteen_perusopetus_visuaalisissa_taideissa_vuonna_2014.pdf
- Vuokko, A. (2018). *Taiteen perusopetuksessa opiskelevien kokemuksia käsitöiden merkityksistä ja hyvinvointivaikutuksista [Erfarenheter hos elever inom den grundläggande konstundervisningen i handarbete, dess betydelse samt hur det påverkar välmåendet.]* (Master), University of Helsinki, Helsinki. Retrieved from <http://hdl.handle.net/10138/233717>
- Väkevä, L. (2006). Teaching popular music in Finland: what's up, what's ahead? *International Journal of Music Education*, 24(2), 126-131.
- Väkevä, L., & Westerlund, H. (2006). Demokratian "metodi" musiikkikasvatuksessa. *Musiikkikasvatus / The Finnish Journal of Music Education*, 2, 33-38.
- Väkevä, L., Westerlund, H., & Ilmola-Sheppard, L. (2017). Social Innovations in Music Education: Creating Institutional Resilience for Increasing Social Justice. *Action, Criticism & Theory for Music Education*, 16(3).
- Vaagland, M. (2017). *Kulturtilbud som metode for integrering av fremmedkulturelle: Hvordan og hvorfor bruke kulturtilbud som integreringsmetode?* (Master), Universitetet i Agder, Kristiansand.
- Wahlström Edling, C. (2017). *Besvär i rörelseorganen hos musiklejare och deras syn på musikelevers hälsa: visioner och verklighet på kollisionskurs.* (Master, Licentiatuppsats), Umeå universitet, Umeå.
- Wahlström Edling, C., & Fjellman-Wiklund, A. (2009). Musculoskeletal disorders and asymmetric playing postures of the upper extremity and back in music teachers: a pilot study. *Medical problems of performing artists*, 24.
- Welander, M. (2017). *Kultur & fritids påverkan på fastighetspriser.* (Master), Lunds Tekniska Högskola, Lund.
- Wennberg, M. (2017). *Se mig, hör mig, möt mig: En studie om danslärares och nyanlända ungdomars möte med dansundervisning i en mångkulturell miljö.* (Master), Luleå tekniska universitet, Luleå.
- West, T., & Rostvall, A.-L. (2001). *Interaktion och kunskapsutveckling: en studie av frivillig musikundervisning.* (Phd), Kungl. Musikhögskolan, Stockholm; KMH förlaget.
- Westby, I. A. (2017a). Den profesjonelle kulturskolelæreren i et sammensatt yrkesfelt. In S. G. Nielsen & Ø. Varkøy (Eds.), *Utdanningsforskning i musikk – didaktiske, sosiologiske og filosofiske perspektiver – [Festskrift til Geir Johansen]* (Vol. 1). Oslo: Norges musikkhøgskole.
- Westby, I. A. (2017b). Undervisningsfaget musikk i kulturskole og grunnskole: to sider av samme sak? In E. Angelo, A. Rønningen, & R. J. Rønning (Eds.), *Forskning og utvikling i kulturskolefeltet: IRIS - den doble regnbuen.* (pp. 134-156). [Oslo]: Cappelen Damm Akademisk NOASP.
- Westerberg, R. (2003). *Musiken i Fryshuset: en undersökning av musikverksamheterna.* (Master), Stockholms universitet, Stockholm.
- Westergaard, T. (2011). Didaktisk kompetence i kunstneriske musikuddannelser. En undersøgelse af gode instrumental-og sammenspils-lærere i rytmisk musik på professionelle musiker-og musikpædagoguddannelser i Norden. *Nordisk musikkpedagogisk forskning., Årbok 13*, 243-255.
- Westerlund, H. (2018). Expanding professionalism through social innovations: Towards wider participation in and through music schools in France, Sweden and Finland. *Finnish Journal of Music Education*, 2(21), 106-107.
- Westerlund, H., Lehikoinen, K., Anttila, E., Houni, P., Karttunen, S., Väkevä, L., . . . Pässilä, A. (2016). *Konst, jämlikhet och välbefinnande: En rapport om den internationella forskningen.* Retrieved from <http://www.artsequal.fi/documents/14230/0/Raport++Konst%2C+j%2C%3%A4m-likhet+och+v%2C%3%A4lbefinnande/2c3b1c1e-906a-4296-8eb1-3906c1311053>
- Westerlund, H., & Väkevä, L. (2010). Onko demokraattinen musiikkikasvatus mahdollista 2010-luvun Helsingissä? [Is democratic music education possible in the 2010s Helsinki?]. In T. Koskinen, P. Mustonen, & R. Sariola (Eds.), *Taidekasvatuksen Helsinki. Lasten ja nuorten taide- ja kulttuurikasvatus [Arts education in Helsinki. Arts and culture education of children and youth]* (pp. 150-157). Helsinki: Helsingin kaupungin Tietokeskus.
- Westvall, M. (2017). Seven decades of Swedish community music through the musical life experiences of former military musicians. *International Journal of Community Music*, 10(1), 7-18. doi:10.1386/ijcm.10.1.7_1
- Wilhelmsen, M. (2002). *Prosjekt "Samspill" som arena for kulturskolelæreres kompetanseheving: tilegnelse og bruk av nye metodiske opplegg gjennom deltakelse i Prosjekt "Samspill", Sør-Trøndelag 1998-2000.* (Master), Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim.
- Waagen, W. (2011). *Kulturskole: profesjon og bærekraft.* Oslo: Gyldendal akademisk.
- Waagen, W. (2012). *Musikkopplæring i 100!: hundre år med musikkundervisning i Trondheim.* Trondheim: Schröderforl.
- Waagen, W. (2015). Kulturskolens samfunnsoppdrag som ledelsesutfordring. Et styrket samarbeid mellom kulturskole og grunnskole. In A. B. Emstad & E. Angelo (Eds.), *Ledelse for læring i mulighetenes skole: skoleledelse i skjæringsfeltet mellom allmenndanning og talentutvikling.* Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Waagen, W. (2016). Kulturskolelæreres kunnskapsgrunnlag, illustrert ved instrumentallærerne. *Nordisk musikkpedagogisk forskning. Årbok 17*, 227-242.

- Zadig, S. (2011). *Vi sjunger så bra tillsammans: Om medvetet eller omedvetet samarbeide mellom kørsångare samt om formella og informella ledare i körstämman*. (Lisentieuppsats), Örebro universitet, Örebro.
- Zadig, S. (2017). *Ledarna i kören : Vokala samarbeten mellan körsångare*. (Phd), Lund University, Malmö Academy of Music, Malmö. Retrieved from https://portal.research.lu.se/ws/files/21811410/e_spiknings_PDF_Zadig.pdf
- Zetterqvist Nelson, K., & Kvist Lindholm, S. (2012). *Säg STOPP! – ett antimobbingsprojekt från Kulturskolan i Katrineholm: Forumteater och dramapedagogik när elever i år fyra utarbetar strategier mot mobbing (2009-2011). En utvärderingsrapport*. Linköping: Linköping University Electronic Press. Retrieved from <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A529660&dsid=-7>
- Öhman, Y. (2016). *Musikskolan – fritidsintresse eller utbildning? En jämförelse mellan musikskolor i Sverige och Finland ur lärar- och elevperspektiv*. (Master), Malmö Academy of Music, Lund University, Malmö.
- Øien, O. B. (2007). *Internett-basert gitarundervisning ved bruk av videokonferanse : et verdig supplement i den eksisterende kommunale kulturskole : forskning på egen praksis*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Österlind, E. (2016). *Drama/Teater i den svenska kulturskolan : förutsättningar och forskning*. In T. P. Østern (Ed.), *Cutting Edge kulturskole! - Forskning, fag og praksiser i manesjen 27.-28. oktober 2015 Konferanserapport* (pp. 86-90). Trondheim: Nettverk for kulturskolerelatert forskning / Norsk kulturskoleråd / Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning. Retrieved from https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/1265/orig/2015_Cutting_Edge_konferanserapport.pdf
- Österlind, E., Østern, A.-L., & Thorkelsdóttir, R. B. (2016). *Drama and theatre in a Nordic curriculum perspective—a challenged arts subject used as a learning medium in compulsory education*. *The Journal of Applied Theatre*, 21(1), 42-56. doi:<https://doi.org/10.1080/13569783.2015.1126174>
- Østern, A.-L. (2014). *Den skapende og undervisende dansekunstneren*. In E. Angelo & S. Kalsnes (Eds.), *Kunstner eller lærer? : profesjonsdilemmaer i musikk- og kunstpedagogisk utdanning*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Østern, A.-L. (2017). *Begrepet kunstnerisk kvalitet i den norske kulturskolens rammeplan «Mangfold og fordypning», utfordret med et sideblikk til finsk «grundundervisning i kunst»*. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 1(0), 40-54. doi:10.23865/jased.v1.647
- Østern, A.-L., & Elin, A. (2017). *Leder til temanummer Cutting Edge Kulturskole*. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, 1(0), 1-3. doi:10.23865/jased.v1.653
- Østern, A.-L., & Moxness, L. (2017). *Å undervise i sirkus som kunstfag - en studie av sammenflettede tilblivelser i intra-aktiv sirkusdidaktikk*. *På spissen*, 3(3). doi:<https://doi.org/10.18862/ps.2017.303>
- Østern, T. P. (Ed.) (2015). *Cutting Edge kulturskole! - Forskning, fag og praksiser i manesjen 27.-28. oktober 2015 Konferanserapport* Trondheim: Nettverk for kulturskolerelatert forskning / Norsk kulturskoleråd / Dronning Maud Minnes Høgskole for barnehagelærerutdanning. https://www.kulturskoleradet.no/_extension/media/1265/orig/2015_Cutting_Edge_konferanserapport.pdf
- Aadnøy, I. A. (2017). *Relasjon og samspill mellom kulturskole og grunnskole : Kan en i større grad dra vekstler på hverandre i forhold til stillingsstørrelser og kunstfaglig kompetanse?* (Master), University of Agder, Kristiansand.
- Aadnøy, M. (2014). *Kulturskoletimen - en veiviser? Å lede utvikling og endring i kulturskolen*. *Masteroppgave i Skoleledelse*. (Master), NTNU, Trondheim.
- Årsvoll, G. (2002). *Syng og lek - snakk samme språk : Tilrettelagte musikkgrupper for foreldre og barn 0-3 år, et musikktilbud med utvidet innhold*. (Master), Universitetet i Oslo, Oslo.